

ΚΥΤΤΑΖΟΝΤΑΣ ΤΗ ΔΙΚΗ ΜΑΣ ΖΩΗ

Τὸ στοιχείο πὸν ξεχωρίζει τὸ χριστιανό, εἶναι, δίχως ἄλλο, ἡ πίστις. Μπορεῖ στὴν περίπτωσι αὐτὴ ἡ λέξις πίστις νὰ κλείνη μέσα τῆς μιᾶν ἔννοια πλατύτερη καὶ βαθύτερη ἀπὸ τὴν ἀπλὴ συνηθισμένη «πίστι», μπορεῖ ἀκόμα νὰ χρειάζωνται κι' ἄλλα στοιχεία γιὰ νὰ συγκροτηθῇ ἡ ἔννοια τοῦ Χριστιανοῦ, εἶναι ὁμως βέβαιον ὅτι χωρὶς τὴν πίστι, Χριστιανὸς δὲν ὑπάρχει. Σὲ παλαιότερα χρόνια, τὸν καιρὸ πὸν ὁ ἀστικός πολιτισμὸς ἤθελε νὰ φύγη ἀπὸ τὸν Χριστιανισμὸ στὴν οὐσία, (γιὰ νὰναὶ αὐτὸς ἀσύδοτος) ἀλλὰ, νὰ τὸν κρατήσῃ τυπικά, γιὰτὶ τὸν θεωροῦσε κατάλληλον γιὰ τὸν κοσμάκη, προσπάθησε νὰ διατηρήσῃ γιὰ τὸν ἑαυτὸ του τὸν τίτλον τοῦ Χριστιανοῦ, ἂν καὶ δῆλωνε πὸς τὰ ἐπιστημονικὰ του φῶτα, δὲν τοῦ ἐπέτρεπαν νὰ πιστεῦν. Ἀλλὰ τὸ ἀντιφατικὸ αὐτὸ κατασκευάσμα δὲν μπόρεσε, φυσικά, νὰ σταθῇ. Ἔτσι σήμερα ὅλοι, καὶ ὅσοι ἀκόμα βρίσκονται ἔξω ἀπὸ τὸν Χριστιανισμὸ, ἀντιλαμβάνονται ὅτι κεντρικὸ, κἀριο, χαρακτηριστικὸ τοῦ Χριστιανοῦ εἶναι ἡ πίστις.

Ἡ ἀντίληψι αὐτὴ εἶναι, βέβαια, σωστὴ. Ἀλλὰ γιὰ τὸν χαρακτῆρα πὸν ἔχει ἡ πίστι τοῦ Χριστιανοῦ, ὄχι μόνον δὲν ὑπάρχει σωστὴ ἀντίληψι, ἀλλὰ, ἀντίθετα, πλεονάζει ἡ παρεξήγησι. Νομίζουν δηλαδὴ οἱ πολλοί, ὅτι ἕκείνος πὸν «πιστεῦει» εἶναι ἕνας ἄνθρωπος πὸν, κάνοντας κάποια ἀβαρία στὴ λογικὴ του, δέχεται τὰ θαύματα⁽¹⁾.

Ὁ ἄλλος, πὸν δὲν δέχεται νὰ κάμῃ τὴν ἀβαρία αὐτὴ, εἶναι ἄπιστος.

Ἄν ἦταν ἔτσι, ἂν δηλαδὴ ξεχώριζε τὸν πιστὸ ἀπὸ τὸν ἄπιστον μονάχα ἡ ἀπάντησι, «ναὶ» ἢ «ὄχι», στὸ ἐρώτημα ἂν δέχεται τὸ θαῦμα, ἡ ἀντίθεσι δὲν ἔαχε τὴν ζωτικὴν σπουδαιότητα πὸν ἔχει.

Ἀλλὰ δὲν εἶν' ἔτσι. Ἄς τὸ ποῦμε τετραγωνα, χοντροκομμένα: Ἐδῶ δὰ πὸν ζοῦμε, δίπλα στὶς κάθε λογῆς πραγματικότητες πὸν ἀντιλαμβάνομαστε, αὐτὲς πὸν τίς λέμε ὕλικές, οἱ πιστοὶ λένε πὸς ὑπάρχει κι' ἄλλη μιὰ πραγματικότητα πνευματικὴ, ἀπειρησ σημασίας, ὁ Θεός. Ὁ Θεός ὄχι σὰν μιὰ ἀκαθόριστη καὶ συγκεχυμένη πραγματικότητα, πὸν οἱ ἄνθρωποι ἀγωνίζονται νὰ τὴν ἀντιληφθοῦν ἀπὸ σποραδικές ἐκδηλώσεις τῆς, ἀλλὰ ὁ Θεός ὅπως ὁ Χριστιανισμὸς τὸν φανερώνει. Τὸ ζήτημα λοιπὸν εἶναι ἂν ἤρθαμε σ' ἐπαφὴ ἢ ὄχι μὲ τὴν πνευματικὴν αὐτὴν πραγματικότητα. Γιὰτὶ, λένε οἱ Χριστιανοί, δὲν πρόκειται μονάχα ν' ἀνακαλύψουμε κάποτε τὴν ὑπαρξί τῆς (ὅπως λόγου χάριν ἂν ἀνακαλύψουν αἴριο οἱ ἐπιστήμονες κάποιες καινούργιες «ἀκτίνες» χωρὶς καμμιὰ πρακτικὴ ἐφαρμογὴ) μόνον καὶ μόνον γιὰ νὰ ξέρουμε πὸς ὑπάρχει. Ἡ πνευματικὴ αὐτὴ πραγματικότητα, λένε οἱ Χριστιανοί,

κι' ἕναν ὄρισμένον τρόπο ζωῆς, ἀλλὰ αὐτὸν τέλος πάντων κι' οἱ ἄλλοι θὰ μπορούσαν νὰ τὸν δεχθοῦν. Ἰσως μάλιστα λένε πὸς κι' αὐτοὶ τὸν ἀκολουθοῦνε. Ἐκσι πὸν βλέπουν τὸν ἑαυτὸ τους νὰ ξεχωρίζῃ ἀπὸ τὸ Χριστιανό, εἶναι ἡ πίστις.

(1) Ὁ «πιστός» αὐτός, βέβαια, ἀκολουθεῖ

νοί, είναι κάτι τόσο καθολικό, τόσο βαρυσήμαντο, ώστε επηρεάζει κατάβαθα ολόκληρη τη ζωή του ανθρώπου που έρχεται σ' έλαφή μαζί της. Και, τὸ ἀκόμη σπουδαιότερο, ἡ ἐπιρροή αὐτὴ δὲν σπρώχνει πρὸς τὴ θλίψη καὶ τὴ δυστυχία, ἀλλὰ ἀντίθετα, πρὸς τὴ χαρὰ καὶ τὴν εὐτυχία. Γιὰ νάχουμε ἕνα παράδειγμα, πολὺ ὠχρὸ ἔστω, ἄς φαντασθοῦμε πὼς μερικοὶ ἄνθρωποι ἀνακάλυψαν τὸν τρόπο νὰ μὴν ἔχουν ὕλικές ἀνάγκες καὶ νὰ μὴν πεθαίνουν. Ἐκεῖνο πού θὰ τοὺς χωρίζη ἀπὸ ἐμᾶς τοὺς ἄλλους δὲν θάναί, βέβαια, ἡ θεωρητικὴ διαφορά ὅτι αὐτοὶ θὰ λένε πὼς ὑπάρχει ὁ μυστικὸς αὐτὸς τρόπος, ἐνῶ ἐμεῖς θὰ λέμε πὼς δὲν ὑπάρχει. Θὰ τοὺς χωρίζη -δυστυχῶς γιὰ μᾶς πολὺ οὐσιαστικώτερα- τὸ ὅτι ἐμᾶς θὰ μᾶς δέρνη ἡ ἀνάγκη καὶ ὁ θάνατος!..

Πρέπει, λοιπὸν, νὰ φύγη ἡ παρεξήγηση, ὅτι ἡ χριστιανικὴ πίστι εἶναι μιὰ ἀπλή ἀποψη, πάνω σ' ἕνα θεωρητικὸ ζήτημα. Ἄν ἦταν ἔτσι, δὲν θὰ χάλαγε ὁ κόσμος κ' ἂν δὲν τὴν εἶχαμε. Καὶ μὲ τὸ δίχτυ μας, δὲν θὰ χάναμε τὸν καιρὸ μας γιὰ νὰ γνωρίσουμε μιὰ τέτοια ὑπόθεση, ὅσο ἀξιόπιστο κ' ἂν ἦταν τὸ πρόσωπο πού θὰ μᾶς ἔδινε τὴ σχετικὴν εἴδησι. Ἀλλὰ, ἐδῶ πρέπει νὰ καταλάβουμε ὅτι τὸ πρόσωπο αὐτό, ἑκατομμύρια ολόκληρα, μᾶς φωνάζουν ὅτι πρόκειται γιὰ κάτι πού-οὔτε λίγο, οὔτε πολὺ-κάνει νὰ μὴν εἶναι χιμᾶρα ὁ πόθος τῆς εὐτυχίας. Ἄμα τὸ καταλάβουμε αὐτό, ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα ὁ καθένας ἄς κανονίσῃ τὴ θέσι του. Ἄν δηλαδὴ «θὰ γυρίσῃ ἀπὸ τ' ἄλλο πλευρὸ», ἢ θὰ πασχίσῃ νὰ μάθῃ, νὰ ἰδῇ, νὰ ἐξακριβώσῃ ἂν εἶναι ἀλήθεια ἡ ψέμματα αὐτὰ πού λένε οἱ Χριστιανοί.

λο σὲ προηγούμενο φύλλο⁽²⁾, προσπαθοῦν νὰ βοηθήσουν ἐκείνους πού θάβηλαν νὰ κἀνουν τὴν παραπάνω ἐξακριβωσι. Θέλουν δηλαδὴ νὰ δείξουν πὼς φθάνει κανεὶς στὴν πίστι. Εἶδαμε ὡς τώρα ὅτι αὐτὸ δὲν τὸ πετυχαίνουμε κἀνοντας «στραβά μάτια» στὶς ἀξιώσεις τῆς λογικῆς. Καὶ ὅτι ἡ πίστι θάρθη μόνη τῆς νὰ βρῇ ὅλους ἐκείνους πού δὲν τῆς ἔχουν θετικὰ κηρύξει τὸν πόλεμο. Θάρθη μόνη τῆς-κ' ὁμοῦ δὲν εἶν' ἄχρηστο νὰ βοηθήσῃ κανεὶς τὸν ἐρχομὸ τῆς. Γιὰτὶ δὲν ἔρχεται σὰν κάτι μοιραῖο, νὰ ποῦμε, ἀναπόφευκτο, κάτι πού γίνεται ἀνεξάρτητα ἀπὸ ὅποιαδήποτε θέλησι. Ἐδῶ, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴ θέλησί του, ἔχουμε μπροστά μας, ὅταν μιλάμε γιὰ τὴν πίστι, γιὰ τὴ χάρι, μιὰν ὑπάρξι, θερικὴ ἀπὸ ζωντάνια κ' ἀπὸ ἀγαθὴ θέλησι, πού ἀδιάκοπα προσπαθεῖ νὰ μᾶς κερδίσῃ στὴν εὐτυχία. Ἄμα πάψῃ λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος νὰ ὑψώνῃ ἐμπόδια γιὰ νὰ χωρίζῃ τὸν ἑαυτό του ἀπ' αὐτήν, ἡ χάρι θὰ βρῇ τὸν τρόπο νάρθη κοντὰ του. Θὰ βρῇ τὸν τρόπο. Κ' ἕνας τέτοιος μπορεῖ νάναί ὡς κ' αὐτὰ ἐδῶ τὰ γραφήματα.

Υποθέτουμε λοιπὸν ἕναν ἄνθρωπο πού δὲν ἔχει διαλέξει γιὰ τὸν ἑαυτό του στάσι ἀέναντι τῆς ζωῆς, θετικὰ ἀντίθετη πρὸς τὴν χριστιανικὴ. Ἐναν ἄνθρωπο μὲ τὴ στάσι τῆς εὐλάβειας, ὅπως τὴν εἶπαμε μπροστά στὸ θέμα τοῦ κόσμου⁽³⁾. Δὲν νομίζει ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς πὼς τὰ ξέρει ὅλα. Δὲν ἔχει γιὰ δόγμα του ν' ἀδιαφορῇ τί θὰ κοστίσῃ στοὺς ἄλλους ἡ δική του εὐ-

(2) «Γιὰ νὰ εἶναι ἐλεύθερος ὁ δρόμος» - Ἀκτίνες» 1947, σελ. 385 ἑπ.

(3) Εἶναι φανερὸ ὅτι ἡ λέξι: «εὐλάβεια» χρησιμοποιεῖται: ἐδῶ μὲ τὴ γενικὴ τῆς νόνο σημασία, ἀνεξάρτητα ἀπὸ ὅποιοςδήποτε θεολογικὸ χρῶμα.

Καὶ τὸ ἄρθρο αὐτό, καθὼς καὶ τὸ ἄλ-

χαρίστησι. Καὶ δὲν εἶναι βέβαιος πὼς ἡ ἰδέα ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει κάποιον προορισμό, εἶναι ἀνοησία.

Τόσο μόνο. Δὲν χρειάζονται περισσό-
τερα γιὰ τὸ μπόρῃ νὰ εἰπῇ κανεὶς, χω-
ρὶς κίνδυνο νὰ πέση ἔξω, πὼς ἡ Πί-
στι θ' ἀνθίσῃ καὶ θὰ καρπίσῃ μέσα σὲ
μιὰ τέτοια ψυχὴ. Ψάξτε, νὰ ἰδῆτε ἂν
θὰ μπορέσετε νὰ βρῆτε ἕναν τέτοιο ἄν-
θρωπο, πού νὰ μὴν ἔχη κ' ὅλα ἀρχί-
σει νὰ εἶναι χριστιανός. Ἄν νομίζετε
πὼς τὸν βρῆκατε, προσπαθήστε νὰ ἐ-
ξακριώσετε καλύτερα ἂν ὑπάρχουν οἱ
παραπάνω προϋποθέσεις καὶ θὰ ἰδῆτε
πὼς κατὰ βάθος δὲν θὰ ὑπάρχουν. Θὰ
βρῆτε, κολλημένη ἴσως, τὴ θετικὴ ἀντί-
θεσι πρὸς τὴ χριστιανικὴ πίστι, δηλα-
δὴ θὰ βρῆτε κάποια δὶ α σ τ ρ ο φ ἢ ἀ-
πὸ τὴν παραπάνω «στάσι τῆς εὐλάβει-
ας» πού εἶναι ἡ κανονικὴ στάσι τῆς ἀν-
θρώπινης ψυχῆς. Ἄν, λόγου χάρι, σὰς
ξεγέλασε τὸ ἄνθρωπον αὐτοῦ ἡ ἀγά-
πη γιὰ τοὺς ἄλλους, σίγουρα θὰ βρῆ-
τε, ἐξετάζοντας βαθύτερα, ὅτι ὁ ἄνθρω-
πος αὐτὸς νομίζει, πὼς τὰ ξέρει ὅλα,
πὼς κατέχει τὸ κλειδί τοῦ παντός. Ἐμ-
βέβαια... Ἡ χάρι δὲν ἐκβιάζει κανέναν.
Μιλáει μόνο. Μιλáει γὰρ καὶ ἦσχα
τὴν ἀλήθεια στὸ αὐτὸ τοῦ καθενός μας.
Ἄλλὰ πὼς ν' ἀκούσῃ τὴ φωνὴ τῆς ὁ
ἄνθρωπός μας, ἀφοῦ νομίζοντας πὼς
τὰ ξέρει ὅλα ἔχει οὐσιαστικὰ φράζει τ'
αὐτιά του σὲ κάθε φωνή; Κάτι πρέπει
νάρθῃ, κάποιο περιστατικὸ πού σὰν τέ-
τοιο θὰ τὸ νοιώσῃ ἔστω καὶ μὲ κλεισμέ-
να τ' αὐτιά του, γιὰ νὰ τὸν κάμῃ νὰ
καταλάβῃ τὴ φτώχεια του, τὴν ἀγνοία
του καὶ τὴν ἀνάγκη του. Τότε θ' ἀνοί-
ξῃ τ' αὐτιά. Καὶ τότε δὲν μπορεῖ παρὰ
ν' ἀκούσῃ.

Καὶ τώρα μαντεύω σὲ κάποιον ἀνα-
γνώστη μιὰν ἀντίρρηση, πού ἀπὸ ὦρα
τώρα ἀνεβαίνει καὶ τριγυρίζει στὸ νοῦ
του κ' εἰτοιμάζεται νὰ κατέβῃ στὰ χεί-

λι: «Ἐγὼ εἶμαι σ' αὐτὴ τὴ θέσι. Ἐγὼ
ἔχω τὶς παραπάνω προϋποθέσεις, ἀλλὰ
δὲν εἶμαι πιστός. Ἡ πίστι, τὸ ὑπερφυ-
σικὸ, τὸ θαῦμα, μοῦ εἶναι κάτι ἀκατα-
νόητο, κάτι πού δὲν μπορῶ νὰ τὸ προ-
σεγγίσω».

Λοιπόν, ἐσένα ἀκριβῶς ἔψαχνα νὰ
βρῶ, ἀγαπητέ μου ἀναγνώστη: Προ-
σωπικὴ ἐπιστολὴ σοῦ γράφω ἐδῶ πέρα,
ἕνα γράμμα πού ἔχει τοῦτο τὸ πα-
ράξενο, ὅτι στέλνεται ἀπόναν ἄγνωστο
σ' ἄλλον ἄγνωστο. Ἀλλὰ τόσο τὸ κα-
λύτερο. Γιατί ἔτσι ἐλπίζω πὼς φεύγει
ἀπὸ τὴ μέση τὸ ζήτημα «τοιὸς θὰ νι-
κήσῃ τὸν ἄλλον στὴ σιζήτησι», ἡ κα-
τάρα αὐτὴ, πού ἐμποδίζει δυὸ ψυχὰς νὰ
ἐπικοινωνήσουν καὶ νὰ ὠφεληθοῦν, ἡ
μιὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη.

Δὲν θὰ πρέπει νὰ σοῦ κατοφανῇ, ἂν
πῶ ὅτι καὶ στὴ δική σου περιπτώσι ἀ-
ληθεῖς ἐκεῖνον πού εἶπα παραπάνω, ὅτι
δηλαδή καὶ σὺ, ἀφοῦ δὲν εἶσαι πιστός,
δὲν θάχῃς ἀληθινὰ τὴ «στάσι τῆς εὐ-
λάβειας». Ἀλλὰ μποροῦμε νὰ προχωρή-
σουμε καὶ τὰ πράγματα θὰ μιλήσουν
μόνα τους. Θὰ σοῦ δείξω ἕνα δρόμο
ἕναν ἀπ' τοὺς ἀμέτρητους δρόμους πού
βρίσκει ἡ Χάρι γιὰ νὰ φέρῃ τὸ θαυσα-
ρό της στὶς ἀνθρώπινες ψυχὰς. Καὶ ὁ
πόσομαι ὅτι δὲν θὰ σοῦ ζητήσω καθό-
λου αὐτὸ πού φοβᾶσαι πὼς εἶναι ἀνα-
πόφευκτο, δηλαδή νὰ κάμῃς ἀβαρία στὶς
ἀξιώσεις τῆς Λογικῆς. Πειραματικὰ θέ-
λεις νὰ προχωρήσουμε; Πειραματικὰ
θὰ προχωρήσουμε!

*

Πρῶτα-πρῶτα θὰ πρέπει, ἂν δὲν τὸ
χῆς κάμῃ αὐτὸ ὡς τώρα, νὰ γνωρίσῃς
ἀπὸ κοντὰ τὸν Χριστιανισμό-καὶ νὰ τὸν
γνωρίσῃς σωστά. Θὰ χρειαστῇ λοιπόν
νὰ διαβάσῃς ὅ,τι ὑπάρχει ἀσθεντικώτε-
ρο πάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα-καὶ φυσικὰ
δὲν θὰ παραλείψῃς τὴν Καινὴ Διαθή-
κη. Ὅπου γίνεται λόγος γιὰ κάτι ὁ

περφυσικό, μη σταματᾶς για ν' ἀρχίσης συζήτησι με τὸν ἑαυτό σου καὶ δι-αμαρτυρίες πὼς «δὲν μπορεῖς νὰ πι-στέψης». Προχώρει παρακάτω, πρὸς τὸ παρόν. Σταμάτα ὅμως ὅσο θέλεις, ξα-ναγύρισε καὶ ξαναδιάβασε καὶ σκέψου καὶ συλλογίσου ὅ,τι ἄλλο βρῆς μέσα στὴ χριστιανικὴ διδασκαλία νὰ σ' ἐνδιαφέ-ρη. Δὲν μπορεῖ. Ἄν πραγματικὰ δὲν ἔχης γιὰ δόγμα ν' ἀδιαφορῆς γιὰ τὸ διπλὸν σου, θὰ σὲ συγκινήσῃ ὁ χρι-στιανικός τρόπος ζωῆς. Κι' ἂν δὲν εἴ-σαι βέβαιος πὼς εἶναι κουραφέξαλα ἡ ἰδέα πὼς ὁ ἄνθρωπος ἔχει κάποιον προ-ορισμό, θὰ θαυμάσῃς ὅταν ὁ Χριστιανι-σμός ἀπλώσῃ μπροστά σου τὸν προορι-σμό αὐτό.

Ξέρω πὼς ὡς ἐδῶ δὲν ἔχεις ἀντίρ-ροησι. Θὰ μοῦ πῆς πὼς σ' αὐτὰ ἴσα-ἴσα εἶναι πὸν συμφωνεῖς. Ἄλλὰ παραπέ-ρα... Τὸ ὑπερφυσικό...

Λοιπὸν... δὲν ἔχει παραπέρα! Δὲν χρειάζεται νὰ πᾶς παραπέρα, γιὰ νὰ μπῆς στὸ ὑπερφυσικό. Εἶσαι κι' ὅλας μέσα στὸ ὑπερφυσικό! Ἡ χριστιανικὴ κοσμοθεωρία, κι' ἂν ἀφήσουμε κατὰ μέ-ρος ὅ,τι ὑπερφυσικό, εἶναι ἡ ἴδια κάτι ὑπερφυσικό, ἓνα θαῦμα, τὸ μεγαλύτερο ἴσως θαῦμα, ἀπὸ ὅλα. Δὲν μπο-ρεῖ κανεὶς νὰ τὴν γνωρίσῃ πραγμα-τικὰ καὶ νὰ μὴ τὴν ἀντιληφθῆ ὡς ἓ-να θαῦμα. Δὲν μπορεῖ νὰ μὴν καταλή-ξῃ τὸν ἄνθρωπο τὸ φῶς πὸν σκορπίζει μέσα σ' ὅλα τὰ σκοτάδια τῆς ζωῆς, ἡ σοφία τῆς στὴν καθοδήγησι τοῦ ἀνθρώ-που πὼς νὰ φερθῆ σὲ κάθε περίστασι. Ἡ ἁρμονία πὸν βρίσκει κανεὶς παν-τοῦ, ὅσο βαθεῖα κι' ἂν προχωρήσῃ, εἶ-ναι κάτι πὸν ξεπερνάει ὅ,τι θὰ μπορού-σαμε νὰ ἐπιχειρήσουμε ἢ καὶ νὰ φαντα-στοῦμε ἕμεῖς οἱ ἄνθρωποι. Μὰ τί ἄλλο παρ' αὐτὸ πὸν ξεπερνάει ὅ,τι οἱ ἄνθρω-ποι θὰ μπορούσαμε, εἶναι τὸ ὑπερφυ-σικό;

Καὶ μήπως τὸ φῶς εἶναι τὸ μόνο ὑπερφυσικό δῶρο πὸν ξεπηδαίει ἀπὸ τὴν ὑπερφυσικὴ αὐτὴ ἀποκάλυψι; Κι' ὁ ἁ-πιστος πὸν στέκεται μπροστά τῆς ψυ-χρός, χωρὶς νὰ συμπετέχη στὴ χαρά τῆς, στὸ τραπέζι πὸν ἔχει στρωμένο γιὰ τὸν καθένα μας, δὲν μπορεῖ ν' ἀρηνηθῆ πὼς ὅποιος (κι' αὐτὸς ὁ ἴδιος) πιστέ-ψη, ὅποιος κάμῃ τὸ ἓνα αὐτὸ ἀποφαι-στικό βῆμα πὸν τὸν χωρίζει ἀπὸ τὸ στρω-μένο τραπέζι, αὐτὸς θὰ μπορῆ ν' ἀπο-χαιρετήσῃ γιὰ πάντα τὴν τραγικότητα τῆς ζωῆς. Ἡ σωτηρία λοιπὸν, ἡ παρη-γοριά γιὰ τὴν ὀποιαδήποτε καταδρομὴ καὶ, πῶς πέρα, ἡ χαρὰ, τὸ χόρτασμα τῆς ψυχῆς πὸν ἔξω ἀπὸ τὸν Χριστιανισμό δὲν ἐγνώρισε παρὰ τὴν ἀβάσταχτη, ἀ-διάκοπη, ἀχόρταστη δίψα, εἶναι τὸ ἄλ-λο ὑπερφυσικό δῶρο.

Ἄλλὰ ἡ γνωριμία σου με τὸν Χρι-στιανισμό θὰ σοῦ ἔχη δείξει πὼς ἡ κο-μοθεωρία αὐτὴ, σὲ κάθε τῆς ὄψι, εἶναι δεμένη ἀχώριστα καὶ περισσότερο γύρω ἀπὸ κάποια Παρουσία πὸν ἀπο-τελεῖ γι' αὐτὴν ὅ,τι ἡ ζωὴ γιὰ τὸ ἀν-θρώπινο σῶμα. Ἡ παρουσία αὐτὴ, ὁ Θεός, ζωντανεῖν τὸν χριστιανικό τρό-πο συμπεριφορᾶς ἀπέναντι στοὺς ἄλ-λους, αὐτὴ δίνει πνοὴ στὸν ἀσύγκριτο ἐκεῖνο, ἀνθρώπινο προορισμό, αὐτὴ ἀ-ποτελεῖ τὸ πλοῦσιο ἀντίβαρο γιὰ ὅλε-ς τὶς ἀσχημίες καὶ τὶς πίκρες τῆς ζωῆς. Δοκιμάζοντας ἔμπρακτα, στὴν ἀτομικὴ σου ζωὴ, τὸν χριστιανικό τρόπο ζωῆς, βρίσκεῖς πὼς δὲν μπορεῖς νὰ τὸν ἀκο-λουθήσῃς, καταλαβαίνεις πὼς δὲν τὸν ἀκολουθεῖς ἀληθινὰ κι' ὅταν ἀκόμα θὰ τὸ νόμιζαν ἴσως οἱ ἄλλοι, ἂν δὲν ἔχης συνδεθῆ με τὴν παρουσία αὐτὴ. Ὅλα λοιπὸν αὐτὰ τὰ ὑπερφυσικά χαρίσματα, δεμένα με τὴν ὑπερφυσικὴ αὐτὴ παρου-σία πὸν ἀποτελεῖ τὴν αἰτία τους. Ὑπερ-φυσικός δωρητής, ὑπερφυσικά δῶρα. Τί φυσικώτερο, τί λογικώτερο;

Ἡ γνωριμία λοιπὸν τοῦ Χριστιανικοῦ τρόπου γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς ζωῆς, θὰ σὲ κάμῃ νὰ γνωρίσης τὸ χριστιανικὸ θαῦμα. Ἀλλὰ μποροῦμε νὰ προχωρήσουμε κι' ἄλλου: Στὸν ἑαυτό σου. Μπορεῖς νὰ ἰδῆς ἀφθονη τὴν ἐπίδραση τῆς θείας παρουσίας στὸν ἑαυτό σου, ἐπίδραση ἀδιάκοπη, καθημερινή! Ἡ ἴδια αὐτὴ θεία παρουσία σὲ προσέχει ἀπὸ τὰ πρῶτα σου βήματα στὴ ζωὴ καὶ σὲ κατευθύνει πρὸς τὸ καλύτερο, πρὸς τὸ καλύτερο σύμφωνα μὲ τὴ Χριστιανικὴ ἄποψη, πού ἔχεις βεβαιωθῆ πὼς εἶναι ἡ φωτισμένη ἄποψη. Δὲν πρόκειται γιὰ συμπτώσεις, γιὰ τυχαῖα περιστατικά πού σὰν τέτοια δὲν μπορεῖ παρὰ νᾶναι σχετικὰ λίγα καὶ κομματιαστά. Ἐδῶ πρόκειται γιὰ μιὰ ἀδιάκοπη παρακολούθηση, γιὰ φροντίδες τόσες ὅσες εἶναι οἱ στιγμὲς τῆς ζωῆς σου. Κι' ἂν ἀκόμα δὲν ἐβλέπαμε τὴ μητέρα πού φροντίζει γιὰ τὸ παιδί της, θάπρεπε νὰ συμπεράνομε οἴγουρα τὴν ὑπαρξί της βλέποντας πάνω στὸ παιδί τίς φροντίδες της. Δὲν γίνεται, νὰ ὑποθέσουμε ὅτι συμπτώσεις εἶναι ὅλες αὐτὲς οἱ φροντίδες-φροντίδες ἀλόκληρης ζωῆς.

Ἀλλὰ πὼς θὰ τις ἰδοῦμε; Θὰ μᾶς ὀδηγήσει ἡ κατεύθυνση πού θάχουν καὶ πού θὰ μᾶς εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τὴ μελέτη τῆς Χριστιανικῆς κοσμοθεωρίας. Παρακολουθώντας τὴν ἐλευθερὴ θέλησί μας, πρὸς ποιά κατεύθυνση μᾶς τραβοῦσε σ' ὅλο τὸ μᾶκρος τῆς περασμένης ζωῆς μας, θὰ ἰδοῦμε νὰ ἐκδηλώνεται σὲ κάθε περίπτωση ἡ παρουσία τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ἴδιαν πάντοτε κατεύθυνση, τὴ δική της κατεύθυνση, γνωστὴ πιά καὶ σ' ἐμᾶς ἀπὸ τὴ μελέτη τῆς Χριστιανικῆς κοσμοθεωρίας. Ἐδῶ θὰ πρόκειται γιὰ χειρολαστὰ πράγματα: Ξέρεις κατὰ πού θάβηλε νὰ σὲ τραβήξῃ ὁ Θεός. Νὰ σὲ κάμῃ νὰ τὸν γνωρίσης, νὰ συνδεθῆς μαζί του, γιὰ νὰ σοῦ δώσῃ τὸ φωτισμὸ καὶ

τὴ δυνάμη του, πάνω ἀπ' ὅλα τὴ χαρὰ του, ὅπλα σου μέσα στὴ ζωὴ. Νὰ σὲ τραβήξῃ ἀπὸ τίς κλίσεις σου ἐκεῖνες πού ἀδυνατίζουν τὴν ψυχὴ, πού σ' ἐξευτελίζουν στὰ ἴδια σου τὰ μάτια, πού γεμίζουν ὑστερα τὴν καρδιά ἀπὸ τὴν λίκρα τῆς μεταμέλειας. Λοιπὸν Κάποιος εἶναι πού σὲ κάθε περιστάσει, καὶ σήμερα καὶ χθὲς καὶ πέρυσι κι' ἀπὸ τὰ μικρὰ σου ἀκόμα χρόνια, πασχίζει νὰ κατευθύνῃ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο τὴ ζωὴ σου, μὲ ὑπομονή, μὲ ἐπιμέλεια πού θὰ σὲ καταπλήξουν.

Θὰ ἰδῆς καθαρὰ ὅτι δὲν πρόκειται γιὰ τὴ δική σου κλίση πρὸς τὸ καλὸ. Ὅλ' αὐτὰ τὰ παραπάνω φαίνονται καθαρὰ πὼς δὲν προέρχονται ἀπ' αὐτήν. Ἐκδηλώνεται κι' αὐτὴ, ζητάει νὰ διοικήσῃ τὴ ζωὴ σου, κάποτε τὰ καταφέρνει. Ἀλλὰ ἐδῶ βλέπεις μαρτυρημένη τὴν παρουσία ἐνὸς ἄλλου. Στὸν ἀγῶνα πού γίνεται ἀνάμεσα στὶς δυὸ αὐτὲς κλίσεις πού συνυπάρχουν μέσα σου, βλέπεις τὸν Τρίτο! Τὸν βλέπεις νὰ ἐπεμβαίνει ἀκριβῶς στὶς δύσκολες στιγμὲς, ὅταν ἀκόμα ἡ ἀγαθὴ κλίση ἔχει χάσει τὸν ἀγῶνα. Νὰ ἐπεμβαίνει ὄχι μόνο μ' ἓνα ξαφνικὸ δυνάμωμα τοῦ νικημένου ὡς ἐκείνη τὴ στιγμὴ ἀγαθοῦ, ἀλλὰ, πάρα πολλές φορές, μ' ἓνα ἐξωτερικὸ περιστατικὸ, ὀλίτελα ἄσχετο ἀπὸ σένα καὶ τὴ θέλησί σου, περιστατικὸ πού χωρὶς νὰ δεσμεύῃ τὴν ἐλευθερία σου, σὲ καλεῖ. Αὐτὴ τὴν ὑπομονητικὴ κλήσι θὰ τὴν ἰδῆς νὰ παρουσιάζεται μπροστά σου σὲ κάθε σου βῆμα, ὁμοίωμορφη πάντα, ἀκούραστη σὰν τὴν καρδιά τῆς μάνας πού ἀγαπᾷ.

Καὶ σὲ μιὰν ἄλλη κατεύθυνση θὰ τὴν ἰδῆς νὰ ἐκδηλώνεται μέσα στὴ ζωὴ σου τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ: Θὰ τὴν ἰδῆς νὰ σὲ γλυτώνῃ ἀπὸ τὸν κίνδυνο. Ἀπὸ τὸν κίνδυνο, φυσικά, ὅπως ἡ χριστιανικὴ κοσμοθεωρία τὸν ἀντιλαμβάνεται.

"Όχι, δηλαδή από κάθε τι πού μᾶς είναι δυσάρεστο, ἀλλ' ἀπό κάθε τι (καί εὐχάριστο κάποτε) πού πάει νά νεκρώσει μέσα μας τήν ἀγαθή κλίση, νά ἐμποδίσει τήν ἐξέλιξί μας σέ ἄνθρωπο ἀληθινά ἀνώτερο, νά μᾶς ὑποτάξει, νά μᾶς μαντρώσει μέσα στη ζωή τοῦ ζῶον μονάχα. Δέν λέω, θά μείνουν ἴσως στη ζωή μας καί μερικά ἀνεξήγητα «δεινά»: Ὑποφέραμε αὐτό κι' ἐκεῖνο, χωρίς νά βρίσκουμε τή σκοπιμότητα. Μά κανένας... λογικός ἄνθρωπος δέν θάχε τήν ἀξίωσι νᾶχη μπῆ, πέρα γιά πέρα καί σ' ὅλες τίς λεπτομέρειες, στό νόημα αὐτῆς τῆς σκοπιμότητας, μέ τήν πληρότητα πού τήν ἀντιλαμβάνεται τό πνεῦμα τοῦ Θεοῦ.) Ἄλλὰ προσοχή: Δέν εἶναι ἀπαραίτητο νά στηριχθῆτε στήν ἀπάντησι αὐτή, ὅσο λογική κι' ἂν εἶναι. Θά στηριχθῆτε κι' ἐδῶ στά χειροπιαστά. Θά βρῆτε ὄχι μιά, ὄχι δύο, ὄχι πέντε καί δέκα, θά βρῆτε ἀμέτρητες περιπτώσεις πού ἡ παρουσία τοῦ Θεοῦ σᾶς ἐγλύτωσε ἀπό τό κακό, ἀπό τό κακό ὅπως κι' ἐσεῖς τό νοιώθετε, θά ἴδῃτε ἀμέτρητες περιπτώσεις πού τὰ ἐξωτερικά γεγονότα ὑπηρετοῦν κάποια ὀλοφάνερη καί σέ σᾶς ἀγαθή σκοπιμότητα.

Μά τότε.... Ἄφου ὅπου κι' ἂν κινήθῃ θ' ἀντικρύσω τή θεϊκή αὐτή παρουσία, σάν τρυφερή ματιὰ μητέρας τό ἰσάρο μάτι τοῦ Θεοῦ, ἀφού μέ παραστέκει ἀνέκαθεν ἡ παρουσία αὐτή, μέ ζώνει ἀπ' ὀλοτρόγυρα μέ τή φροντίδα καί τήν ἀ-

γάπη τῆς ἡ ὑπερφυσικῆ αὐτῆ πραγματικότητας-μά τότε γιά ποιὰ ὕλική πραγματικότητα εἶχα τόσες πειραματικές ἀποδείξεις;

Τί μένει; Μένει τό τελευταῖο βῆμα, πού εἶναι μιὰ ὑποχρέωσι ἀγάτης κι' εἶναι μαζί, ἂν θέλετε, τό τελικό πείραμα: Τόν μεγάλο Φίλο πού μέ παραστέκει ἀθέατος, νά τόν γνωρίσω. Τή σωτήρια ἐπέμβασι τοῦ στη ζωή μου νά τήν προκαλῶ. Νά ζητήσω νά ὠφεληθῶ ὅσο γίνεται περισσότερο ἀπό τή γνωριμία του. Εἶναι μιὰ ὑποχρέωσι, τό νά καταδεχτῆ κάποτε ἡ μεγαλειότης μας νά εἰπῆ ἕνα εὐχαριστῶ γιά τή στοργική φροντίδα πού τῆς ἔδειξαν τόσα χρόνια τώρα. Ἄλλὰ ἄς εἶναι μαζί κι' ἕνα πείραμα.

Δοκίμασε, φίλε ἀναγνώστη, ἐσύ πού βλέπεις στη ζωή σου τό χέρι κάποιου Τρίτου, ν' ἀπευθυνθῆς πρὸς αὐτόν-ἔστω γιά νά τοῦ ζητήσης νά σέ πείση γιά τήν ὑπαρξι καί τήν παρουσία του, ἂν ἔχῃς ἀκόμα ἀμφιβολίες.

Κι' ἂν δέν βουήξῃ ὁ κόσμος ὅλος μέσα σου. Ἄν δέν ἀναστατωθῆς ὀλόκληρος ἀπό πρωτογνώριστες πανευφρόσυνες πείρες. Ἄν δέν γεμίσουν τὰ μάτια σου ἀπό φῶς. Ἄν δέν νοιώσης τόν ἑαυτό σου ὀλοκαίνουργο, ἀλλοιώτικον (κι' ὅμως τόν ἴδιο σ' ὅλα τὰ ἄξια στοιχεῖα του, ἀλλοιώτικον μᾶ ὄχι ἄλλον). Ἄν δέν χορτάσης ἀπό εὐτυχία....

Τότε-ἀλλά μόνο τότε-μήν πιστέψης!

N. ΒΑΛΣΑΜΗΣ

Η ΑΡΡΩΣΤΕΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Με μεγάλο ζήλο κι' επιμέλεια προσπαθεί ο γιατρός να θεραπεύσει έναν αρρωστο και πολλές φορές να τον σώσει από το θάνατο. Μά, κι' όταν το πετύχει, το έργο του μένει άτελές, αν δεν φροντίσει να του δείξει τον τρόπο πού θα ζήσει, για να μην ξανααρρωστήσει, και αν τον αφήνει ακαθοδήγητο μέσα στη ζωή. Και πολύ συχνά ξανάρχεται με την ίδια ή άλλη αρρώστεια και σε λίγο καιρό με άλλη. Με την ίδια επιμέλεια ο γιατρός τις θεραπεύει κι' αυτές, αλλά συχνά δεν προχωρεί και πιά πέρα. Δεν ζητεί να βρει την αιτία, πού κάνει τις διαδοχικές αρρώστειες. "Αν τη ζητήσει όμως και αφήσει το κλινικό του αίσθητήριο να ιδί αμερόληπτα, θα βρει συχνά ότι η ελαττωμένη αυτή αντίσταση του οργανισμού οφείλεται πολλές φορές πολύ περισσότερο από ότι θα φανταζόταν κανείς, στον κακό τρόπο ζωής, σε έναν κρυφό πόνο ή σ' ένα πρόβλημα της ζωής, πού του έχει απορροφήσει όλο το είναι, τις ψυχικές του και τις σωματικές του δυνάμεις. Έπάνω σ' αυτό το θέμα των σχέσεων της αρρώστειας με τα προβλήματα της ζωής είναι αφιερωμένο ένα σπουδαιότατο τελευταίο βιβλίο του μεγάλου Έλβετου γιατρού Paul Tournier «Ιατρική της προσωπικότητας» (Medecine de la personne), ένα ζωντανό βιβλίο, πού δεν χορταίνεις να το διαβάσεις και πού σ' αφήνει βαθειά την επίδρασί του. "Ένα άληθινά πρωτότυπο βιβλίο, πού θα δώ-

ση σε πολλούς το θάρρος και τη βεβαιότητα για τη ζωή, έτσι το χαρακτηρίζουν τα Έλβετικά επιστημονικά περιοδικά κι' εφημερίδες. Σε κάθε σελίδα σχεδόν του βιβλίου ο συγγραφέας μάς προσφέρει κι' από μια τέτοια περίπτωση. Προβλήματα της ζωής προβάλλουν καθαρά ως η σπουδαιότερη αιτία της αρρώστειας. Πότε επί χρόνια και πότε μέσα σε λίγο καιρό υπονομούμεν τα θεμέλια της ζωής, τις άμυντικές δυνάμεις και την άντοχή του οργανισμού, πού έτσι γίνεται έρμαιο του κάθε νοσογόνου παράγοντος, στον οποίο θα εκτεθῆ. Τα προβλήματα αυτά έχουν την πηγή τους πάντα στο έγώ του ατόμου και δημιουργούνται είτε μέσα στο σπίτι μεταξύ συζύγων, παιδιών και γονέων, αδελφών, είτε μέσα στην κοινωνία, στην εργασία του καθενός και στις σχέσεις του με το περιβάλλον. Κι' έχουν ως αποτέλεσμα πάλι το πλήγμα της καρδιάς, την άγωνία, την άβεβαιότητα, το χάσιμο της έμπιστοσύνης στον έαυτό τους και στους άλλους, την παραγμένη συνείδησι και την ανησυχία.

Η ψυχική αυτή άκαταστασία φανερώνεται στην αρχή με νευρικές διαταραχές, γιατί το σύστημα αυτό είναι το πιο ευαίσθητο. Στις μισές απ' τις περιπτώσεις του Ιατρού, λέει ο Tournier, παρουσιάζονται νευρικές διαταραχές. Η νευρική κατάσταση είναι το καινούργιο φάντασμα, πού απείλει την ά-

θρωπότητα. Ὄταν δὲν τις προσεξῆ κανεὶς τίς διαταραχὲς αὐτῆς, ὅταν λύση τὰ προβλήματά του καὶ δὲν ἠρεμήσῃ ψυχικά, ξεστοῦν λειτουργικὲς διαταραχῆς. Καὶ δὲν ἀργοῦν νὰ φανερωθοῦν, ἀναλόγως μὲ τὴν προσωπικὴ κατασκευὴ τοῦ καθενός, ὀργανικὲς ἀρρώστειες. Στὸν ἕνα φυματίωσις, στὸν ἄλλο ἐντερίτις, στὸν τρίτο φλεβίτις καὶ ὁ ἄλλος ἄλλῃ.

Τὰ παραδείγματα ἔρχονται ἀφθονά ἀπ' ὅλες τίς ἀρρώστειες: ἠπατικές, φυματίωσις, χρονία ἀρθρίτις, ὑπερπίεσις, ἀρθραιοσκλήρωσις, νόσοι τῆς θρέψεως, ἀλλεργικὲς, δερματικὲς κλπ.

Ἐξ ἄλλου ὁ τρόπος τῆς ζωῆς, οἱ ὕλικοι παράγοντες, εἶναι ἡ ἄλλη πληγὴ, ποῦ κατατρόγει τὴν ὑγεία. Οἱ καταχρήσεις τῆς διατροφῆς, τῶν ποτῶν καὶ τοῦ καπνοῦ, οἱ γενετήσιες καταχρήσεις, ἡ ὀκηρία ἢ ἡ ὑπερβολικὴ ἐργασία καὶ κάθε ἄλλη παρεκτροπὴ ἀπ' τὴ φυσιολογικὴ ζωὴ, ἔχουν ἀναπόφευκτη συνέπεια τὴν ἐλάττωσι τῆς ἀντιστάσεως τοῦ ὀργανισμοῦ. Ὁφείλονται ὁμοίως καὶ αὐτῆς στὴν ψυχικὴ ἀκαταστασία, στὴν ἔλλειψις χαρακτηριστικῶν καὶ δυνατῆς προσανατολισμένης προσωπικότητος. Ὁ ἀρρωστος πιστεύει, πὼς ἀπ' ὅλα αὐτὰ μπορεῖ εὐκόλα νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἡ τεχνικὴ πρόοδος καὶ ἡ λατρικὴ. Γι' αὐτὸ καταφεύγει στὸν γιατρὸ καὶ ζητᾷ ἕνα χαπάκι, ποῦ θὰ τὸν κάμῃ καλά, χωρὶς πολλὰς θυσίας. Ἀλλά, γιὰ νὰ ἀπαλλαγῇ κανεὶς, πρέπει ν' ἀλλάξῃ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ψυχὴν ἐπὶ χρόνια ἀκολουθήσῃ καὶ ποῦ χάλκεψε δεσμὰ καὶ ἀλυσιδεύς. Πρέπει νὰ λύσῃ τὰ προβλήματά του. Ἀλλὰ μὲ χαπάκια δὲν λύνονται αὐτὰ τὰ προβλήματα. Ἡ λύσις τους εἶναι πνευματικὸν ζήτημα. Καὶ ἐξαρτᾶται σημαντικὰ καὶ ἀπὸ τὴν στάσι τοῦ γιατροῦ.

Ἡ ΙΑΤΡΙΚΗ ΚΑΙ Ἡ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Ἄν αὐτὸς μείνῃ ἀδιάφορος γιὰ τὰ σοβαρὰ αὐτὰ ζητήματα, ἢ ἀκόμη καὶ πάρῃ ἀρνητικὴ στάσι, τότε ὁ φαῦλος κύκλος συνεχίζεται καὶ ἡ ἀρρώστεια μένει. Καὶ αὐτὸ συνήθως γίνεται, γιὰτὶ ὁ γιατρός ἐμποδίζεται νὰ μῆ στῆν πνευματικὴ περιοχὴ, ἀπ' τὴν ἀντίληψι, ποῦ κυριαρχεῖ, πὼς «αὐτὰ εἶναι ἔξω ἀπ' τὴν λατρικὴν», ποῦ ἀσχολεῖται μόνον μὲ τὸν ὀργανισμό καὶ τίς ἀρρώστειες του.

Ἡ ἀντίληψι αὐτὴ ἔχει τὴν ρίζαν τῆς στῆν παλαιὰ θεωρία, ὅτι σῶμα καὶ ψυχὴ εἶναι δυὸ ξεχωριστὰ καὶ ἀνεξάρτητα πράγματα. Στὸ σῶμα ἀντιστοιχοῦν οἱ ὕλικές αἰτίαι τῶν διαφόρων φαινομένων τῆς ζωῆς, στῆν ψυχὴ οἱ ψυχοπνευματικὲς. Οἱ πρῶτες εἶναι προσιτῆς στὴν ἀναλυτικὴ σπουδὴ, στὴ μαθηματικὴ διάτῳπωσι καὶ τὴν ἐπιστημονικὴ πείρα. Γι' αὐτὸ τίς χαρακτηρίζει ὁ γιατρός ὡς τὴν μόνῃ ἀσφαλῆ πηγὴ τῆς γνώσεώς του, ἢ ὅποια μ' αὐτὸ τὸν τρόπο πραγματικὰ πλουτίσθηκε μὲ πολλὰ ἀληθινὰ καὶ ἐνδιαφέροντα πράγματα. Οἱ δευτέραι θεωρήθηκαν, ὅτι εἶναι ἔξω ἀπ' τὴν λατρικὴν γνώσι καὶ γι' αὐτὸ παραμελήθηκαν.

Στὶς περιπτώσεις του ὁ συγγραφεὺς διαπιστώνει τὴ σύγχρονη ἐμφάνισι ψυχολογικῶν καὶ πνευματικῶν προβλημάτων ζωῆς καὶ ὕλικῶν γεγονότων (παθολ. συμπτωμάτων). Σήμερα δὲν ἀμφισβητεῖται σοβαρὰ ἀπὸ κανένα αὐτὴ ἢ ἀλληλεπίδρασις. Ἀπὸ τὴν ἀναλυτικὴν ἔρευνα ἀμφισβητήθηκε τὸ ὅτι ἕνα πνευματικὸν γεγονός μπορεῖ νάχη ὕλικές, ἀνατομικὲς ἢ λειτουργικὲς συνέπειες γιὰ τὸ σῶμα. Ἡ ἐπιστημονικὴ ἀντικειμενικότης ὁμοίως μᾶς ἐπιβάλλει νὰ σημειώσωμε στοὺς ἀρρωστούς ὅλα τὰ γεγονότα (πνευματικὰ καὶ ὕλικὰ), γιὰ νὰ τὰ

φέρωμε ὅτε σχέσι μὲ τὰ συμπτώματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὑποφέρει ὁ ἀρρώστος. Τότε θὰ διαπιστώσωμε τὴ σύγχρονον ἐμφάνισιν, μᾶς λέγει ὁ Tournier, ἠθικῶν, ψυχικῶν καὶ ὀργανικῶν ἀνωμαλιῶν. Εἶναι ὀλισθητικὴ πρόληψις, ἀντιεπισημονική, νὰ δεχθῶμε, πὼς δὲν ὑπάρχει σχέσις ἀνάμεσά τους (*).

Ἡ αἰτιώδης σχέσις εἶναι ἀμοιβαία κι' ὁ ἄνθρωπος δὲν κομματιάζεται. Ἔχει ψυχοπνευματικὴ πλευρὰ καὶ σωματικὴ πλευρὰ, στενὰ δεμένες ὡς ἓνα ἐνιαῖον σύνολον, μιᾶν ἐνότητα. Κι' ἡ καινούργια ἰατρικὴ, πού βασιίζεται στὴ συνθετικὴ ἀντίληψιν, ἔχει ὑποχρέωσιν νὰ παρατηρῇ ὅλες τὶς ὀψεις τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνθρώπου.

Δὲν εἶναι λοιπὸν ἔξω τῆς Ἰατρικῆς ἡ περιοχὴ αὐτή. Εἶναι πεδῖον, στὸ ὁποῖον εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ «εἰσχωρήσῃ» γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ διαγνώσῃ καὶ νὰ θεραπεύσῃ. Κάθε τι, πού βοηθεῖ στὴν ἴασιν ἀνήκει στὴν Ἰατρικὴ. Ἰατρικὴ κἀνεὶ ὁ γιάτρος, δταν μπαίην βαθεῖα στὸ «εἶναι» τοῦ ἀρρώστου ἢ τὸν ἐξετάζῃ ἀπ' ὅλες τὶς πλευρές· δταν μπαίην στα προβλήματα του καὶ στίς ἀσχολίες του, στὸν ψυχικὸ καὶ πνευματικὸ του κόσμον. Τὴν Ἰατρικὴν, πού ζητάει ὁ ἄνθρωπος καὶ πού ἀνταποκρίνεται στὴν πραγματικότητα. Αὐτὴν πού φέρνει στὴν ἴασιν καὶ ἀκόμη πάρα πέρα: στὴν εὐτυχίαν

(*) Ἐπάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα βλ. ἄρθρα «Ἀκτίνων»: Καθηγ. Μαρ. Γερουλάνου «Ἡ νόσος ὡς γενικὴ τοῦ ὀργανισμοῦ λειτουργικὴ παρεκτροπὴ» τ. 1947, σ. 337 ἑπ., Β. Π. Λοῦμίδης «Ὁ Jung γιὰ τὴν ὑπόστασιν τοῦ ψυχικοῦ παράγοντος» τ. 1946, σ. 178-181, Γ. Κ. Ἀποστόλου «Ἡ ἐπιβραχίς τοῦ ψυχικοῦ παράγοντος στὸν ὀργανισμό» τ. 1946, σ. 364-371, Θ. Τυχοῦ «Ἰατροὶ καὶ κοινὸ στὴ σύγχρονη ἰατρικὴ» τ. 1945, σ. 218-222, Ἀθ. Καραντιῶν «Ἡ ὑπερνήκσις τοῦ διαμοῦ στὴν ἰατρικὴ» τ. 1947, σ. 200, Α. Α. Γ. «Ἡ ἀβηρία καὶ ὁ ψυχικὸς παράγων» τ. 1947, σ. 300 κ. ἑ.

τῆς ζωῆς. Ὁ γιάτρος ὅμως πού θὰ τὴν ἐξασκῇ αὐτὴ τὴν ἰατρικὴν καὶ θὰ ὀδηγήσῃ τὴν λύσιν τῶν προβλημάτων καὶ στὴν τακτοποίησιν τῆς ζωῆς ἔχει ὑποχρέωσιν ὄχι ἀπλῶς νὰ σταματήσῃ πιά τὴν ἀρνητικὴν του στάσιν, ἀλλὰ νὰ ὀπλισθῇ μὲ τὰ πνευματικὰ καὶ ψυχικὰ ἐφόδια πού θὰ τὸν κάνουν ἱκανὸν γι' αὐτὴ τὴν ἀποστολήν. Πρέπει νὰ σπουδάσῃ τὰ θέματα αὐτά, νὰ τὰ μελετήσῃ ἀναγνωρίζοντας τὴ σπουδαιότητά των καὶ τότε μόνον νὰ προχωρήσῃ. Πρέπει ὁ γιάτρος νὰ εἶναι ἀνώτερη, δυνατὴ καὶ προσανατολισμένη προσωπικότης.

ΔΥΣΚΟΛΗ ΟΜΟΛΟΓΙΑ

Μὰ ὁ ἀρρώστος δύσκολα ἀφίνει τὸν γιάτρον νὰ μῆ στὴν ἐσωτερικὴν του ζωὴν, γιὰτὶ εἶναι ἐπηρεασμένος κι' αὐτὸς ἀπ' τὴν ἀρνητικὴν ἀποψιν πού ἀναφέραμε. Κι' ἀκόμα περισσότερο, γιὰτὶ τοῦ στοιχίζει πολὺ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα. Στοιχίζει νὰ σκαλίξῃς τὶς ἀδύνατες πλευρὰς καὶ τὶς πληγὰς. Αὐτὸ ἄλλως τε τὸ ἀποφεύγει μ' ἐπιμέλειαν στὴ ζωὴν του: εἶναι τὸ φαινόμενο τῆς φυγῆς. Φυγῆς ἀπ' τὴ σκληρὴ πραγματικότητα, ἀπὸ ἓνα βασικὸ πρόβλημα, πρὸς τὴ χώρα τοῦ οὐραίου, πρὸς τὸ παρελθὸν ἢ τὸ μέλλον. Πρὸς τὴν ὑπερβολικὴν ἐργασίαν, τὴν ἐξαντλητικὴν ἐργασίαν, πού δὲν ἀφίνει καιρὸν γιὰ κύτταγμα πρὸς τὰ μέσα. Ἡ, πάλιν, φυγῆς πρὸς τὴν ἀπάθειαν, τὴν ὀκηρία (πού κραταί μακρὰ ἀπ' τὴν κοινωνικὴν συναστροφήν) τὸς ἀπόκοσμος ὑπάρξεις) πρὸς τὴν καταχρήσεις κάθε εἶδους, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἀρρώστειαν, πού πολλὰς φορὰς ἔχει ὡς βαθύτερη ἔννοια τὴν φυγὴν...

Μὲ μεγάλη δυσκοιλίαν λοιπὸν ξαναγυρίζει κανεὶς στὴν πραγματικότητά κι' ὀμολογεῖ στὸν ἑαυτὸν τοῦ ἓνα υφάγμα καὶ μ' ἀκόμη μεγαλύτερη στὸν ἄλλον.

Εἶναι ἡ λογοκρισία ποῦ ἀσκείται καὶ ποῦ ἐμποδίζει νὰ βγοῦν τ' ἀπώθημένα στὸ φῶς τῆς συνειδήσεως. Γιὰ νὰ ὑπερ-νικηθοῦν οἱ ἀντιστάσεις τῆς ὑπερήφανης καὶ ἀλλοπρόσαλλης αὐτῆς λογοκρισίας χρειάζεται ἀτμόσφαιρα ἀπόλυτης ἐμπιστοσύνης. Καὶ γιὰ νὰ ἀποκατασταθῇ αὐτὴ ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς ἐμπιστοσύνης, μᾶς λέει ὁ Tournier, χρειάζεται μιὰ δυνατὴ πνευματικὴ ἐνέργεια: ἡ τοποθέτησι καὶ τοῦ γιαιτροῦ καὶ τοῦ ἀρρώστου ἐμπρὸς στὸ Θεό. Γιατί μόνο ἐμπρὸς στὸ Θεὸ πέφτουν τὰ ὑψηλὰ τείχη, ποῦ ἐμποδίζουν νὰ ὁμολογή κανεὶς εἰλικρινὰ τὰ λάθη του, ἀκόμη καὶ στὸ γιαιτρό.

Ὅταν λοιπὸν ὁ γιαιτρός μ' αὐτὸν τὸν τρόπο κατεβῆ ἀπ' τὴν θέσι τοῦ παρατηρητοῦ-ἐπιστήμονος καὶ σταθῆ μπρὸς στὸν ἀρρώστο, ἄνθρωπος πρὸς ἄνθρωπο, τότε μπορεῖ νὰ λυθῇ αὐτὴ ἡ σιωπὴ καὶ μὲ τὴν εἰλικρινῆ ὁμολογίαν νῆρθῃ τὸ ξαλάφρωμα. Ἡ ποθητὴ γαλήνη θὰ ξαναγυρίσῃ στὴν ταραγμένη ψυχὴ καὶ μαζύ τῆς θὰ φέρῃ τὴ λύσι δλων τῶν ψυχικῶν προβλημάτων, τῶν συγκρούσεων καὶ τῆς νευρικότητος. Οἱ διάφοροι φαῦλοι κύκλοι, ποῦ εἶχαν δημιουργηθῆ ἀπ' τὴν ἐσωτερικὴ ἀκαταστασία κι' ὠδηγοῦσαν στὶς βασανιστικὲς αὐτὲς καταστάσεις, θὰ σπάσουν πάνω στὴ γαλήνη. Ἐνῶ μὲ κάθε ἄλλο τρόπο, μὲ κάθε ἄλλη προσπάθεια, αὐξάνουν ὄλο καὶ περισσότερο. Κι' ἔτσι ἔχομε στὰ χέρια μας ἕνα δυνατὸ θεραπευτικὸ μέσο γιὰ τὴ νευρικὴ κατάστασι, ἀλλὰ καὶ γιὰ κάθε ἀρρώστεια.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΝΕΑΣ ΖΩΗΣ

Ἡ ἡσυχία αὐτὴ αὐτοσυγκέντρωσι καὶ αὐτοεξέτασι μπρὸς στὸ Θεό, ξεκαθαρίζει τελείως τὸ ἔδαφος, ἀλλὰ εἶναι ἡ πρώτη φάσι τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς: ἡ ἀρ-

νητικὴ, ποῦ προπαρασκευάζει τὴ θετικὴ. Πρέπει ἡ ζωὴ νὰ ξαναχτισθῆ ἀπ' τὴν ἀρχή, πάνω σὲ νέα θεμέλια γερά, σὲ νέες βάσεις. Τὸ χτίσιμο ὁμως καινούργιας ζωῆς εἶναι πολὺ δυσκολώτερο πρόβλημα, ποῦ λύεται μὲ τὸ ἴδιον, ποῖο εἶναι τὸ σχέδιο τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴ ζωὴ μας, τονίζει ὁ Tournier. Τὸ νὰ ζῆ κανεὶς σύμφωνα μ' αὐτό, σημαίνει ἀληθινὴ ὑγεία. Τὸ ν' ἀντιστρατεύεται καὶ νὰ ἐξεγείρεται ἐναντίον του, σημαίνει πόνο κι' ἀρρώστεια. Ἡ θλίψις, ὁ πόνος, τὰ παθήματα εἶναι ἕνα ἀκατάληπτο μυστικὸ, ποῦ βρίσκει τὴν ἀληθινὴ του ἀπάντησι μόνο στὸν Χριστιανισμό.

Ὁ πόνος, ὅπως λέγει ὁ παγκόσμια γνωστὸς καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς Sauerbruch εἶναι «ἡ σοφὴ καὶ ἅγια καθοδήγησι τοῦ Θεοῦ πρὸς δοκιμὴ» εἶναι μέσο μορφώσεως χριστιανικοῦ χαρακτήρος, μέσο ἐξαγνισμού». Κι' ἡ συμπεριφορά μας προσβάλλει καθαρὰ. Θὰ δεχθοῦμε μὲ γενναιοῦτητα τὸν πόνο. Ὅχι παθητικὰ, μοιρολατρικὰ-πράγμα, ποῦ κλείνει μέσα του τὴν ἐξέγερσι τῆς ψυχῆς καὶ χειροτερεῖ τὴν κατάστασι-ἀλλὰ ἐνεργητικὰ, ὅπως εἶναι ἡ χριστιανικὴ ἀντίληψι γι' αὐτό. Ἡ ἐνεργητικὴ ἀποδοχὴ σημαίνει ἀκλόνητο ἀγῶνα ἐναντίον τοῦ πόνου, ἀλλὰ χωρὶς διαμαρτυρία κι' ἐξέγερσι, μὲ ἐσωτερικὴ εἰρήνη καὶ σταθερότητα.

Ἄλλ' αὐτὸ δὲν μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ τὸ πετύχῃ μόνος του. Εἶναι ἀπαραίτητη ἡ πνευματικὴ βοήθεια. Κι' ὁ χριστιανὸς ἀρρώστος μὲ τὴν καθοδήγησι τοῦ χριστιανοῦ γιαιτροῦ ἔχει πλοῦσι αὐτὴ τὴ βοήθεια. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ἕνα ἀπὸ τὰ ἰσχυρότερα τεκμήρια τῆς δυνάμεως τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ ἀκτινοβολία, ποῦ βγαίνει ἀπὸ τὸ κρεβάτι τοῦ ἀρρώστου, ποῦ δέχεται τὴν ἀρρώστεια του. Καὶ δὲν ὑπάρχει εὐγε-

νέτερο αίτημα γιά τό γιατρό από τό νά βοηθήση τόν ἀρρώστο νά εἰπῆ αὐτό τό «ναί» στήν ἀρρώστεια· μά καί πιό πέρα ἀκόμη: σ' ὄλη του τῆ ζωῆ.

ΤΟ "ΝΑΙ,, ΣΤΗ ΖΩΗ

Τό νά εἰποῦμε «ναί» στή ζωῆ, εἶναι βασικό στοιχείο γιά τήν ὑγεία μας. Νά δεχθοῦμε τόν χαρακτήρα καί τήν κατασκευή τοῦ σώματός μας, τίς ἰκανότητες, πού μᾶς ἔδωσε ὁ Θεός. Τό σχέδιο, πού μᾶς δείχνει γιά τῆ ζωῆ μας, τό ἐπάγγελμα καί τήν ἐργασία μας. Νά δεχθοῦμε τῆ σωματική μας κατάσταση, τό πέρασμα τῶν χρόνων, τοὺς γονεῖς, τὰ παιδιά, τῆ σύζυγο ἢ τὸ σύζυγό μας, τήν ἀγαμία ἴσως. Σ' αὐτό τό «ναί» βρίσκεται ἡ λύσι τῶν διαφορῶν συγκρούσεων (Konflikt) στοῦ αἰτομο, στοῦ γάμο καί στήν οἰκογένεια, στήν κοινωνία. Καί μ' αὐτό κι' ἡ ἀληθινῆ ὑγεία. Νά εἶσαι ὑγιῆς δέν θά εἰπῆ μόνο νά μὴν εἶσαι ἀρρώστος. Ἡ ὑγεία εἶναι μιά ἀνθισί ἀπό πνευματικῆς καί σωματικῆς ἀπόψεως κι' ἡ προφύλαξι τῆς σημερινῆς ἀγῶνα. Σημαίνει δημιουργία τάξεως στή ζωῆ, ξεπέραςμα τοῦ ἑαυτοῦ μας, κυριαρχία στά πάθη, φυσιολογική ζωῆ. Γιά νά γίνουν ὅλ' αὐτά, χρειάζεται πνευματική, ἠθική δύναμι, ἀτσάλωμα (τῶν δυνάμεων) κάθε ἡμέρα μέ τήν προσωπική ἐπαφή μέ τὸ Θεό. Μόνον ἔτσι ἀνεβαίνει τὸ ἐπίπεδο τῆς πνευματικῆς καί τῆς σωματικῆς ὑγείας. Κι' ἡ κατάσταση τοῦ ἀρρώστου πού βρίσκεται στήν ἀνάρρωσι καί ξαναρχίζει νά χτίζει τῆ νέα του ζωῆ, καλύτερεῦει σταθερά.

Τίς παραπάνω ἀπόψεις ὁ Tournier μᾶς τίς ἐκθέτει, ἐνῶ ξετυλίγει τὸ πλοῦσιο ὄλικό του σὲ παρατηρήσεις, κάθε μιά ἀπ' τίς ὁποῖες δείχνει μιά ἐπιστροφή στοῦ Χριστοῦ κι' ἕνα παράδειγμα ξε-

καιουργώματος πραγματικοῦ. Ἡ χριστιανική μέθοδος σημειώνει ἐπιτυχία, ὄχι μόνο στή θεραπεία τῆς νευρικής καταστάσεως καί τῶν νευρώσεων, ἀλλὰ καί σ' ὄργανικές ἀρρώστειες. Μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον ἀκολουθοῦμε τόν ἀρρώστο, πότε στήν ταχεῖα ἴασι, πότε ὀμως στήν πολὺ βραδεῖα. Ἡ πνευματική πρόοδος ἀκολουθεῖται σταθερά ἀπ' τῆ βελτίωσι τῆς ἀρρώστειας, ἐνῶ κάθε πῶσι στοῦ πνευματικῆ ἐπίπεδο ἠθική ἢ ψυχική φέρνει πάντα τήν ὑποτροπή τῆς. Τήν πνευματική αὐτῆ μέθοδο τὴν χαρακτηρίζει ὁ Tournier μέ τόν ὄρο: «λύσι ἀνωτέρου βαθμοῦ». Ἐνῶ ὡς «λύσι κατωτέρου βαθμοῦ» ἐννοεῖ τῆ νεύρωσι, πού εἶναι κι' αὐτῆ ἕνα ψυχικὸ ξέσπασμα τῶν συγκρούσεων σ' ἐξωτερικῆς ἐκδηλώσεσι: κάποια λύσι.

Σύμφωνα μέ τὸ πνεῦμα αὐτό, τὰ μέτρα, πού παίρνονται σήμερα γιά τῆ δημοσία ὑγεία, εἶναι ἀτελῆ· γι' αὐτό καί στά κράτη ἀκόμη, πού ἐπιτυγχάνεται κάποια ἀξιόλογη ὑγιεινῆ κατάσταση, τὸ ἐπίπεδο ὑγείας εἶναι χαμηλό, καί δέν συγκρίνεται μέ τῶν προγόνων μας. Ἡ σωματική καί ἠθική δύναμι ἐκείνων ἐθασίζετο στοῦ πνεῦμα, πού τοὺς ἐμφύχωνε, στή λιτότητα τῆς ζωῆς τους καί στήν αὐστηρότητα τῶν ἠθῶν, στοῦ στέρεο δεσμό τῆς οἰκογενείας καί στήν ζωντανῆ τους πίστι στοῦ Θεό. Ἄν ἐξαναθροῦμε αὐτά, θά πετύχουμε πάλι ἕνα καινούργιο ἐπίπεδο ὑγείας.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ

Καθαρά φαίνεται τώρα ἡ ἀποστολή τοῦ γιατροῦ. Παράλληλα μέ τήν ἄρτια ἐπιστημονική του κατάρτισι καί θεραπεία, ἡ χριστιανική ψυχοθεραπεία. Παράλληλα, ἢ μᾶλλον ἐπάνω ἀπ' τὸν ἐπιστήμονα, ὁ τέλειος ἄνθρωπος, ἡ ὀλοκληρωμένη καί δυνατῆ προσωπικότης:

ὁ κοινωνικός ἐργάτης καὶ ἡγέτης.

Εἶναι μιὰ θλιθερὴ διαπίστωση, ὅτι οἱ γιατροὶ τὰ τελευταῖα χρόνια στὴ μεγάλη πλειονότητα ἔχασαν τὴν ἐμπιστοσύνη καὶ τὴν ἐκτίμησι τοῦ κόσμου. Γι' αὐτὸ εἶναι ὑπεύθυνοι οἱ ἴδιοι, λέει ὁ Tournier, γιατί ἀρνήθηκαν νὰ πάρουν πνευματικὴ θέσι ἀπέναντί του καὶ περιορίσθηκαν σὲ ἀδιάφορη ἢ ἀκόμη καὶ εἰρωνικὴ στάσι. "Αφίαν τῆ θλιθερῆ ἀνθρώπινη κωμωδία νὰ ξετυλίγεται μπροστά τους; ἔθλεπαν ὅλα τὰ ἐλαττώματα τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ ἤθελαν νὰ μείνουν τάχα ἀντικειμενικοί, ἐπιφυλακτικοί. Κι' ὁμως ποτὲ δὲν ἔλειψαν οἱ γιατροὶ οἱ πραγματικοί, οἱ γιατροὶ ποὺ ἐνσαρκώνουν ὅτι ὁ λαὸς ἐννοεῖ, ὅταν προφέρῃ τὴ λέξι αὐτή. Τούναντιον μάλιστα, ἀπετέλεσαν πάντοτε τὴν ἐκλεκτὴ μερίδα τῶν ἀληθινῶν ἐπιστημόνων, ἐνῶ οἱ πρῶτοι ἀντιπροσώπευσαν τοὺς ἐκμεταλλευτὰς τῆς ἐπιστήμης. Ἀπὸ τὸν Ἰπποκράτη, ποὺ ὑπῆρξε ὁ φωτεινὸς πρωτοπόρος, μέχρι τοὺς τελευταίους μεγάλους κλινικούς, ποὺ, κι' ὅταν μεσουρανοῦσε ὁ ὕλισμὸς ἦσαν σταθερὰ πνευματικοὶ ἄνθρωποι.

"Ἐνα ἀπ' τὰ σοβαρώτερα προβλήματα, ποὺ ἀπασχολοῦν τὸν γιατρὸ εἶναι, πῶς θὰ ἀνυψώσῃ τὸ ἠθικὸ τοῦ ἀρρώστου, ποὺ κουρελιάζεται συνήθως ἀπ' τὴν ἀρχὴ τῆς ἀρρώστειας. Γιὰ πολλοὺς αὐτὸ ἀντιμετωπίζεται μὲ τὴν αἰσιοδοξία/ἀισιοδοξία ἀσπῆρικτὴ τις περισσότερες φορές, ποὺ ζητοῦν νὰ τὴν στηρίζουν σὲ μιὰ μικροβελτίωσι ἢ στὴν αὐταπάτη. Γίνεται ἔτσι κι' ὁ γιατρὸς ἕνας ἀπὸ τοὺς χιμαίροκωνηγοὺς ποὺ μᾶς ἔδειξε σὲ πρόσφατο ἄρθρο του ὁ κ. Μπολέτης. Παραγνωρίζονται μ' αὐτὴ τὴν νοοτροπία οἱ ἀρνητικὲς δυνάμεις, ποὺ περικλείονται στὸν ἀνθρώπινο πόνο. Κι' ὅταν τὰ γεγονότα δὲν ἀνταποκρίνονται στὶς ἐλπίδες, τότε ὁ ἀρ-

ρώστος αἰσθάνεται πῶς ἔφθασε τὰ ὅρια τῆς θεραπείας αὐτῆς. Γιὰ νὰ διατηρηθῇ τὸ ἠθικὸ καὶ ν' ἀνυψωθῇ, ὅταν πέσῃ, εἶναι ἀπαραίτητη μιὰ ἐσωτερικὴ ψυχικὴ κατάστασι, ἰκανὴ ν' ἀκούσῃ τὴν ἀλήθεια γιὰ τὴν ἀρρώστεια, καὶ ν' ἀντιμετωπίσῃ τις χειρότερες καταστάσεις καὶ τὸ θάνατο ἀκόμη. Αὐτὴ ὁμως μόνον ἀπ' τὴν ἄνεσι ποὺ φέρνει ἢ ἐπαφή μας μὲ τὴν θεῖα δύναμι μπορεῖ νὰ ζετηθῇ. Μ' αὐτὴν τὴν δύναμι πρέπει ὁ γιατρός νὰ φροντίσῃ νὰ φέρῃ τὸν ἀρρώστο σ' ἐπαφή, ὥστε νὰ δημιουργηθῇ ἡ κατάλληλη πνευματικὴ ἀτμόσφαιρα, ὥστε νὰ μπορῇ νὰ τοῦ πῇ τὴν ἀλήθεια, χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίῃ ἰταμότητα ἀπέναντι στὸν πάσχοντα ἄνθρωπο. Ἡ ἀγάπη θὰ βρῇ τὸν καλύτερο τρόπο εἰλικρινοῦς ἐπικοινωνίας. Ἡ ἀπόλυτη εἰλικρίνεια πρὸς τὸν ἀρρώστο εἶναι ἡ βασικὴ συνθήκη γιὰ μιὰ χριστιανικὴ ἰατρικὴ. Εἰλικρίνεια κατὰ τὴν ἐξέτασι καὶ τὴν θεραπεία, ἀλλὰ καὶ σ' ὅλες τις σχέσεις μ' αὐτόν.

Μὰ δὲν μπορεῖ νὰ ὀδηγήσῃ κανεὶς σ' ἕνα δρόμο, ἀν δὲν τὸν ἔχη βαδίσει πρὶν ὁ ἴδιος. "Ἄν δὲν εἶναι ὁ ἴδιος πιστὸς καὶ δὲν ἔχη φέρει τὴ ζωὴ του σ' ἀρμονία μὲ τὴν πίστι του, πῶς θὰ μπορέσῃ νὰ ὀδηγήσῃ τὸν ἀρρώστο του σ' αὐτήν; "Ἄν δὲν ἔχη βρῇ λύσι γιὰ τὰ προβλήματά του καὶ τις δυσκολίες του, πῶς θὰ βοηθήσῃ τὸν ἄλλον νὰ λύσῃ τὰ δικά του;

Πιστὸς λοιπὸν ὁ γιατρός, ἀλλὰ μὲ συνέπεια στὴ ζωὴ. Ἐξωπλισμένος τέλεια γιὰ τὴν ἀποστολὴ του μὲ τοὺς καρποὺς τῆς Πίστεως: τὴν εὐσυνειδησία, τὴν τιμότητα, τὴν ταπεινότητα, τὴν αὐταπάρνησι, τὴν ὑπομονή, καὶ πάνω ἀπ' ὅλα τὴν Ἀγάπη, γιὰ τὴν ὁποία διψαίει ὁ ἀρρώστος. Κι' ἡ ἠθικὴ του αὐθεντία θ' ἀποτελέσῃ τὸ κλειδί κάθε ἐπιτυχίας. Μὰ ὁ γιατρός θὰ εἰπῇ κανεὶς

δὲν εἶναι οὔτε θεολόγος οὔτε κληρικός, γιὰ νὰ ἐνεργῇ ἔτσι. Μήπως ὁμοῦς ὁ Ἰ-διος γιατρός εἶναι φυσικός, ὅταν χρησιμοποιηθῇ στις θεραπείες του βραχέα κύματα, ἢ χημικός, ὅταν χορηγῇ φάρμακα; Ἡ Ἱατρικὴ συνίσταται στὸ νὰ θεραπεύῃ, καὶ κάθε τι, πού βροθεῖται στὴν ἴασι, ἀνήκει σ' αὐτήν. Τὰ πνευματικὰ γεγονότα, ὅπως μᾶς ἔδειξε μὲ τὸ ἀφθορο ὕλικό του ὁ σ., μποροῦν νὰ βοηθήσουν ἀποτελεσματικὰ σ' αὐτό. Δὲν ἐπιτρέπεται λοιπὸν νὰ τὰ παραβλέπωμε μόνον καὶ μόνο ἀπὸ τὴν προκατάληψι πού ὑπάρχει.

Πῶς θὰ μπορέσει ὁμοῦς νὰ φέρῃ σ' ἕνα χριστιανικό βίωμα, χωρὶς νὰ πῆσῃ σὲ κήρυγμα, πρᾶγμα πού ἀνήκει στὸν πνευματικό κι' ὄχι σ' αὐτόν; Ἀφοῦ ἀφήσῃ τοὺς ἀρρώστους νὰ εἰποῦν ἐλεύθερα ὅλη τὴ ζωὴ τους, θὰ εἴπῃ κι' αὐτὸς τὴ δική του μαρτυρία γιὰ μιὰ ἀληθινὴ κι' ἀνώτερη ζωὴ. Θὰ δώσῃ τὸν ἑαυτό του, πού θὰ εἶναι ὑπόδειγμα γιὰ μίμησι. Κι' ἔτσι ἔχει τὴν εὐκαιρία καὶ τὸν τρόπο νὰ δείξῃ τὸ δρόμο σ' ἕναν ἄνθρωπο, γιὰ τὸν ὁποῖον ἡ ἀρρώστεια του θὰ γίνῃ σταθμός. Σταθμός νέας ζωῆς κι' ἐπιστροφῆς στοῦ Χριστοῦ.

Γιὰ νὰ ἐξασκήσῃ κανεὶς αὐτὴ τὴν Ἱατρικὴ, χρειάζεται νὰ δώσῃ περισσότερο χρόνο στὸν ἀρρώστο. Χρειάζεται νὰ σταματήσῃ ἢ βιομηχανοποιήσῃ αὐτή, πού φέρνει στὴν κερδομανία καὶ δὲν ἀφίνει καιρὸ νὰ γνωρισθῇ τοῦλάχιστον κανεὶς μ' αὐτόν. Εἶναι ἀπαραίτητο νὰ γίνῃ μεταρρύθμισι τῆς Ἱατρικῆς μας. Νὰ δοθῇ τὸ πνευματικὸ στοιχεῖο, πού τῆς ἔλειπε.

Μὲ χαρὰ διαπιστώνει ὁ συγγραφεὺς τὴ δύσι τοῦ «φυσιολογικοῦ» ὕλισμοῦ καὶ τὴν ἀρχὴ μιᾶς ἀνακαινίσεως. Μὲ

τὴ νέα αὐτὴ στροφὴ οἱ γιατροὶ αἰσθάνονται ξανά τὴν ἀποστολὴ τους. Ξαναβρίσκουν τὴν ἐμπιστοσύνη στοῦ ἐπάγγελμά τους καὶ μαζί μ' αὐτὴν καὶ τὴν ἐμπιστοσύνη τοῦ κόσμου.

Αὐτὲς εἶναι, στὶς κύριες γραμμές, οἱ ἰδέες καὶ ἀπόψεις τοῦ σπουδαιοτάτου αὐτοῦ βιβλίου, πού ἔκαμε αἰσθησι στὴν διεθνῆ ἐπιστημονικὴ γνώμη καὶ τὸ μορφωμένο εὐρωπαϊκὸ κοινόν.

Στὸν τόπο μας ἴσως θὰ βρῆ ὁ Τουπιερ κάμποσους πού δὲν θὰ καταλάβουν καὶ θὰ εἰρωνευθοῦν τὴν προσπάθεια γιὰ τὴν ἀνακαίνισι τῆς Ἱατρικῆς πάνω σ' αὐτὲς τὶς βάσεις. Ἀλλὰ θὰ βρῆ καὶ πολλοὺς-κι' εὐτυχῶς τώρα τελευταῖα ὄλο καὶ ἀυξάνουν-πού θ' ἀπηχῆσῃ βαθειὰ στὴν ψυχὴ τους ἢ προσπάθεια αὐτὴ, γιατί οἱ ἰδέες τους κι' ἡ συμπεριφορὰ τους στὴν πράξι δὲν διαφέρουν πολὺ. Σ' αὐτοὺς ἀπευθύνεται, κι' ἔρχεται νὰ τοὺς δώσῃ θάρρος, ἀλλὰ καὶ νὰ τοὺς συμπληρώσῃ καὶ τοὺς ἀνεβάσῃ πῶς πάνω.

Αὐτοὶ καλοῦνται ν' ἀναλάβουν τὸ μεγάλο ἔργο, πού ἔχει νὰ κάμῃ ἡ γενεὰ μας: νὰ δώσῃ στὴν ἀνθρώπινη ζωὴ τὸ ἀληθινὸ τῆς νόημα, τὸ πνευματικὸ τῆς περιεχόμενο, νὰ σπᾶσῃ τὸ δεσμὸ τῆς ὀρθολογιστικῆς ἐρμηνείας τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, πού ἀπεξένωσε τὸν πνευματικὸ παράγοντα ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη. Τὴν ἐπιστήμη, πού ἔπρεπε νὰ εἶναι στὴν ὑπηρεσία τοῦ ἀνθρώπου, ἀντὶ νὰ ἐπιμένῃ στὴν ἀρνητικὴ στάσι, πὼς τάχα ἡ θρησκεία δὲν ἔχει τίποτε νὰ κάμῃ μὲ τὴν Ἐπιστήμη, τὴν Ψυχολογία, τὴν Ἱατρικὴ, τὴν Οἰκονομία κλπ. Καὶ νὰ δείξῃ, ὅτι ἡ δύναμι τοῦ Πνεύματος εἶναι ἡ μεγαλύτερη δύναμι τοῦ κόσμου.

Ο CARREL ΜΙΛΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Χτυπημένοι από τους ανέμους και τις βροχές της πολεμικής θυέλλης, ο μοντέρνος άνθρωπος θυμήθηκε κάτι, που φαινόταν όριστικά κρυμμένο στη λήθη του παρελθόντος. "Οχι βέβαια άκόμα σαν χαρούμενη επίκλησι, σαν ύμνος ευγνωμοσύνης και αγάπης, αλλά σαν κραυγή αλγους και αγωνίας αντήχησε και πάλι η προσευχή μέσα από τὰ φλεγόμενα έρείπια τών ηπείρων. Απειράριθμα χείλη, που είχαν όλοτελα ξεχάσει, ξανακινήθηκαν και πάλι, και πλήθος από απελτισμένες ύπάρξεις βρήκαν σ' αυτήν τη μοναδική σανίδα σωτηρίας, τό ύστατο καταφύγιο. Αυτή είναι η αδιάψευστη πραγματικότητα. Οι πολιτισμοί που δέν έζητησαν τόν Θεό στις στιγμές της άκμης και της ευημερίας τους, για να τις κάνουν μόνιμες και δημιουργικές, σύμφωνα με άναποτρέπτους νόμους του πνεύματος, θα τόν επικαλεσθούν στις στιγμές της καταρρεύσεως και της δυστυχίας.

Είναι θλιβερό να διαπιστώνη κανείς, τό πώς, ψυχραιμα και με συνέπεια, ο μοντέρνος άνθρωπος έκανε τό μεγαλύτερο κακό που μπορούσε στον έαυτό του, σπάζοντας τό νήμα που ένωνε πάντα την ανθρωπότητα με τό Δημιουργό της. Στην εποχή μας, η φυσιομένη πίστι στο λογικό, έκανε να έκφυλισθούν όλες οι άνωτερες πνευματικές Ικανότητες. Η περιφρόνησι προς την προσευχή κέρδισε μεγάλες μάζες ανθρώπων. Η προσευχή θεωρήθηκε πράξι φυγής από τη ζωή, περιττή άπασχόλησι, επιβλαθής κληρονομία εποχών σκοταδιού

που δέν είχαν γνωρίσει τό φώς της γνώσεως και της έπιστήμης, πράξι που κατεβάζει και μειώνει την ανθρωπινή αξία. «Είναι ντροπή η προσευχή», έγραφε ο Νίτσε. Ο μοντέρνος άνθρωπος έπαψε να προσεύχεται. "Όπου η προσευχή διατηρήθηκε έμεινε άπλός τύπος, χωρίς πνευματική ζωντάνια, και άρα χωρίς έπίδρασι επάνω στη ζωή.

Όσόσο άν αυτό Ισχυσε για τούς πολλούς, η άνωτερη αυτή πνευματική έκδήλωσι της προσευχής, δέν έπαψε να άποτελή τόν άχώριστο σύντροφο του ανθρώπου. Η άνάγκη της είναι τόσο βαθειά ριζωμένη στην ανθρωπινή ψυχή, ώστε καμιά άρνησι, καμιά προπαγάνδα, έστω και στο όνομα της έπιστήμης, δέν μπορεί να την έξοθελίση τελεσιδικα και όριστικά. Και μάλιστα όχι μόνο από την ψυχή του ανθρώπου μέσης μορφώσεως, αλλά ούτε από την ψυχή του έπιστήμονος, του έρευνητή, του μεγάλου διανοουμένου. Την ώρα που ο Καρτέσιος έθεμελιώνε τόν μοντέρνο όρθολογισμό, μιá άλλη μεγάλη διάνοια, ο Pascal, άφινε τό μήνυμα της μεγάλης ζωής του, που στηρίχθηκε στην προσευχή. Κι' από τότε, ένω η άρνησι εκέρδιζε όλοένα έδαφος προπαρσκευάζοντας έτσι την μεγαλύτερη παρακμή τών αίωνων, μιá όλόκληρη χρυσή άλυσίδα από μεγάλα πνεύματα κράτησε άσβεστη την λαμπάδα της, για να την φέρη από χέρι σε χέρι ως την εποχή μας. Ο Leibnitz, ο Ampère, ο Cauchy, ο Pasteur, ύπήρξαν μερικοί από τούς προσευχομένους σοφούς, που

αφιέρωσαν στο Δημιουργό του παντός τη ζωή τους και το έργο τους, και με τη δύναμη αυτής της επικοινωνίας έγιναν ευεργέτες της ανθρωπότητας. Και αν ο πολιτισμός μας δεν έφθασε ακόμα στην ολοκληρωτική διάλυση, είναι γιατί η φλόγα της προσευχής έμεινε άσβεστη κάτω από τους σωρούς της στάχτης που την έκάλυψαν.

Και να την πάλι που ξαναφουντώνει, γίνεται μεγάλη φωτιά, πύρινη στήλη, οδηγός στην πορεία μας ανάμεσα στο χάος. Το ρεύμα που φάνηκε για μια στιγμή να στερεύει, δγκώνεται και πάλι. Όχι ένας και δυο αλλά πλήθος πρωτοπόρων, στην τέχνη, την επιστήμη, γενικά την διανόηση, μας μιλούν σήμερα για την ανεκτίμητη αξία της προσευχής. Από τα εργαστήρια που έρευνούσαν τον άνθρωπο πύο βαθειά και είδαν την ανεπάρκεια του υλισμού να έρμηνεύσει την ανθρώπινη φύση σέ όλην της την πληρότητα, έρχεται μια τέτοια αξιόλογη μαρτυρία. Το βιβλίο ενός από τους κορυφαίους συγχρόνους επιστήμονας του Α. Carrel «Η προσευχή». Είναι ένα μικρό αλλά ζωντανό βιβλιαράκι, που έρχεται σαν συμπλήρωμα στο πολύκροτο και με παγκόσμια κυκλοφορία έργο «Ο άνθρωπος αυτό το άγνωστον» (1), όπου ο μεγάλος βιολόγος κατάφερε θανάσιμα πλήγματα στην υλιστική κοσμοθεωρία και έκαμε αύστηροτάτη κριτική του μοντέρνου πολιτισμού για τις έκφυλιστικές βιολογικές του επιδράσεις επάνω στον άνθρωπο. Το βιβλιαράκι αυτό περι προσευχής μεταφράστηκε και στα Έλληνικά. Και είναι πραγματικά σπουδαίο το γεγονός, ότι οι έκδοτικοί μας οίκοι αρ-

χισαν να μās προσφέρουν δείγματα μās ανώτερης συναισθήσεως της αποστολής τους... 'Ακριβώς γιατί η μαρτυρία αυτή προέρχεται από επιστήμονα τέτοιας δλκής, όπως ο Carrel, ως μās επιτραπή να αναφέρωμε έδω μερικές από τις ιδέες που εκφράζει επάνω στο θέμα μας.

Με αληθινή ταπεινωσύνη ο Carrel σαν αληθινός επιστήμων, που ξέρει να ξεχωρίζη τὰ όρια της επιστημονικής έρεύνης, βλέπει το θέμα μας από την πλευρά της επιστημονικής του πείρας. Δέν ζητάει να κάνη θεολογική μελέτη, αλλά να καταστήση γνωστά τὰ συμπεράσματα της πείρας αυτής. Η έπαφή του με πλήθος ανθρώπων και από τὰ δυο ήμισοφάρια του έδωσε την δυνατότητα να διαπιστώση την πραγματικότητα. Η προσευχή έξασκει άνυπολόγιστη επίδραση επάνω στην πνευματική αλλά και σωματική ανάπτυξή μας. Όχι βέβαια η προσευχή που κατήντησε άπλός τύπος ή μια έκφραση καθαρού έγωισμού, κι' έτσι έμεινε έπιθλαθής και στείρα. Άλλά η προσευχή που είναι μια πράξι έπαφής με τὸ Θεό, πράξι αγάπης και λατρείας, ή ακόμα μια επίκληση επάνω στον άγωνα για την αφιέρωσι και εκπλήρωσι του καθήκοντος. Η αληθινή αυτή προσευχή έχει την άπλότητα της αγάπης. Δέν έχει ανάγκη από ώρισμένες χρονικές ή τοπικές συνθήκες για να εκδηλωθή. Γίνεται παντού και κατά όποιοδήποτε τρόπο, από την άπλη σκέψι μέχρι την ώρα της άutoσυγκεντρώσεως και της περισύλλογής. Στο όρομο, στο τράμ, στην πόλι ή στους άγρους, στο δωμάτιό μας ή στον ναό, παντού είναι δυνατή η έπαφή μας με τον άπεραντο πνευματικό κόσμο. Είμαστε τώρα μακριά άπ' τις έποχές των άλλων θρησκειών με τους άπρόσιτους θεούς τους. Ο Χριστιανισμός έφερε τον Θεό

(1) Βλ. και 'Ακτίνες τομ. 1938 σελ. 185-190.

κοντά στον άνθρωπο, έδημιούργησε μια ατμόσφαιρα οικειότητας και φιλίας. Και η προσευχή παίρνει αυτόν τον χαρακτήρα. "Όταν γίνεται συχνά, τότε ζυμώνεται με τη ζωή μας, γίνεται ένας τρόπος ζωής. Έπιρραζει όλο τον έσω-τελικό και έξωτερικό μας βίο, όλόκληρη τη διαγωγή μας. Τότε και τα άποτελέσματά της γίνονται άνεκτίμητα.

Ο Emerson είχε πη, πώς κανείς ποτέ δέν προσευχήθηκε χωρίς νά μάθη κάτι. "Όμως η προσευχή πού με τη συχνή χρήση έγινε βίωμα, έξασκεί την πιο σωτήρια και εύεργετική επίδραση στις πνευματικές, διανοητικές και σωματικές ακόμα λειτουργίες του ανθρώπου. Φέρνει ένα βαθύ μετασχηματισμό πού γίνεται προοδευτικά και πού περιλαμβάνει όλόκληρο τό άτομο. «Θά Έλεγε κανείς πώς στο βάθος της συνειδήσεως μιά φλόγα ανάβει», γράφει ο συγγραφέας. «Ο άνθρωπος βλέπει τόν αληθινό έαυτό του. Ανακαλύπτει τόν έγωισμό του, τά σφάλματα της κρίσεώς του, την πλεονεξία και την ύπεροψία του. Κάμπτει τόν έαυτό του στην έκπληρωσι του ήθικου καθήκοντος. Προσπαθεί νά βρη την ταπεινώσι της διανοίας. Έτσι ανοίγεται μπροστά του τό βασίλειο της Χάριτος. Σιγά-σιγά αναπτύσσεται ένας έσωτερικός κατευνασμός, μία άρμονία τών νευρικών και ήθικών λειτουργιών, μία μεγαλύτερη καρτερία άπέναντι στη φτώχεια, τη συκοφαντία, τις μέριμνες. Ακόμα, η ικανότης του νά δέχεται κανείς χωρίς νά κάμπτεται την άπώλεια τών δικών του, τόν πόνο, τόν θάνατο...».

*

«Μά ταυτόχρονα η προσευχή φέρνει μαζί της όχι μόνο τη γαλήνη, μά και μιάν όλόκληρωσι τών νοητικών λειτουργιών, μιάν άνθησι όλόκληρης της

προσωπικότητας, πού φτάνει ένιστε ώς τόν ήρωισμό. Δίνει στους πιστούς της τη δική της σφραγίδα. Η άγνότης του βλέμματος, η ήρεμία, η διαυγής χαρά στην έκφρασι, ο άνδριμος στην συμπεριφορά και όταν είναι ανάγκη η άπλη άποδοχή του θανάτου του μάρτυρος η τού στρατιώτη, έκφράζουν τό θησαυρό πού βρίσκεται κρυμμένος, στο βάθος τών όργάνων και του πνεύματος. Κάτω από την επίδρασι αυτή άκόμη και οι άγράμματοι, οι καθυστερημένοι, οι άδύνατοι, χρησιμοποιούν καλύτερα τις διανοητικές και ήθικές δυνάμεις τους. Η προσευχή ύψώνει τους ανθρώπους παρά πάνω από τη στάθμη πού τους έδωσε η άνατροφή η η κληρονομική της».

Μά τά εύεργετικά άποτελέσματα της προσευχής δέν σταματούν ώς έδω. Και τό σώμα συμπαρασύρεται προς τά έπάνω και ύφίσταται τόν εύεργετικόν άντικτυπο. Υπάρχουν και θεραπευτικά άποτελέσματα της προσευχής σε περιπτώσεις σωματικών νόσων, μάς λέει ο μέγας γιατρός Carrel. Άπίστευτο Γ-σως για πολλούς και όμως γεγονός, πού είχε ο συγγραφέας την εύκαιρία νά τό διαπιστώση από την έπαφή του με χιλιάδες ανθρώπων άσθενών από όλα τά μέρη του κόσμου, όλων τών τάξεων και όλων τών έπαγγελμάτων. Η πείρα του σαν χειρουργού Ιατρού και φυσιολόγου, οι μακροχρόνιες έργαστηριακές μελέτες του έπάνω στην άνάπλασι τών Ιστών και την έπούλωσι τών τραυμάτων του επέτρεψαν νά έκτιμήση στην πραγματική τους αξία ώρισμένα θεραπευτικά άποτελέσματα της προσευχής. Και μιλάει μόνο για γεγονότα, πού ο ίδιος έκακρίθωσε και έπαλήθευσε, η για άλλα πού του άνέφεραν άνθρωποι έμπιστοσύνης για την έντιμότητα, αλλά και την άκρίβεια τών παρατηρήσεών

τους. Βέβαια τὰ ἀποτελέσματα αὐτὰ δὲν γίνονται πάντα ἀντιληπτά. Ἡ ἀδι-
αφορία τῶν γιατρῶν ἐκείνων, ποὺ τοὺς
δέρνει ἢ προκατάληψι εἶναι μιὰ αἰτία.
"Υατερα τὸ πρᾶγμα γίνεται φανερὸ μόν-
ο σὲ νόσους ποὺ ἡ ἱατρικὴ ἀποδεικνύ-
εται ἀνίσχυρη νὰ θεραπεύσῃ. Πάντως,
σὲ ὄλες τίς περιπτώσεις, φαίνεται πὺς
ἡ προσευχὴ ἐπιρραΐζει εὐεργετικά. «Ὁ
γιατρός πρέπει πάντα νὰ εἶναι εὐχα-
ριστημένος», γράφει ὁ σ. «ὅταν βλέπῃ
τὸν ἄρρωστο του νὰ ἀρχίζῃ νὰ προσεύ-
χεται». Σὲ ὠρισμένες ὁμως περιπτώ-
σεις ὁ σ. χαρακτηρίζει τὴν ἐπίδρασι τῆς
προσευχῆς «ἐκρηκτικῆ». «Ἀνθρώποι»,
γράφει, «ἐγιατρεύθησαν σχεδὸν στιγμι-
αῖα ἀπὸ διάφορα νοσήματα, ὅπως ὁ
καρκίνος, οἱ μολύνσεις τῶν νεφρῶν, τὰ
ἔλκη, ἡ φυματίωσι τῶν πνευμόνων, τῶν
ὄστων, ἢ τοῦ περιτοναίου. Πάντα τὸ
φααινόμενο χαρακτηρίζεται ἀπὸ μιὰ κα-
ταπληκτικὴ ἐπιτάχυνσι τῆς συνήθους ἐ-
ξελιξέως τῆς θεραπείας. Ποτὲ ὡς τώρα
μιὰ τέτοια ἐπιτάχυνσι δὲν ἔχει ἀναφερ-
θῆ στὴν πείρα τῶν χειρουργῶν καὶ τῶν
φυσιολόγων.... "Ὅλα αὐτὰ μᾶς εἰσάγουν
σὲ ἕνα κόσμο καινούργιο ποὺ ἡ ἐξερευ-
νησί του δὲν ἔχει ἀκόμη ἀρχίσει καὶ ποὺ
ὅταν γίνῃ θὰ εἶναι πλοῦσια σὲ ἐκπλή-
ξεις».

Μὰ καὶ ἂν ἡ θεραπεία δὲν ἔρθῃ, ὁ-
μως βλέπομε τὸν ἄρρωστο νὰ ὕφιστα-
ται μιὰ ἀπίστευτῃ ἠθικῇ ἐξέλιξι. «Ὁ
ζητῶν εὐρίσκει καὶ τῷ κρούοντι ἀνοι-
γῆσεται», συμπεραίνει ὁ σ., ὅσο καὶ ἂν
αὐτὸ μᾶς φαίνεται περιεργο. Οἱ καρποὶ
τῆς προσευχῆς δὲν εἶναι μιὰ ψευδαί-
σθησι

Ἡ ἀνάγκη αὐτῆ τῆς προσευχῆς δια-
κρίνεται μέσα σὲ ὀλόκληρη τὴν ἱστο-
ρία. Ἡ ἐποχὴ μας εἶναι ἡ πρώτη στὴν
ἱστορία, ποὺ ἔδειξε τόσο μεγάλη περι-
φρόνησι πρὸς τὴν προσευχὴ. "Ἄλλες
προγενέστερες ἔφερναν ἄν κύριο χα-

ρακτηριστικὸ τους τὸ ἀσθημα τοῦ ἱε-
ροῦ, τοῦ ἀγίου. Πολιτισμοὶ ποὺ ἔδυσαν
στὰ βάθη τοῦ ὀρίζοντος τῆς ἱστορίας,
ἀκτινοβολοῦν ἀκόμα στὸ διάστημα τῶν
αἰῶνων τὸ μεγάλο τους διδάγμα. Τὰ
κιτρινωμένα ἀπὸ τὸ χρόνο ἐρείπιά τους,
μαθαίνουν στὸν ἄνθρωπο τῶν καιρῶν
μας ὅτι ὑπάρχουν πραγματικότητες
πανανθρώπινες, ποὺ δὲν ἀντικαθίσταν-
ται ἀπὸ καμμιά ὁσοδῆποτε μεγάλη τε-
χνικὴ πρόοδο.

Ἡ ἄνθησι, ἡ ἀκμὴ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ
πνεύματος ἐστηρίχθηκε ἐπάνω στὸ ἀ-
τσαλένιο βᾶθρο τῆς προσευχῆς. "Ἄν σῆ-
μερα ἔχωμε παρακμὴ εἶναι γιατί ξε-
χάσαμε τίς ρίζες, ποὺ ἔδωσαν ζωὴ στὸν
πολιτισμὸ μας. Τὸ στέρεμα τῶν ζωντα-
νῶν πηγῶν τῆς προσευχῆς εἶναι τὸ ἀ-
λάνθαστο σημάδι, ὅτι θὰ ἐπακολουθη-
σῃ ξηρασία, τὸ μαράζωμα, ὁ θάνατος.
Ἡ ἄρνησι τῆς προσευχῆς εἶναι ἡ ἀπαρ-
χὴ τῆς ἀρνήσεως τοῦ πνεύματος καὶ ἡ
ἄρνησι τοῦ πνεύματος εἶναι ὁ τάφος
τῶν πολιτισμῶν.

Ἀποδεικνύεται, ὅπως λέει ὁ Carrel,
ὅτι τὸ πνευματικὸ στοιχεῖο ἔχει τοῦλάχισ-
τον ὅ,τι καὶ διανοητικὸ ἢ τὸ ὕ-
λικὸ στοιχεῖο. Μὲ τὴν παραμέλησι του,
ὁ σύγχρονός ἄνθρωπος ἔγινε δν πνευ-
ματικὰ κενὸ καὶ κακὸ κοινωνικὸ στοι-
χεῖο. Οἱ προσπάθειές του νὰ στηρίξῃ
μιὰ ἠθικὴ ἀνεξάρτητῃ ἀπὸ τὴν σχέσι καὶ
τὴν ἐπαφὴ μὲ τὸν Θεὸ ἐλέγχθησαν ἀ-
ποτυχημένες καὶ ὀλέθριες ἀπὸ τὴν ἴδια
τὴν πραγματικότητα. Καὶ ἡ κακὴ ποι-
ότης τῶν ἀτόμων, ἡ πνευματικὴ τους
ἀναπηρία ὀδηγεῖ τὸν πολιτισμὸ στὴν
κατάρρευσι. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ θεμελιώδης
προϋπόθεσι γιὰ τὴν ἀνάστασί του, ἀ-
ποτελεῖ ὁ ἐμποτισμός του καὶ πάλι μὲ
τὸ πνεῦμα τῆς προσευχῆς, ποὺ θὰ ξα-
νανοίξῃ στὸν ἄνθρωπο τὸν δρόμο πρὸς
τὸν Θεὸ. Ποῦ θὰ τὸν ἀνεβάσῃ πάνω ἀπὸ
τὴν στάθμη τῆς ὕλης καὶ τῶν ἐνοστίκτων,

πού μοιραία τὸν αἰχμαλωτίζουν, ἂν δὲν εἶναι ὀπλισμένος μὲ τὴν δύναμι της.

Ἐδῶ τὸ μήνυμα τοῦ Carrel ἀποκτᾶ τὴν πλήρη του σημασία. Καὶ δὲν εἶναι μονάχα σκέψεις καὶ πεποιθήσεις τοῦ μεγάλου σοφοῦ τὰ ὅσα ἐκθέσαμε. Ἡ σύγχρονη ἐπιστήμη ἐκφράζεται ἐδῶ μὲ τὸ στόμα ἑνὸς τῶν κορυφαίων της. Καὶ, μὲ ὀλόκληρη τὴν συναίσθησι τῶν ιστορικῶν εὐθυνῶν της, ἐπιδίδεται στὴν ἐξάλειψι τῆς πλάνης καὶ ἐμπνέεται ἀπὸ τὸν πόθο νὰ ὑπηρετῇ στὸ σχέδιο μιᾶς καινούργιας δημιουργίας. Ὅχι μόνο χτυπάει ἀλόπητα τὴν ψευτοεπιστημονική

κὴ προπαγάνδα, πού εἶχε «ἀποδείξει ἐπισημονικῶς» ὅτι δὲν ὑπάρχει τίποτα πέρα ἀπὸ τὴν ὕλη, μὰ καὶ ζητᾷ τὴν πλήρη ἀποκατάτασι τοῦ πνεύματος στὴ θέσι πού πρέπει νὰ ἔχη στὴ ζωὴ τῶν ἀτόμων καὶ τῶν κοινωνιῶν. Στὸ οἰκοδόμημα τοῦ καινούργιου πολιτισμοῦ ἡ σύγχρονη ἐπιστήμη τοποθετεῖ καὶ πάλι ἀκρογωνιαίους λίθους, τίς ἀξίες πού ἡ ἄρνησι ἐμυκτήρισε καὶ ἐποδοπάτησε. Καὶ τὸ γεγονός αὐτὸ ἀποτελεῖ τὸ σκληρότερο μάθημα γιὰ τὴν ἄρνησι, μὰ καὶ μιὰ ἀπὸ τίς μεγάλες ἐλπίδες τῆς γενεᾶς μας.

Δ. ΠΥΡΓΙΩΤΗΣ

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΟΡΘΡΙΝΟ

Ἐλα! Μὴν κλαῖς!
 Διές! Οἱ κορφές
 οἱ χρυσαφιές
 Μᾶς κρᾶζουν.
 Κάποιες χαρές, πρωτοχαρές,
 χρυσοχαρές μᾶς τάζουν.

Σὲ μιὰ πηγὴ,
 πού ἀναριγεῖ,
 Σκύθει ἡ ψυχὴ
 Καὶ πίνει,
 Θάμα τὸ νᾶμα τῆς χαρᾶς
 Καὶ τῆς καρδιάς Γαλήνη!

Ἐλα καὶ πιές!
 Οἱ ἀποθυμιές,
 Κ' οἱ ἀραθυμιές
 Κ' οἱ πόθοι,
 Ξεχνιοῦνται στὸ ξανάνειωμα
 Που ἀγνὴ ἡ καρδιά μας νοιώθει.

Κι' ἄλλα μὴ θές!
 Μέρες ξανθές
 Γυρνοῦν τὸ χθές
 Πεθαίνει.
 Κ' εἶναι τὸ ρόδινο Ὅρθρινό
 Δικό μας, κι' ἀνασταίνει!

Ἐλα! Εἶναι τὸ
 Σπίτι ἀνοιχτό,
 Γιορτῆς φωτο-
 λουσιμένο.
 Καὶ στὸ μικρὸ περθόλι μας
 Τ' ἀνεμορρημαγμένο,

Θάχουν σπαρθῆ
 Καινούργιοι ἀνθοί!
 Στὰ χεῖλη ἀνθεῖ
 Τὸ γέλοιο,
 Γιὰ τὴν καινούργια μας ζωὴ
 Στεριόχτιστο θεμέλιο.

Καὶ τὰ παλιά,
 Σταλιά-σταλιά
 Περνοῦν' πουλιά
 Καὶ πᾶνε.
 Καμπάνες ἀναστάσιμες,
 Πρωτάκουστες, χτυπᾶνε!...

Ἐλα, καλή,
 Που μᾶς μιλεῖ,
 Καὶ μᾶς καλεῖ,
 Κι' ἀκοῦς Τον'
 Κι' ἄσε μονάχους τούς νεκρούς
 Νὰ θάψουν τούς νεκρούς των...
 ΑΝΤΩΝΗΣ ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΛΠΙΔΟΦΟΡΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Έχω στα χέρια μου ένα πολύτιμο ντοκουμέντο ελληνικού πολιτισμού. Θα ήταν παράλειψη, αν δεν έκανα τους αναγνώστες των «Ακτίων» κοινωνούς της ψυχικής ικανοποίησης που νοιώθει κανείς εντυφλώντας στο ντοκουμέντο αυτό. Θέμα του είναι: πώς μπορούμε να φτιάχνουμε ανθρώπους. Τίτλος του: «Εκκλησιαστικά Κατηχητικά Σχολεία εν Ελλάδι (υπό την Διεύθυνσιν τής 'Αδελφότητος Θεολόγων ή «Ζωής»)». Έκθεσις σχολικού έτους 1946-1947». 'Ο αναγνώστης των «Ακτίων» δεν πρόκειται να έρθη για πρώτη φορά σε επαφή με το μεγάλο αυτό θεσμό⁽¹⁾. Μα και γενικώτερα ο ελληνικός λαός το Κατηχητικό Σχολείο το ξέρει, το ζή, το αισθάνεται. Είκοσι χρόνια τώρα βλέπει τους καρπούς που έχει στα παιδιά του. Είκοσι χρόνια! 'Αλήθεια, μιά επέτειος τόσο σπουδαία, που κοντέψαμε να την ξεχάσουμε ανάμεσα σε τόσα άλλα γεγονότα πρωτεύουσας ή δευτερεύουσας σημασίας. Είκοσι χρόνια λοιπόν συνεχούς εξέλιξης του ζωντανού αυτού οργανισμού. Και από τις πολλές και σπουδαίες αυτές εξελίξεις και προόδους θα θέλαμε να υπογραμμίσουμε τρεις, που φαίνονται πιο ανάγλυφα στο φετινό απολογισμό.

*

Ένα πράγμα που κάνει εντύπωση ειδικώς εξ αρχής στον αναγνώστη του απο-

λογισμού είναι, ότι μέσα στον τεράστιο όγκο των Κ. Σ. (622 σχολεία σε όλη την Ελλάδα με 90.017 εγγραφέντας μαθητάς) υπάρχουν μιά επιτυχημένη διαφοροποιήσις. Διαφοροποιήσις πρώτα κατά ηλικίαν: σε κατώτερα, μέσα και ανώτερα. Αρχίζοντας από τις τόσο ευχάριστες και τόσο παιδαγωγικές ιστορίες τής Παλαιάς Διαθήκης, που τόσο τέρπουν το παιδάκι του Κατωτέρου, φθάνομε στα πιο φλέγοντα προβλήματα που άτασχολούν το σημερινό έφηβο των τελευταίων γυμνασιακών τάξεων, κοινωνικό, επαγγελματικό, κοσμοθεωρητικό, γενετήσιο. Εκτός από τα μαθήματα αυτά «εις τα 'Ανώτερα σχολεία έγιναν και τινε έκτακτα μαθήματα από επιστήμονας ειδικούς», σημειώνει η έκθεσις. Διαφοροποιήσις έπειτα κατά φύλον. 'Αλλοιώς παρουσιάζεται το αιώνιο χριστιανικό δίδαγμα στο αγόρι κι' αλλοιώς στο κορίτσι. Το «ηρωϊκό» πνεύμα κυριαρχεί στο αγόρι, το «οικοκυρικό» στο κορίτσι, χωρίς, βέβαια και για την άγωγή του χριστιανού κοριτσιού να λείπη το «ηρωϊκό» το αγωνιστικό στοιχείο του χριστιανικού αγώνος. 'Ανδρικές μορφές πρό πάντων προβάλλονται στο αγόρι, γυναικείες στο κορίτσι. Σπουδαία διαφοροποιήσις είναι έπειτα το εργατικό Κ. Σ., από το ένα μέρος για μικρές εργάτριες και υπηρέτριες, από το άλλο για τα εργαζόμενα αγόρια και τους μαθητάς των νυκτερινών σχολών. Το μαστορόπουλο του συνεργείου αυτοκινήτων π. χ. θα μάθη πώς θα εφαρμογή την αλωνία αλήθεια μέσα στο συνεργείο του. Μα-

(1) Βλέπε τα δύο άρθρα τής κ. Δ. 'Ακόλα «Τό κορίτσι στο Κατηχητικό Σχολείο» στα τεύχη 'Ιανουαρίου και Φεβρουαρίου 1947.

θαίνει ἀκόμα νὰ τραγουδάη τὸ δικό του τὸ τραγοῦδι: «ἐν τὸν τίμου μας ἰδρώτα πού κυλᾷ ὁ Χριστὸς μᾶς εὐλογεῖ ἀπὸ ψηλά». Γνωρίζει τὸ Χριστὸ ὡς πρότυπο ἐργάτη, κ.ο.κ. Μὰ ἐκεῖνο πού προκαλεῖ ἀκόμη περισσότερο τὸ ἐνδιαφέρον στὴ φρετινὴ ἔκθεσι τῶν Κ. Σ. εἶναι τὸ ὅτι ἐλειτούργησαν 12 Κ. Σ. μέσα σὲ 12 νοσοκομεία ἢ ἄσυλα ἢ ὀρφανοτροφεία. Ἐμπῆκε ἔτσι καὶ στὰ ὀρφανά, καὶ στὰ φυματικά, καὶ στὰ λεπρά, καὶ στὰ κωφάλαλα, καὶ στὰ τυφλά, καὶ στὰ ἀλητόπαιδα, ὁ πρῶτος Ναζωραῖος. Καὶ ἔβλεπε, ὅποιος εἶχε τὴν περιέργεια νὰ ἐπισκεφθῆ τὸ Κ. Σ. κωφάλαλον, νὰ γίνε-ται ἓνα ὁλόκληρο μάθημα ἄφωνο, μὲ μόνη τὴ μιμητικὴ καὶ τὴ χειρωνακία, καὶ μὲ τὸ συγκινητικὸ διδάγμα «τρηνὴ ἔ-σται γλῶσσα μογιλάλων» (Ἡσαῖον 35, 6). Ἐβλεπε τὰ τυφλά νὰ γράφουν στὸ χαρτὶ τὸ διδάγμα τοὺς μὲ τὴ μέθοδο Μπράιγ. Ἄκουγε τὰ φυματικά νὰ τραγουδοῦν τὸ δικό τους τραγοῦδι τοῦ πόνου τὰ παραμορφωμένα λεπρά νὰ γίνονται πραγματικά ἀγγελούδια τὴν ὥ-ρα τοῦ μαθήματος. Ἄκουγε τοὺς μικροὺς ἀλητόπαιδας νὰ παίρνουν τὴν ἥρωϊκὴ ἀπόφρασι νὰ γίνουν «καλὰ παι-διὰ γιὰ νὰ μὴ τοὺς ξαναπιάσῃ ἡ.... «κλούθια»⁽²⁾. Καὶ εἶναι γεγονός ὅτι ἐ-πάθησαν πολλὰς τέτοιες ἐλπιδοφόρες ἀποφάσεις καὶ πολλὰ ματάκια ψυχῶν ἄνοιξαν στὸ οὐράνιο φῶς καὶ πολλὰ ὀρ-φανά ἔνοιωσαν τὴ στοργὴ τοῦ Μεγάλου Πατέρα.

Ἄλλὰ τὸ Κατηχητικὸ Σχολεῖο δὲν εἶ-ναι ἀπλῶς σχολεῖο. Δὲν δίνει ἓνα σκέτο

(2) Τρεῖς τέτοιες ἀνταποκρίσεις ἀπὸ τὰ Κ. Σ. ἐργαζομένων καριτσιῶν, φθισιατρείου «Σωτηρίας» καὶ Λεπροκομείου ἔχουν δημο-σιεῦθῃ στὸ παιδικὸ περιοδικὸ «ἡ Ζωὴ τοῦ Παιδιοῦ» φύλλα 20, 21, 22.

μάθημα. Τὸ Κ. Σ. εἶναι μιὰ πλήρης καὶ συνδυασμένη παιδαγωγικὴ προσπά-θεια. Θαιμάζει κανεὶς, ἀλήθεια, πῶς μὲ μιὰ ὥρα τὴν ἑβδομάδα καὶ μὲ μερικὲς ἔκτακτες εὐκαιρίες γίνονται τόσα πρά-γματα. Πῶς, χωρὶς ἴδικα μέσα καὶ ει-δικὰ οἰκήματα, κατορθώνει τὸ Κ. Σ. νὰ ἐνσαρκῶνῃ τόσο ἐπιτυχημένα τὰ παιδα-γωγικὰ ἀξιώματα τῆς ἐποπτείας, τῆς αὐτενεργείας καὶ ἐργασίας. Πόσο εἶναι συνδυασμένα μὲ τὸ κατηχητικὸ μάθημα ἡ ζωντανὴ λατρεία, ἡ χαρὰ, τὸ ὑπαίθρο, ἡ μουσικὴ, ἡ μόρφωσις, ἡ κοινωνικὴ πρόνοια καὶ τόσοι ἄλλοι σπουδαῖοι μορ-φωτικοὶ παράγοντες. Ἀντιγράφουμε μιὰ σελίδα ἀπὸ τὴν τόσο περιοριστικὴ, μὰ δυστυχῶς τόσο σύντομη, φρετινὴ ἔκθε-σι. «Ἐκαλλιεργήθη ἐπιμελῶς ἡ ὠδική. Ἐλειτούργησε δανευστικὴ βιβλιοθήκη εἰς 83 σχολεῖα, ὀργανώθησαν δὲ καὶ τινὰ κέντρα ψυχαγωγίας διὰ τοὺς μαθη-τὰς εἰς διάφορα σημεῖα τῆς πόλεως. Ὄρ-γανώθησαν ἐπίσης ἐκδρομαί, ἡμερήσι-αι ἢ ἀπογευματιναί, συνδυασμένοι μὲ ψυχαγωγίας καὶ μὲ περιεχόμενον μορ-φωτικόν. Ἐγιναν πολλαὶ ἐπισκέψεις σχο-λείων ἢ ὁμάδων εἰς ὀρφανοτροφεία καὶ ἄλλα φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα, εἰς τινὰ δὲ σχολεῖα ὀργάνωσαν αὐθρομήτως οἱ μαθηταὶ λογίαν, δηλαδὴ ἐράνους πρὸς βοήθειαν πτωχῶν συμμαθητῶν τῶν ἰδῶς, ἐνῶ ἐξ ἄλλου πολλοὶ ἔσπευδον νὰ ἐπισκεφθοῦν ἀσθενοῦντας συμμαθητῶν, εἰς τοὺς ὁποίους καὶ μετέδιδον τὸ μάθημα τοῦ Κατηχητικοῦ... Ὄργανώ-θησαν ἐπίσης ἀρεταὶ παιδικαὶ λειτουργί-αι χάριν τῶν Κατηχητικῶν, καθῶς καὶ ἔξομολογήσεις τῶν Μέσων καὶ Ἀ-νωτέρων σχολείων, ἀνήλθε δὲ εἰς πολ-λὰς χιλιάδας ὁ ἔξακριβωθεὶς ἀριθμὸς ἔξομολογηθέντων μαθητῶν... Πολλὰ σχολεῖα διωργάνωσαν σχολικὰς εορτάς, τὰς ὁποίας παρηκολούθησαν καὶ γονεῖς, καθῶς καὶ ἐπισκέψεις εἰς γειτονικά Κα-

τηχητικά. Τὰ δὲ δύο ἐργατικά θηλέων παρέσχον εἰς τὰς μαθητρίας τῶν καὶ τὴν εὐκαιρίαν γραμματικῆς μορφώσεως εἰς ἰδιαίτερα χίριν αὐτῶν σχολεῖα... Ἰδιαίτερος πρόπει νὰ μνημονευθῆ ἡ ἐπιτυχία τοῦ μεγάλου λογοτεχνικοῦ καὶ καλλιτεχνικοῦ διαγωνισμοῦ, τοῦ ὁποίου τὰ προϊόντα ἐξετέθησαν εἰς τὴν εὐρύχωρον αἴθουσαν τοῦ «Ἀποστόλου Παύλου» ἀπὸ 1-15 Ὀκτωβρίου... Τὰ ἐκθέματα ἐθαύμασαν χιλιάδες ἐπισκεπτῶν, ἐπῆνεσε δὲ καὶ ὁ ἡμερήσιος τύπος τῶν Ἀθηνῶν. Μεταξὺ τῶν ἐκτεθέντων, τὰ ὁποῖα ὅλα ἐνεπνέοντο ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν ἰδεολογίαν καὶ πνοήν, ἦσαν ἀφ' ἑνὸς λογοτεχνικά ἔργα (ποιήματα, διηγήματα, πεζογραφήματα, δράματα), καθὼς καὶ συνθέσεις μουσικῆς, εὐρωπαϊκῆς καὶ βυζαντινῆς, ἀφ' ἑτέρου διάφορα δείγματα καλλιτεχνίας (ζωγραφικῆ, ἰχνογραφία, πηλοπλαστικῆ, ξυλογλυπτικῆ, πλεκτά, κεντήματα κλπ.), καθὼς καὶ τινὰ ἔργα μηχανικῆς.

Καὶ ὁ ἀπολογισμὸς συνεχίζει, γιὰ νὰ ἀναφέρῃ διὰ ἀκόμα μεγάλα παιδαγωγικά μέσα πὺν διαθέτει σήμερα πλέον τὸ Κ. Σ. Τὸ γνωστὸ καὶ τόσο διαδεδομένο περιοδικὸ «Ἡ Ζωὴ τοῦ Παιδιοῦ» πὺν ἀσκεῖ τόσο ὠφέλιμη ἐπίδρασι σὲ χιλιάδες παιδιὰ τῆς Ἑλλάδος. Καὶ τίς χριστιανικῆς κατασκευῆς, γιὰ τίς ὁποῖες ὅ,τι κι' ἂν λεχθῆ, εἶναι λίγο. Ἐκεῖ «τὰ παιδιὰ ὑπὸ πρόγραμμα χριστιανικῆς ζωῆς καὶ καθοδηγήσεως παιδαγωγικῆς καὶ φρονηματοστικῆς», γράφει ἡ ἔκθεσις, ἀποκομίζουσαν κέντρωνόσεις ἀληθινοτήτους». Κι' ἔχει τόσο δίκιο.

Ἐκεῖνο ὅμως πὺν ἐμεῖς θὰ θέλαμε νὰ ὑπογραμμίσουμε ἀπ' ὅλη τὴ θαυμαστὴ αὐτὴ πλαισίωσι τοῦ Κ. Σ. μὲ τόσα παιδαγωγικά μέσα, εἶναι ἡ φράσι πὺν σημειώνεται γιὰ τὰ ἔργα τοῦ καλλιτεχνικοῦ διαγωνισμοῦ: «ὅλα ἐνεπνέοντο ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν ἰδεολογίαν καὶ πνοήν».

Ὅσοι Ἀθηναῖοι ἐπεσεκέρθησαν τὴν καλλιτεχνικὴ ἐκείνη ἔκθεσι, εἶχαν τὴν εὐκαιρία νὰ τὸ διαπιστώσουν μὲ τὸ παραπάνω. Εἶδαν ἐμπνεύσεις μὲ τολμηρὴ πρωτοτυπία καὶ χριστιανικώτατες συγχρόνως, εἶδαν αἰσθήματα καὶ ιδέες καὶ ὄραματισμοὺς νὰ συλλαμβάνονται ἀπὸ τὴν παιδικὴ φαντασία καὶ νὰ ἀπεικονίζονται στὴ ζωγραφία ἢ στὸ κέντημα ἢ στὸ τραγοῦδι. Ὁ ἄξιζε νὰ γινόταν μιά εἰδικὴ παιδαγωγικὴ ἐργασία πὺν μὲλετήσῃ πὺς ἐνσαρκώθηκε τὸ χριστιανικὸ πνεῦμα στὰ παιδικὰ ἐκεῖνα ἔργα. Καὶ ὅπως προσέθετε ἕνας θεατῆς τοῦ παιδιοῦ αὐτοῦ πλοῦτον: «Πὺς νὰ γινόταν νὰ μαθήτευαν οἱ καλλιτέχνες μας κοντὰ στοὺς μικροὺς αὐτοὺς γιὰ νὰ μάθουν νὰ συλλαμβάνουν μεγάλες ιδέες!..».

Τὸ μυστικὸ; Μὰ ὅλα αὐτὰ εἶναι ἐσωτερικὸ ἀνάβλυσμα, εἶναι ξεχείλισμα ζωῆς. Ὅταν ὑπάρχη τὸ «ἐνὸς ἐστί χρεία», τότε ὅλα γίνονται. Ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχη ἐκεῖνο γιὰ τὸ ὁποῖο ῥωτοῦσε ἕνας Ἄγγλος παιδαγωγὸς ὅταν ἄκουγε γιὰ καμμιὰ παιδικὴ κίνησι: «Υπάρχει ἀρκετὸς Χριστὸς ἐκεῖ μέσα;» (Is there enough Christ in it ?).

★

Νὰ μιλήσῃ κανεῖς γιὰ τοὺς καρποὺς τῆς συστηματικῆς αὐτῆς δουλειᾶς πὺν γίνεται στὸ Κ. Σ.; Δὲν εἶναι κάτι γνωστὸ καὶ ἀδιαμφισβήτητο; Ἐδῶ θὰ μποροῦσε νὰ γίνῃ μᾶλλον μιά κατάταξι τῶν ὠφελειῶν καὶ ἐπιδράσεων τοῦ Κ. Σ. σύμφωνα μὲ τὴν ἐφετερινὴ ἔκθεσι. Τί ἔχει νὰ διηγηθῆ πρῶτα-πρῶτα ἡ οἰκογένεια γιὰ τίς ὠφέλειες τοῦ Κατηχητικοῦ; Πόσα σπῖτια ἄλλαξαν κυριολεκτικὰ χάρις στὴ ζυμωτικὴ ἐπίδρασι ἐνὸς Κατηχητόπαιδου; Πόσα χαρτοπαιγνια σταμάτησαν, πόσοι πατέρες ἔλαψαν νὰ μεθοῦν, πόσα ἄσεμα ἔντυπα διώχθηκαν ἀπ' τὸ σπῖτι, χάρις σ' ἕναν ἔξυπνο

τρόπο τοῦ μικροῦ, χάρις στήν ἀκοίμητη ἀγάπη του, στήν παρηγορία του, στήν προσευχή του. Ποῦ νά γραφοῦν οἱ καθιμερινές αὐτές καί ἀδόρυχες ἀναστηλώσεις πού συντελοῦνται σέ τόσα ἑλληνικά σπίτια χάρις στοὺς μικροὺς ἐκείνους στρατιῶτες τοῦ Χριστοῦ.

Τί ἔχει ἔπειτα νά διηγηθῆ τὸ γυμνάσιο γιὰ τὴν ζωντανή ἐπίδρασι τοῦ Κ.Σ. Τί ἔχουν νά ποῦν οἱ κατάλογοι τῆς βαθμολογίας γιὰ τὴν καλὴ ἐπίδοσι στὰ μαθήματα. Τί ἔχει νά πῆ ἡ ὅλη ἀτμόσφαιρα τοῦ σχολείου πού πλουτίσθηκε μὲ τόσα πράγματα: χριστιανικὸ τραγοῦδι, καθιέρωσις πρωϊνῆς προσευχῆς, χριστιανικὲς πινακίδες μὲ ρητά, ἀγῶν ἐναντίον τοῦ σάπιου ἐντύπου, ἀντίρρυσις ὕλιστικῶν θεωριῶν, διοργάνωσις ἑορτῶν καί τόσα ἄλλα. Δὲν εἶναι ὑπερβολὴ καί πρέπει νά τὸ ποῦμε καί νά τὸ τονίσουμε: ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ ἑλληνικοῦ γυμνασίου ἔχει ἀρχίσει ν' ἀλλάξῃ αισθητὰ χάρις στήν ἐπίδρασι τοῦ Κ.Σ. Τὸ μαρτυρεῖ ἡ πείρα πολλῶν ἐκπαιδευτικῶν, τὸ ὁμολογοῦν καί ἐπίσημα ἔγραφα.

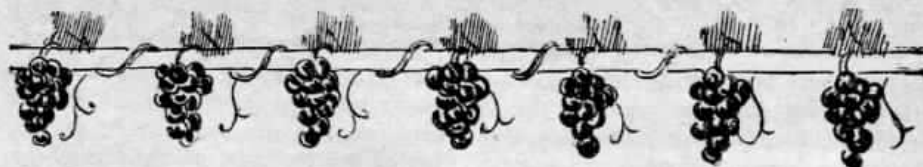
Καί τὴν ἐπίδρασι αὐτὴ τὴν αισθάνεται καί ὅλη ἡ κοινωρία. Ἡ κοινωρία πού ἀκούει πιά κι' ἓνα ἀγνὸ τραγοῦδι ἀπὸ παιδικῆς φωνῆς στοὺς δρόμους· πού αισθάνεται τίς ἐπισκέψεις τῶν μικρῶν στὰ ἄσυλα τοῦ πόνου· πού αισθάνεται τίς παιδικῆς ἐξορμήσεις σὲ θερινῆς κα-

τασκηνώσεις καί ἐξοχῆς. Καί τί νά πῆ κανεὶς γιὰ τοὺς μικροὺς ἐκείνους ἱεροποστόλους τῆς ὑπαίθρου πού, ὅπως σημειώνει ἡ ἔκθεσις, «μετέδιδον εἰς τὰ χωριά τῶν τὴν ἰδέαν τοῦ Κατηχητικοῦ καί τὸν χριστιανικὸν παλμὸν καί συνετέλουν εἰς τὴν ὀργάνωσιν συγκεντρώσεων διὰ νέους», ἔφτιαναν βιβλιοθῆκες, ἴδρυναι φυτώρια, πρωτοστατοῦσαν στήν ἀναδάσωσι καί σὲ τόσα ἄλλα ἔργα πολιτισμοῦ;

Μιά ἐκστρατεία ὁλόκληρη, θά μποροῦσε κανεὶς νά πῆ, ἔγινε καί φέτος ἀπὸ τὸν μικρὸν αὐτὸν στρατὸν τοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖον ἰδιαίτερη θέσι εἶχαν οἱ «Χριστιανικὲς Μαθητικὲς Ὁμάδες», ὅπως παρατηρεῖ ἡ ἔκθεσις.

Στρατὸς εἰρηνικὸς καί ἐλπιδοφόρος. Δὲν τὸ λέει αὐτὸ ὁ γράφων. Οὔτε εἶναι ἀπλῶς φρόνημα κάθε Ἕλληνοῦ πού ἔχει ἀνοιχτὰ τὰ μάτια. Σύμπτωσις ἀραγε; Ἦρθαν νά τὸ διαπιστώσουν κατὰ τὸ περασμένο καλοκαίρι τρεῖς ἀλλεπάλληλα παγκόσμια συνέδρια: τῆς Χριστιανικῆς Νεολαίας στὸ Oslo τῆς Νορβηγίας, τῶν Κυριακῶν Σχολείων στὸ Birmingham τῆς Μ. Βρετανίας καί τῆς Χριστιανικῆς Παιδαγωγικῆς στὸ Bossey τῆς Ἑλβετίας. Καί τὰ τρεῖς ἀπένευμαν φόρον τιμῆς-κυριολεκτικὰ φόρον τιμῆς-στὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα τῆς Ἑλλάδος καί μ' αὐτὰ στήν Ἑλλάδα.

B. ΕΡΑΣΤΟΣ

ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ

Μιά από τις μεγαλύτερες ίσως έκδηλώσεις χριστιανικής αγάπης και εμπράκτου Χριστιανισμού είναι και τὸ ἔργο τῆς ἐσωτερικῆς ἱεραποστολῆς πού ἐκδηλώνεται καί με τὸν λόγο βέβαια, ἀλλὰ καί με ἔργα πού ἀκολουθοῦν. Σήμερον δὲν θὰ μιλήσωμε ἐδῶ γιὰ τέτοια ἔργα στὸν τόπο μας, πού ἄρχισε νὰ τὰ αἰσθάνεται με τὸσες ἐλπίδες γιὰ τὸ μέλλον ἢ ἑλληνικὴ κοινωνία, ἀλλὰ θὰ οἰξώμε μιὰ ματιὰ στὴν προσπάθεια ἐνὸς ξένου κοινωνικοῦ ἐργάτου.

Παράδειγμα ἐργάτου στὸ ἔργο αὐτὸ μᾶς παρουσιάζει ὁ Ἄγγλος κληρικός G. F. Dempster στὸ βιβλίον του «βρίσκοντας ἀνθρώπους γιὰ τὸν Χριστό» (Finding men for Christ). Ἐκεῖ ὁ συγγραφεὺς περιγράφει ὀλόκληρη σειρά γεγονότων πού ἀντιμετώπισε ὁ ἴδιος μέσα στὶς πιὸ ἀπόμερες καὶ φτωχικὲς συνοικίες τοῦ Λονδίνου. Τὰ γεγονότα αὐτὰ μᾶς δείχνουν φανερὰ τὴν ἐργασία ποῦρεὶ νὰ γίνῃ στὸν τομέα αὐτὸν τοῦ ἐφαρμοσμένου Χριστιανισμοῦ.

Εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ὁ Dempster μᾶς παρουσιάζει τὴν εἰκόνα τοῦ «καλοῦ ποιμένου», τοῦ πιστοῦ καὶ ἀνιδιοτελοῦς Χριστιανοῦ πού δὲν διατάζει νὰ περιβληθῇ τῇ «φόρμα» τοῦ φοροτεκφορωτοῦ ἢ νὰ ἐπισκεφθῇ τὰ πιὸ ἀνθυγιεινὰ καὶ ἐλεεινὰ καταγῶγια, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ βοηθῇ τὸν ἄσωτο ἀδελφό του, νὰ σκῆψῃ πάνω του, νὰ δέσῃ τὶς πληγές του σὰν τὸν καλὸ Σαμαρεῖτῃ καὶ νὰ τὸν φέρῃ πίσω στὸ χαρούμενον τραπέζι τοῦ Πατέρα. Δὲν διατάζει ἀκόμα, νὰ βάλῃ τῇ ζωῇ του

σὲ κίνδυνον πραγματικὸ καὶ κάποτε μάλιστα κόντεψε νὰ τὴν θυσιάσῃ, ὅταν, σὲ μιὰ ἐπίθεσι πού τοῦ ἔκαναν με ἄναδρον ἐνέδρα κακοποιὰ στοιχεῖα πού δὲν τοὺς συνέφερε καθόλου ἢ χριστιανικὴ του δρᾶσι, ὁ συγγραφεὺς τραυματίσθηκε σοβαρὰ.

Ὁ Dempster στὸ βιβλίον του αὐτὸ μᾶς ἐξιστορεῖ με τὰ ζωντανώτερα χρώματα ἀλλὰ καί με μεγάλη ταπεινοφροσύνη ὅλην τὴν δρᾶσι στὸ σπουδαῖο αὐτὸ ἔργο. Θάπρεπε ἴσως νὰ ἐξιστορηθῇ στὸν ἀναγνώστη ὅλη αὐτὴ ἢ δρᾶσι με τὶς παραμικρότερες λεπτομέρειες, ἀλλὰ ὁ χώρος δὲν τὸ ἐπιτρέπει. Γι' αὐτὸ καὶ θ' ἀρκεσθοῦμε σὲ μιὰ ἀνάλυσι τοῦ βιβλίου του, δίνοντας τὰ σπουδαιότερα καὶ πιὸ χτυπητὰ γεγονότα πού ἀποκαλύπτουν τὴν ζωντάνεια καὶ σημασίαν τοῦ ἔργου.

Ὁ συγγραφεὺς πολὺ ἐνωρὶς ἀποφασίζει νὰ ἀρχίσῃ τὸ κοινωνικὸ του ἔργο καὶ ν' ἀναμιχθῇ με τὶς λαϊκὲς μᾶζες, νὰ τὶς γνωρίσῃ ἀπὸ κοντὰ καὶ νὰ ἐργασθῇ μαζί τους, νὰ βοηθῇ τοὺς τόσοις καὶ τόσοις «ἀσώτους» καὶ νὰ τοὺς φέρῃ πίσω στὸ Χριστό. Πόσες φορὲς, λέγει ὁ συγγραφεὺς, περνοῦμε ἀδιὰφοροὶ μπρὸς ἀπὸ ἀνθρώπους πού θὰ μπορούσαν ν' ἀναγεννηθοῦν ἂν ἐκπληρώναμε ἀπέναντί τους τὸ χρέος μας. Πόσο ξεχνᾶμε τὴν παραγγελίαν τοῦ Κυρίου νὰ βγοῦμε «εἰς τὰς πλατείας καὶ τὰς οἴκους» καὶ νὰ τοὺς «ἀναγκάσωμεν εἰσελθεῖν». Ἀλλὰ αὐτὴ εἶναι δύσκολη ἐργασία καὶ ἐμεῖς εἶμαστε τόσο ἀτησαχολῆ-

μένοι», ώστε σάν την Μάρθα ξεχνοῦμε τὴν «ἀγαθὴν μερίδα».

Μιά Κυριακὴ ἀπόγευμα ὁ Dempster κάνει μιὰ τέτοια ἐξόρμησι στὸ σκοτεινότερο μέρος τοῦ Whitechapel τοῦ Λονδίνου, συνοικία διάσημη γιὰ τὰ ἐγκλήματα, ὅπου κάθε εἶδος κακίας ἀφθονοῦσε. Στὴν ἐξόρμησί του αὐτὴ ὁ συγγραφεὺς δὲν ζητοῦσε βέβαια ἀνθρώπους «σκληρυνθέντας» καὶ ἀμετανοήτους, ἀλλὰ Χριστιανοὺς ποὺ ἔβλεπαν καὶ εἶχαν ἀνάγκη χειραγωγίας γιὰ τὴν ἐπιστροφή τους.

Ἦταν μιὰ παγερὴ νύχτα, πνιγμένη στὴν ομίχλη... Ἐνας ἄνθρωπος κάθεται σὲ μιὰ γωνιά τοῦ δρόμου, ἀκουμπισμένος σὲ μιὰ πέτρινη σκάφη. Στὴν εὐγενικὴ προσφορὰ τοῦ κληρικοῦ νὰ τὸν βοηθήσῃ καὶ στὰ καλὰ του λόγια, ὁ ἄνθρωπος ἀπαντᾷ μ' ἕνα εἰρωνικὸ χαμόγελο. Κάτι πῆγε νὰ πῆ, ἀλλὰ σταμάτησε. Ὁ Dempster πηγαίνει στὴν ἐκκλησία καὶ μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐσπερινῆς ἀκολουθίας βλέπει μ' ἐκπλήξι τὸν τὸν ἄνθρωπο ποὺ εἶχε δῆ στὴ γωνιά τοῦ δρόμου, νὰ τὸν περιμένῃ γιὰ νὰ τοῦ μιλῆσῃ. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἀκράτητος ξεσπᾷ σὲ μιὰ ἐξομολόγησι: εἶχε ἀπεπισθῆ τελείως ἀπὸ τὴν κατάντια του. Κανεὶς δὲν τὸν ἔπαιρνε στὴ δουλειά του. Καί, τὸ χειρότερο, εἶχε χάσει τὴν ἐμπιστοσύνη του στὸ Θεό. Τίποτ' ἄλλο δὲν ἔμενε γι' αὐτόν, παρὰ ἡ αὐτοκτονία. Ἀλλὰ τὴν τελευταία στιγμή κρατήθηκε. Θυμήθηκε πὼς ἡ ἄλλη μέρα ἦταν Κυριακὴ. Σάν ἀστρατὴ πέρασαν ἀπ' τὸ νοῦ του ἡ ἐκκλησία, ἡ ψαλμοδία, τὸ κατηχητικὸ, ὁ Θεός! Ἀποφάσισε νὰ πᾶ πρώτ-πρῶτ' στὴν ἐκκλησία, νὰ προσευχηθῆ. Κάθισε στὸ ὑπαιθρο ὅλη τὴ νύχτα, τουρτουρίζοντας, ὥσπου τὰ ξημερώματα τὸν ξύπνησε κάποιος ἀστυφύλακας. Θυμήθηκε τὴν ἀπόφασί του καὶ μὲ χαρὰ σχεδίαζε τὴν προσευχὴ ποὺ

θὰ ἔλεγε. Κι' ἔτρεξε πρὸς τὴν ἐκκλησία. Ἀλλὰ τί ἀπογοήτευσι! Μόλις ἔφθασε στὴν πόρτα, τὸν σταμάτησε κάποιος γιὰ νὰ τοῦ ὑποδείξῃ μὲ... εὐγενικὸ τρόπο ὅτι ἡ ἐκκλησία εἶναι γι' ἀνθρώπους... καθὼς πρέπει! Ἐνα κῆμα πάθους ἀπλώθηκε στὴν ψυχὴ του.

«Ἔιστε καθὼς πρέπει γιὰ τὴν κόλασι» φώναξε σ' αὐτόν ποὺ τὸν εἶχε ἐμποδίσει νὰ μπῆ. Ἀλλὰ ἡ λέξι τὸν τρώμαξε. Ἦξερε πὼς εἶχε ὁ ἴδιος τὴν κόλασι μὲς' στὴν ψυχὴ του. Κάθισε στὴν πέτρινη σκάφη περιμένοντας νὰ περάσῃ ἡ μέρα. Σὲ λίγο πέρασε ἕνας χριστιανικὸς ὄμιλος μὲ μουσικὴ, παίζοντας ἕνα χριστιανικὸ τραγοῦδι. Κι' ἔπειτα ἦλθε ὁ συγγραφεὺς, πού, ὅπως εἶδαμε, τοῦ μίλησε τόσο σπλαγγχνικά! Ἐκεῖνος ἦταν ἔτοιμος νὰ ξεσπᾷ σὲ βρισιές, ὅμως δὲν τὸ ἔκαμε· κάτι τὸν κράτησε. Σὲ λίγο προχώρησε καὶ πάλι γιὰ τὸ ποτάμι. Καὶ πάλι στὸ νοῦ του ἡ αὐτοκτονία. Ἀλλὰ ἄρχισε νὰ ξανασκεπτεται: Ἴσως εἶχε ἄδικα· ἴσως ὅλοι οἱ ἄνθρωποι δὲν ἦταν οἱ ἴδιοι. Τὰ βήματά του τὸν ἔφεραν πάλι πρὸς τὴν ἐκκλησία. Μπῆρε μέσα μαζί μὲ τὸ πλήθος· λόγια προσευχῆς ἄρχισαν ν' ἀνεβαίνουν στὰ χεῖλη του.... Σώθηκε!

Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Dempster μαθαίνει τὴν ἱστορία τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ ποὺ ἀπὸ θεῖα ὄντως ἐπέμβασι σώθηκε. Ἱστορία ποὺ μοιάζει μὲ μυθιστόρημα. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἦταν δημοσιογράφος. Ἀλλὰ ἡ νεανικὴ καὶ ἀσύνετη μανία ν' ἀφίην κανεὶς τὴν πατρίδα του καὶ τοὺς δικούς του, ὄχι βέβαια γιὰ κάποιο ὑψηλὸ ἔργο ἀλλὰ γιὰ τὴν ἱκανοποίησι τῶν ὀνείρων τῆς φαντασίας του, τὸν ἔκαμε νὰ φύγῃ ἀπ' τὸ σπίτι του σὲ ξένη χώρα καὶ νὰ γνωρίσῃ ἀνθρώπους ποὺ γριγορα τὸν παρέσυραν στὴν ἀσωτεία. Λίγο-λίγο ἄρχισε νὰ τὸν κυριεύῃ τὸ πάθος τῆς μέθης, ποὺ τὸν χώρι-

σε τελειωτικά από τους δικούς του, από τη μνηστή του που τον περίμενε στην πατρίδα του, αλλά, το κυριώτερο, απ' τον Θεό! Το πιστό τον κατάντησε έτσι που ντρεπόταν να παρουσιασθή στους δικούς του. Αλλά τώρα, μετά τη μετανοια και τη σωτηρία του, με τη βοήθεια του Dempster γύρισε στην πρώτη του κατάσταση κι' ανέλαβε μάλιστα υπηρεσία σε χριστιανικά έργα.

Αλλά ή θεία ενέργεια δεν ξμεινε μέχρις εδώ. Κατά ένα πραγματικά θαυμαστό τρόπο ανακαλύπτει ο άνθρωπος μας, από ένα βιβλίο που του είχε δώσει κάποιος ασθενής στο Νοσοκομείο όπου υπηρετούσε, ότι ή μνηστή του, που ήταν μια πιστή χριστιανή, υπηρετούσε σ' ένα άλλο νοσοκομείο ως αδελφή νοσοκόμος και προσευχόταν ακόμα για τον χαμένο μνηστήρα της!.. Έτσι σε λίγον καιρό ο παραστρατημένος αυτός άνθρωπος, αφού είχε συμφιλιωθεί με τον Θεό, αξιώθηκε να γυρίσει πίσω στους δικούς του και να ένωθη με τον ιερό δεσμό του γάμου με την κοπέλλα που τόσο προσευχήθηκε για τη σωτηρία του. Καθώς μās προσθέτει ο συγγραφεύς, μετά τὸ γάμο τους αφιερώθηκαν στο έργο τῆς ιεραποστολῆς.

*

Συνεχίζοντας την αφήγησι των γεγονότων αυτών ο Dempster μās παρουσιάζει διάφορα χτυπητά περιστατικά τῆς ιεραποστολικῆς του ζωῆς, διάφορες περιπτώσεις όπου τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ τὸν ὡδηγοῦσε και τὸν μεταχειριζόταν ὡς ὄργανό Του για τὴν ἐπιστροφή ἀνθρώπων στὸν Χριστό. Σ' ένα ἀπ' αὐτὰ τὰ περιστατικά μās δείχνεται κατακάθαρα πὼς ὁ Θεὸς ἐκλέγει και χρησιμοποιεῖ τὴν κατάλληλη στιγμή για τὴ σωτηρία μās ψυχῆς και πόσο καταγάλαστος γίνεται ὁ ὀρθολογισμὸς που θέ-

λει να θεωρη τις στιγμές αυτές... συμπτώσεις.

Κατὰ τὴν ἐπίσκεψί του σὲ μιὰ λαϊκὴ πολυκατοικία-ἡ λέξις μπαίνει ἐδῶ «κατ' εὐφημισμὸν», γιατί στὴν πραγματικότητα δὲν ἦταν τίποτ' ἄλλο ἀπὸ ἓνα σπίτι, σὲ κάθε δωμάτιο τοῦ ὁποῖου ζοῦσε και μιὰ οἰκογένεια-ὁ Dempster ἀντικρίζει μέσα ἀπὸ μιὰ ἀνοικτὴ πόρτα τὸ θέαμα ἑνὸς μικροῦ κοριτικοῦ 8-9 ἐτῶν, γονατιστοῦ, με κλειστὰ μῖτια και με τὰ χεράκια του ἐνωμένα σὲ στάσι προσευχῆς κι' ἀκούει νὰ βγαίνουν ἀπὸ τὰ χεῖλη του τὰ λόγια αὐτὰ: «Σὲ παρακαλῶ, Θεέ μου, φέρε τὸν μπαμπά μου ξεμέθυστο σὲ σπίτι σήμερα. Σὲ παρακαλῶ Θεέ μου...». Ὁ Dempster σταμάτησε ἀμέσως. ἤξευρε καλά για ποῖον ἐπρόκειτο. Ἐτρεξε ἀμέσως σὲ μέρος ὅπου ἐργαζόταν ὁ πατέρας και πρὶν ἀκόμη μετρήσει τὰ χρήματα που μόλις εἶχε πάρει για τὴν ἐργασία του, τὸν ἄρπαξε ἀπ' τὸ χέρι και τὸν ἀνάγκασε νὰ τὸν ἀκολουθήσει σὲ σπίτι του, χωρίς αὐτὸς νὰ ξέρη τὸ γιατί, ὡς τὴ στιγμή που ἀκούσε τὴν κοροῦλα του νὰ φωνάζη γεμάτη χαρά: «Μαμά, μαμά, τώρα ξέρω πὼς ὁ Θεὸς ἀπαντᾷ στὶς προσευχές! Νά, ἔρχεται ὁ μπαμπᾶς σὲ σπίτι ξεμέθυστος!» Εἶναι ἀνάγκη νὰ ποῦμε και τὴ συνέχεια, δηλαδή, πὼς ἡ ὡραία αὐτὴ σκηνὴ κατέληξε σὲ νὰ ὑποσχεθῆ ὁ πατέρας γονατιστὸς σὲ Θεό, ἐνῶ κρατοῦσε σὲ χέρι του τὰ χεράκια τοῦ παιδιοῦ του που τὸν ἔσωσε με τὴν προσευχὴ, πὼς δὲν θὰ ξανατιπῆ πιά, και πὼς κράτησε τὴν ὑπόσχεσί του;

Και ὁ συγγραφεύς ἐξακολουθεῖ τὴν ἀφήγησι του. Ὁ ἀναγνώστης τοῦ βιβλίου του μπορεῖ νὰ τὸν παρακολουθήσει ἄλλοτε σ' ἓνα ὑποπτο κέντρο ὅπου μπήκε για ν' ἀρπάξει ἓνα νέο ἀπὸ τὰ νύχια τῆς ἀνηθικότητος και τὸν φέρη πίσω στὴ μητέρα του που ἔλωνε σὲ κορε-

δάτι απ' τόν πόνο για τήν κατάντια του παιδιού της, άλλοτε στις αποβάθρες του Ταμέσεως κι' άλλοτε σ' άλλες συνοικίες του Λονδίνου όπου γύριζε για να βρῆ εκείνους που ὁ Θεός τὸν ἔστειλε νὰ τοὺς ζητήσῃ. Κάποια φορὰ, ἐξ αἰτίας μιᾶς καθυστερήσεως πού τὸν ἔκανε νὰ χάσῃ τὸ τραῖνο, γίνεται μάρτυς μιᾶς συγκινητικῆς σκηνῆς, ἐνὸς παιδιού που περιμένει νὰ κλείσῃ ἡ ταξέρνα για νὰ πάρῃ τὸν μεθυσαμένο πατέρα του καὶ νὰ τὸν φέρῃ στὴν ἄρρωστη μητέρα. Καὶ μπαίνει μέσα ὁ ἴδιος ἀψηφώντας τις βραιοὺς τοῦ μεθυσαμένου καὶ καταλήγει στοὺς νὰ ἐπιτύχῃ νὰ τὸν ὀδηγήσῃ στοὺς σπῆτι του.

Πρὶν τελειώσουμε θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναφέρωμε κι' ἓνα ἄλλο γεγονός που μᾶς δείχνει πὼς ὁ συγγραφεὺς δὲν εἶναι μόνο ὁ καλὸς ποιητὴν που φροντίζει για τὴ μετάδοσι τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης σ' ἐκείνους που εἶχαν τόση ἀνάγκη ἀπὸ ἀγάπη. Ἄλλὰ εἶναι καὶ ὁ φωτισμένος ἀπολογητὴς στὴν ἄρνησι.

Μιά μέρα, ἐνῶ περπατοῦσε κοντὰ στὸν Πύργο τοῦ Λονδίνου, βλέπει κόσμο συγκεντρωμένο γύρω ἀπὸ ἓνα ὑπαίθριον σήτορα. Ὅταν πλησίασε, τὸν γνώρισε. Ἦταν ἓνας ἀπὸ κείνους που ἀρνοῦνται κάθε ἱερό καὶ ὄσιο. Τῆ στιγμῆ ἐκείνη, προσπαθοῦσε νὰ γελοιοποιήσῃ τὴν ἐκκλησία, τὴ θρησκεία, τὴ Γραφή. Ὁ Dempster περιμένει νὰ τελειώσῃ ὁ ὀμιλητὴς κι' ἀφοῦ οἱ ἐπιδοκμασίες τοῦ πλήθους ἔπαυσαν, ἀνεβαίνει στοὺς ὑπαίθριον βῆμα για νὰ προσθέσῃ μερικὰ λόγια. Ἀξίζει νὰ παραθέσωμε τὴ σκηνὴ αὐτὴ σὲ πιστὴ ἀντιγραφή ἀπὸ τὸ κείμενο τοῦ βιβλίου:

«Φίλοι μου», ἀρχίζει ὁ Dempster, «ὁ καλὸς μας φίλος μᾶς ἔκαμε μιὰ ἐξαιρετικὴ ὁμιλία. Θὰ προσθέσω μόνο λίγα πράγματα, ρωτώντας μερικὲς ἀπλὲς ἐρωτήσεις: Ἄν μπορούσαμε νὰ παρα-

μερίσωμε ἐκεῖνο ἐκεῖ τὸ κτίριο που εἶναι ἀπέναντι καὶ τὰ κατάρτια καὶ τὰ φουγάρα τῶν βαποριῶν, θὰ βλέπαμε ἓνα παλιὸ σπίτι που κάθεται ἓνας ἄνθρωπος, που μέρες ὀλόκληρες κοιμάται μετὰ τὴ ρούχα καὶ μένει νηστικός για νὰ βοηθήσῃ σὰς, τὴν ἄρρωστη γυναῖκα σας καὶ τὰ παιδιά σας τὴν ὥρα τῆς ἀνάγκης σας. Ποιὸς εἶναι;

— Ὁ πατὴρ Wainwright!, φώναξαν ἑκατὸ φωνές.

—... Καὶ ἂν πηγαίναμε πέρα ἐκεῖ σ' ἓνα σπίτι, θὰ βρίσκαμε μιὰ γυναῖκα που ἐργάζεται μέρα νύχτα για τὸ καλὸ σας, ἐπισκέπτεται τὰ σπῆτια σας, φροντίζει για τὴν ἀνάρωσι τῆς γυναίκας σας, στέλνει τὰ παιδιά σας στὴν ἐσχολή, παίρνει τὰ πράγματά σας πίσω ἀπ' τὸ ἐνεχυροδανειστήριο καὶ πληρώνει τὸ νοίκι σας, ὅταν δὲν ἔχετε νὰ τὸ πληρώσετε σεις. Ποιὰ εἶναι αὐτὴ ἡ γυναῖκα;

— Ἡ δις Μαρία Hughes!

— Σωστά. Καὶ ἂν... (καὶ ἀκολουθεῖ ἔτσι ἡ ὑπόμνησι ἀρετῶν ἡρωϊκῶν ἐργασιῶν τοῦ Θεοῦ). «Καὶ τώρα πέστε μου, τί λέτε, φέρνουν καμμιά ὀφέλεια ἡ θρησκεία, οἱ ἐκκλησίες, οἱ Χριστιανοὶ καὶ ἡ Γραφή;»

Ἡ ἀπάντησις ἦταν ἓνας τρομακτικὸς κατακλυσμὸς ἀπὸ χειροκροτήματα καὶ φωνές ἐπιδοκμασίας.

Ἡ ἱστορία αὐτὴ μάλιστα εἶχε κι' ἄλλη συνέχεια, γιατί ἔγινε ἀφορμὴ νὰ φανερωθῇ ἡ τραγωδία ἐνὸς πατέρα που σκότωσε ψυχικὰ τὸ γνιὸ του, κάνοντάς τον, ὅπως εἶπε ὁ ἴδιος, ἓναν «κακοδοῦλιστὴ», κι' ἔτσι νὰ σωθοῦν πατέρας καὶ γνιοὺς καὶ νὰ γίνουν οἱ ἴδιοι ἐργάτες τοῦ Χριστιανικοῦ Ἔργου.

Αὐτά, εἶναι μερικὰ ἀπὸ τὰ πρὸ σπουδαῖα ἐπεισόδια στὴν ἐξόμνησι τοῦ Dempster. Ὁ συγγραφεὺς τὰ ἐκθέτει

σὲ πολὺ ὠραία καὶ ζωντανὴ γλῶσσα, συνοδευοντάς τα, μὲ πολλὰς ἐμπνευσμένες γνῶμες καὶ σχόλια. Ἄλλὰ καὶ κάτι ἄλλο κάνει ἐντύπωση: Παρ' ὅλο πὸν ὁ συγγραφεὺς περιγράφει δική του ἐργασία καὶ δρᾶσι, δὲν βλέπεις πούθενά οὔτε ἴχνος ἐγωϊσμοῦ καὶ περιαντολογίας. Παντοῦ φαίνεται ἡ πεποίθησις, ὅτι ὁ ἐργάτης τῆς δὲν εἶναι παρὰ ἓνα ἀπλὸ ὄργανο στὰ χέρια τοῦ Θεοῦ.

Δὲν εἶναι καθόλου παράδοξο πὼς ξαναβιβλίον σὰν κι' αὐτό, πὸν φανερώνει τόσο ζωντανὰ τὴν ἐφαρμοσμένη χριστιανικὴ ἀγάπη τυπώθηκε δ ὠ δ ε κ α φορὲς ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς πρώτης ἐκδόσεώς του.

«Κανένας μυθιστοριογράφος δὲν θὰ τολμοῦσε νὰ χρησιμοποίησῃ τὸ ὕλικὸ ἱστοριῶν σὰν κι' αὐτές, πὸν ὁ κ. Dempster τίς ἔζησε μολοντοῦτο στὴν πραγματικότητα», γράφει τὸ «Christian

World».

Καὶ πραγματικά: Τὸ χριστιανικὸ ἔργο προσφέρει στὸν ἐργάτη του τέτοιες συγκινήσεις χαρᾶς πὸν κανένας συγγραφεὺς μυθιστορημάτων δὲν μπορεῖ νὰ τὴ φθάσῃ μὲ τὴ φαντασία του.

Καὶ τὸ συμπέρασμα; Ἄλλ' ἄς τὸ ἀφῆσωμε κι' αὐτὸ στὸν συγγραφέα:

«Ἄν μπορούσαμε, νὰ νικήσωμε τοὺς μικροεγωϊσμούς μας... ἂν ἡ ὑπερηφάνεια, ἡ ἀλαζονεία καὶ ἡ ἔλλειψις ἀγάπης πρὸς τοὺς ἀδελφούς μας μποροῦσαν ν' ἀντικατασταθοῦν ἀπὸ τὸν φωτισμὸ τοῦ Πνεύματος, πολλοὶ χαμένοι ἀδελφοί μας θὰ μποροῦσαν νὰ βρεθοῦν κι' ὁ κόσμος ὁλόκληρος νὰ κερδηθῇ γιὰ Ἐκεῖνον, γιατί ὑπάρχουν ἀρκετοὶ μαθηταὶ στὴν ὠραία χώρα μας», γράφει ὁ συγγραφεὺς.

Γιατί ὄχι-ἄς προσθέσωμε-καὶ στὴ δική μας:

Γ. Α. ΠΕΡΡΗΣ

Η ΠΗΓΗ ΤΟΥ ΤΡΑΓΟΥΔΙΟΥ

Τῶν δακρῶν ἀργοστέρεψεν ἡ βρῦση.
Ἄλλη βρῦση τώρα γάργαρη κυλᾶ
δρόσου νόμα φτάνει ἀπὸ ψηλὰ
ἄμετρων καυμῶν δίψα πυρὴ γιὰ νὰ πο-
[τίσει.

Τὰ δυὸ χέρια μου ἀπλώνω· κι' ἀκριθὰ,
λαμπερὰ πετράδια τὰ γεμίζω
καὶ σκορπῶ διαμάντια· καὶ χαρίζω
σκοτεινὲς καρδιές, μὲ πολῦτιμες στα-
[λίδες τίς γεμίζω.

Κελαῖδεῖ ἡ πηγή τοῦ τραγουδιοῦ
τὸ κελαῖδι τῆς τὸ πᾶν τὰ δροσαγέρια,
κι' ἔρχονται ψυχὲς ἐδῶ νὰ πιοῦν,
νὰ λουσοῦν σὰν τ' ἄσπρα περιστέρια.

Κι' ἔρχονται διαβάτες σκυθρωποὶ
πὸν θρακικὰ τὰ στέρνα τους φλογίζει
κουρασμένοι, φορτωμένοι, ταπεινοί·
κι' ἡ πυρὰ τῶν σπλάγγων τους δρο-
[οίζει.

Ἐρχονται καὶ πίνουν τὸ νερὸ
-δροσονέρι τῆς Ἀγάπης τὸ τραγοῦδι
νόμα κρούσταλλο στὸ φλογερὸ
τῶν ψυχῶν τὸ χερσοτόπι· καὶ λουλοῦδι.

Τῶν δακρῶν μου, ἐστέρεψεν ἡ βρῦση
κι' ἄλλη βρῦση τώρα γάργαρη κυλᾶ
δρόσου νόμα φτάνει ἀπὸ ψηλὰ
ἄπειρων καρδιῶν δίψα πυρὴ γιὰ νὰ πο-
[τίσει.

ΣΤ. ΜΠΟΛΕΤΣΗΣ

ΛΟΥΛΟΥΔΙΑ ΣΤΟ ΝΗΣΙ

— ΔΙΗΓΗΜΑ

Τὰ καΐκια ἔπερναν τὰ παλληκάρια κι' ἔφευγαν.

Ἔνας-ἕνας οἱ λεβεντονηοὶ κατέβαιναν στὸ μῶλο, ἀποχαιρετοῦσαν τὶς μανάδες τους, γλυκοφιλοῦσαν τ' ἀδερφάκια, ἔκαναν σινιάλα σὲ φίλους καὶ γνωστούς κι' ἔμπαιναν στὰ πλεούμενα.

— Ὅρα καλή, ὦρα καλή!

Τὰ πλεούμενα, ὕστερα ἀπὸ κάμποσο σήκωναν ἀγκυρα κι' ἄλλα ἔβαζαν μπρὸς τὶς μηχανές κι' ἄλλα βρῖσκοντας ἀγέρα, ἀνοίγαν πανιά. Ἀρμένιζαν σιγά-σιγά, ἀνάερα καταμεσίς τοῦ πελάγου καὶ μίκραιναν κι' ἔσβηναν καὶ χάνονταν...

Φορτωμένα πάλι λογιῆς-λογιῆς πρᾶγματα, ξαναγύριζαν τὰ ἴδια καΐκια, μὰ τὰ παλληκάρια δὲν ξαναφαίνονταν πιά. Ἄν δὲν ἔμεναν γιὰ σπουδὲς στὴν Ἀθήνα, φρόντιζαν νὰ μπαρκέρουν σὲ κάτι μεγάλα καράβια-σωστὲς ταξιδιάρικες πολιτείες-ποῦ ἄντεχαν καὶ μπορούσαν νὰ περάσουν ἔρημα πέλαγα, ἀνερεῦνητους πόντους, ὠκεανό...

«Τί θάλασσα νᾶναι ὁ ὠκεανός;»

«Ὁκεανός», λέει ἡ γιαγιά μὲ τὸ γλυκὸ χαμόγελο, «εἶναι θάλασσα χάος. Ταξιδεύεις, ταξιδεύεις καὶ δὲν βλέπεις παρὰ οὐρανὸ κι' ἀτέλειωτο κῆμα. Στὶς φουρτούνες θεωρεῖται καὶ γίνεται ψηλὸ σὰν βουνό, ἄγριο σὰν δράζοντας!...» γιὰ σέξιμου!... Στὴν Ἀθήνα, ἂχ ἡ Ἀθήνα ἦταν κοντά. Δὲν εἶχες νὰ περάσεις πολλὲς θάλασσες, οὔτε χάος μήτε νεροβούνια... Σεγλύστραγες ἀγάλι-ἀγάλι ἀπ'

τοὺς ἀνεμόμυλους, ἀπ' τὰ γειτονικά νησιά, περνοῦσες τὸν θυμωμένο γκαβοντόρο καὶ νάσου ἢ ὠραία πόλη! Ἐκεῖ δὲν εἶχες νὰ κάνεις μ' ἀνθρώπους ξενόγλωσσους καὶ διαφορετικούς. Συχνά-πυχνὰ ἀνταμώνεις τοὺς συντοπίτες σου. Βλέπεις καὶ σεργιανᾶς τὰ ψηλά σπῖτια, τ' αὐτοκίνητα ποῦ τρέχουν. Δὲν χορταίνεις νὰ χαζεύεις στὰ μαγαζιά τὰ στολῖδια. Μουσική, γλέντια, λιχουδιές.

Κι' αὐτὴ ποῦ τᾶλεγε καὶ τὰ ξανάλεγε κι' ἄλλαξε ἀπὸ περηφάνεια τὴ φωνή της, εἶχε-χαράστηνι-τρεῖς φορές παίει. Πῆγε κι' ἔμαθε τὴ βαφικὴ, ἔπειτα ἔγινε ράφτρα, κεντήστρα, τεχνίτρα ἀπὸ τὶς πιὸ φίνες. Τυχερὴ ἢ ψηλολόνη, ἢ γαντζομύτα, ἢ Φρόσο τοῦ Γλαροῦ.

Ἐνῶ ἀπὸ λόγου της, ἡ δεσποινίς, τὸ Σοφιὼ μὲ τὰ μαῦρα μαλλιά καὶ τὰ ἥρεμα ἐκφραστικά μάτια, κάθονταν ἐδῶ στὸ νησί, τραβιόταν ὀλομόναχη στοὺς βράχους καὶ βείρονταν καὶ λαχταροῦσε πολὺ νὰ γίνονταν, γλάρος, νὰ πετοῦσε στὰ μάزه...

— Ἐλα Σοφιὼ! τῆς ψιθύριζε τότε ἀρχὰ καὶ ρυθμικά ὁ Γρηγόρης. Σοῦ μάζεψα γαρούφαλα, κοχύλια, σοῦφερα φρέσκο κερὶ καὶ μέλι.

Γύριζε τὰ ματόκλαδα, θλιμμένη στὴ μελαψὴ κείνη γαλήνῃ ὕψη.

— Ἄσε τὰ χάμον' τοῦ ψιθύριζε. Πήγαινε νὰ φέρεις κι' ἄλλα, νὰ φέρεις κι' ἄλλα...

Κι' ὁ νηὸς ὁ λισκαμένος μὲ τὸ σφι-

χτοδεμένο κορμί, δὲν ἔχανε τὴν ὑπομονή, παρὰ σαλπάζειε πάνω στους ἀπότομους βράχους καὶ τραγουδώντας ξεναρχίζε νὰ μαζεύει ἀπ' τὰ περιβόλια γαρύφαλλα, κατέβαινε στις ἀμμιουδιές γιὰ πολύχρωμα κοχύλια κ' ὕστερα ἔκανε μισή ὥρα δρόμο ἴσαμε πέρα στις κυμέλες.

Στὸ νησί τὸν πρόσεχαν τὸ Γρηγόρη. Ἀπὸ καλὴ γενιά, ἀπὸ τὰ πιὸ καλά παλληκάρια, εἶχε δηλώσει πὼς δὲν σκόπευε αὐτὸς ν' ἀφήσει τὸ ντόπο γι' ν' ἀρμενίσει στὰ ξένα, μακρινά. Τ' ἄρρεσαν λέει, ὅλα ἐδῶ. Τὸ βουνό, ἡ θάλασσα, ἡ γῆ μὲ τὴν ἀγρόπελη, τὸ θυμάρι καὶ τὰ σκίνα. Στὴ μοναξιά του ρευδιάζοντας, ἔλεγε πὼς ἔνοιωθε δλάκρη τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ νὰ τὸν κυκλώνει. Καὶ προσπαθοῦσε λέει ὁλοένα αὐτὸ νὰ γίνετα ἀδιόκοπη σκέψη, σωστὸ γνώρισμα τοῦ εἶναι του, ἔτσι ὥστε νὰ βαδίζει ἀντάμια μὲ τοὺς παλμούς τῆς καρδιάς, μὲ τὴν ἴδια τὴν ἀνάσσα. Καὶ χαιρόταν, χαιρόταν, πολὺ ὁ Γρηγόρης. Μεγάλη, ἀπέραντη χαρὰ ἔλαμπε στὸ βλέμμα του πού μὲ τίποτα δὲν μπορούσαν νὰ τὴ συνταιριάσουν. Καὶ δὲν ἦταν νὰ πῆς, μακρὰ ἀπὸ τοὺς στεναγμούς τῶν ἀνθρώπων. Στὸ σπιτικό του χάροταν, λύπη κ' ἀναποδιές εἶχαν κάνει ἀρκετές φορές παρέα. Αὐτὸς ὅμως ἔλεγε πὼς ἔβλεπε ὁλοκάθαρη τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ νὰ τὸν κυκλώνει καὶ γαληνεμένος ἀγωνίζοταν τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς. Καὶ χαιρόταν, χαιρόταν ὁ Γρηγόρης.

*

Τὰ πιὸ καλά, τὰ πιὸ εὐτυχημένα κορίτσια θὰ ἤθελαν τὸν Γρηγόρη γιὰ σύντροφο στὴ ζωῆ. Ἡ Ἀντιγόνη, ἡ Πολύμνια, ἡ Λωξάντρα. Κι' αὐτὸς διάλεξε τὴ Σοφοῦλα. Γιατί; Ποιὸς ξέρει...

Ἄλλὰ ἡ Σοφοῦλα πού ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή ἔδειξε τάχα πὼς χάρηκε, φαί-

νεται δὲν καλοπρόσεξε πόση καθαρότητα εἶχε στὴ ψυχὴ καὶ δὲν τὸν ἤθελε.

Καὶ ἡ Λωξάντρα, ὠραία καὶ πλούσια μακρινὴ συγγένισσα πού κάπως αὐτὴ ἔδειχνε πὼς εἶχε προσέξει τὴν ἀξία τῆς ψυχικῆς ἀγνότητος, σὲ τούτῃ τὴ προτίμηση τοῦ Γρηγόρη γιὰ τὴ Σοφοῦλα φανέρωσε δυσφορία.

Κάποιο ἀλόγεμα καθὼς ἄφηνε στὴν ἀκρογυαλιὰ τὴ ματιὰ του νὰ χαιδεύει τὰ διαβατάρικα σύννεφα, λογαριάζοντας τὸ χάραμα τοῦ ὠραίου ἀγῶνα π' ἀτενίζει ὁ ἀνθρώπος διὰν μὲ καθαρὴ ψυχὴ εὐλογεῖται στὸ συντροφιάσμα του. ἤρθε ἡ Σοφοῦλα σιγά-σιγά σκεφτικὴ ἀπὸ τὸν δρόμο τῶν ἀλωνιῶν καὶ μένοντας παραμέρα γύρισε ἀπότομα νὰ τοῦ πῆι:

—Γιατί μὲ ζήτησες ἀπὸ τὴ μάνα μου; Τρῶνταγμα ἔνοιωσε στὰ κατάβασθιά του. Παράξενο ἀλήθεια κορίτσι.

—Γιατί... γιατί... Ἄπιστο ποὺλὶ τοῦ περιβολιοῦ.

—Γρηγόρη σὰ θὰ γυρίσω ἀπὸ τὴν Ἀθήνα...

Χλώμιασε γιὰ καλὰ τώρα κείνος. Ἀκαθόριστη σκέψη τοῦ σκοτεινίασε τ' ὄνειρο μὲ τὴν ὠραία θωριά.

—Σοφοῦλα, οἱ δικοί σου, μὲ παρακάλεσαν νὰ σοῦ πῶ νὰ μὴν πᾶς. Καὶ γώ, ἂν μὲ καλοροπήσεις, δὲν θέλω νὰ πᾶς. Καθένας πού ξενιτεύεται καὶ σεργιανάει τὸν κόσμο, πάντα τὸν τόπο του ἀναθημέται, τὸν ἀγέρα πού πρωτόδε τὸ φῶς, λαχταράει. Φοδᾶμαι, πολὺ φοδᾶμαι...

Τὰ μάτια τῆς ἄστραψαν.

—Ὁ καὶμένε! Οἱ γέροι πάντα ἐμπόδια κ' ἀναποδιές σκαρφίζονται. Ἄλλωστε πῆρα τὴν ἀπόφαση νὰ μάθω, ὅπως ὅποτε τὴν τέχνη τῆς Φρόσως τοῦ Γλαροῦ, τῆς Ξαδέρφης... ἀνάκραξε πεισματάρικα.

—Καὶ τί νὰ τὴν κάνεις τέτοια τέ-

χνη; Ἄμα ξεπεράσεις τὰ χνάρια τῆς μάνας σου, τῆς γιαγιάς σου, ἀπὸ κεῖ μπουρξὲς σὰ θέλεις νὰ φροντίσεις γιὰ τὰ πιδ ψηλά, τὰ ώραϊα, τ' ἀκατάλυτα. Κι' ἀπὸ βιὸς καὶ ρουχικά, γιομαῖτες στέκουν οἱ κασοῦλες τῆς ἀδερφῆς μου πὺν δὲν ζεῖ. Μείνε, καὶ θὰ φροντίσω κάποτε νὰ ταξιδέψουμε μαζί σὰ θάρθει κείνη ἡ ὥρα...

—Θέλω νὰ ράβω στὶς ξένες, πούρχονται τὸ καλοκαίρι, νάχω γὼ κρυφὸ κουνιπαρά... μουρμούρησε τώρα χαδιάρικα. —Ὡ μὴ μοῦ λὲς γιὰ τὴν Ἀθήνα Γρηγόρη! Θέλω ἀπὸ τώρα πούμαι κορίτσι νὰ ἰδῶ μιὰ τέτοια πόλη. Ὅλο στὸ νησί, στὸ νησί, νὰ μείνω ξόανο...

Τῆς ἔριξε γλυκειὰ καὶ θλιμμένη ματιά.

Δὲν ξαναμίλησαν.

Τ' ἀγέρι χάιδευε τὸ κῆμα κι' αὐτὸ ἔγλυψε ἀπαλὰ τοὺς βράχους. Βρισκόντουσαν σ' ἀπάνεμο ἀκρογυάλι. Πέρα, ἀπλώνονταν τὰ γνωστὰ σπίτια τῆς χώρας καὶ πλάϊ τους φαίνονταν ὁ μῶλος μὲ τὰ καίκια, τὶς βάρκες καὶ τὰ ψαράδικα. Ἀκριβῶς πάνω στὴν παραλία, ξεχώριζε ἡ μαρμάρηνη ἐκκλησία τοῦ Θελασσινοῦ ἄγιου. Τὰ πάντα ἤρεμοῦσαν. Μερικὰ μέτρα ἀλάργα, ἓνα μεγάλο ψάρι ἔκανε κάθε τόσο σάλτους κι' ἄφινε κύκλους. Γαλέος λέει, θάταν, γαλέος... Σαλτάριζε πέρα δῶθε, βυθίζονταν καὶ πάλι ξαναπρόβελνε τὴ μυτερὴ μουσοῦδα του, σὰν κάτι νὰ κυνηγοῦσε, κάτι πὺν ὀλοένα τοῦ ἔσφευγε καὶ στὸ τέλος δὲν κατάφερνε παρὰ νὰ κάνει μπουρμπουλίθρες...

Σόλαμπρα, ἄραξε ὄρνιο καμαρωτὸ, τὸ βαπόρι. Τὸ βαπόρι! Δὲν ἔμοιαζε μὲ τὰ καίκια (ὄχι δὲν ἔμοιαζε) πὺν ἔπαιρναν κάθε τόσο τὰ παλλημάρια. Ἦταν μαῦρο καὶ βαρὺ.

Ἄπὸ βραδύς, ἡ γιαγιά ἔκλαιγε.

Ξεκρέμασε τὸν παλὸν σταυρὸ ἀπὸ κέδρο καὶ τὸν ἀπίθωσε στὴ βαλίτσα τῆς ἀμετάπειστης χαιδεμένης.

—Τὰ γεράματα, παίζου μὲ τὸ χάροντα τὴ πᾶσα στιγμή. Στὸ καλὸ, στὸ καλὸ. Ἴσως καὶ δὲν προλάβω νὰ σὲ καμαρώσω νύφη!

Ἄ, τί ἔπαθε λοιπὸν ἡ γιαγιά κι' ἔλεγε τέτοια λόγια! Σὲ πέντε μῆνες, τὸ πολὺ ἔφτά, θὰ γύριζε στὸ νησί κι' ἀκριβῶς πάνω στὶς γιορτὲς τοῦ Δεκεμβρη, θάκαναν μὲ τὸ καλὸ τὸν γάμο. Ἐκτὸς ἂν ἡ περήφανη Λωξάντρα...

Ἡ μητέρα, ἔστεκε σοβαρῆ. Οὐφ! ὄλο συμβουλὲς ἔδινε, ὄλο νὰ προφυλάγεται μουρμούριζε, ὄλο καὶ νάχε τὸ νοῦ τῆς στὰ πλάνα λόγια πὺν φαντάζουν, ἔξοθε κάθε στιγμή.

Ἦρθε ἡ στιγμή πὺν ὄλα ἐτοιμάστηκαν.

Φόρεσε τὸ θαλασσὶ τῆς μεταξωτὸ πὺν τῆς πήγαινε τόσο καλὰ. Ἐβαλε καὶ τὰ βελουδένια γοβάκια, τὸ δῶρο τοῦ μάρμα τῆς τοῦ καπετάνιου, πέρασε καὶ τὸν μαλαματένιο βαφτιστικὸ σταυρὸ στὸ στήθος.

Τρεῖς χοντρές βαλίτσες κουβάλησε ἡ παραδοιλεύτρα ἡ Λεμονιά ἀπ' τὸ σπίτι στὸ μῶλο. Ἡ πιὸ βαρειὰ εἶχε δαμάσκηνα καὶ καρυδόπητες, πορτοκάλια καὶ σῦκα. Ὁ Γρηγόρης τῆς εἶχε φέρει πρασινάδες μὲ κάτι παραῖξενά ἀνθάκια τοῦ βουνοῦ... Εἶχαν ὀλόασπρα πέταλα καὶ γτὴ μέση μιὰ κόκκινη, λὲς ματωμένη καρδιά...

Καὶ νά, τὰ στερνὰ τώρα βήματα τὴν ἔφεραν πρὸς τὰ κάτω. Τὴ γιόμισαν ὄλοι τους φιλιὰ καὶ χαιρετοῦρες. Δὲν μπορούσαν ὄχι, δὲν μπορούσαν τὰ μάτια τῆς νὰ μὴ βουρκώσουν. Ἄχ, αὐτὰ τὰ φιλιὰ τοῦ χωρισμοῦ, τ' ἀγοσάλευτα μπράτσα, τὰ λευκὰ μαντήλια, τὰ φλογισμένα μάτια μὲ τὴ θολή τους λαχτάρια...

—Στὸ καλό, στὸ καλό!

Βαρνά, ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὰ σωθικά του σφύριξε τὸ βατόρι. Μαθὺς καινὸς ἀπλώθηκε στὸν οὐρανό. Σὲ λίγο ἡ χώρα ἔσθυνε. Ὁ μῶλος ξεμάκραινε, ὀλοένα ξεμάκραινε... Οἱ ἄνθρωποι κεῖ κάτω φαινόντουσαν πιά σὰν καραγκιοζάκια. Ἀνάμεσά του ὅμως διακρίνοταν ὡς τὸ τέλος ἡ κορμοστασιά τοῦ ψηλοῦ μελαχροينوῦ νέου π' ἀνέμιζε τὸ λευκὸ μαντήλι, τὸ λιπόθυμο ἀπ' τὰ δάκρυα περιστέρι τῆς καρδιάς.

—Ἄχ, γιατί Γρηγόρη;

Ξόλαμπρα λοιπὸν ἦταν πὸν τὸ βατόρι ἤρθε καὶ τὴν πῆρε στὰ σπλάχνα του καὶ τραβοῦσε...

Ἄξεχαστη θὰ ἔμεινε στὴ μνήμη ἡ τελευταία κείνη πασχάλια.

Ὀλάκερο τὸ νησί, μοσκαύριζε ρόδα. Οἱ γλάστρες γιόμισαν ἄσπρους, θαλασσινοὺς καὶ κόκκινους κρίνους. Πλατύφυλλος ὁ βασιλικός, εἶχε σκορπιστεῖ ὀλοῦθε. Τὰ δέντρα ἐτοίζαμαν φροντωμένα τοὺς καρπούς. Ὅλα τὰ σπῖτια ξανασθεσώθηκαν καὶ θέλαν μὲ πείσμα νὰ ξεπεράσουν στὴν ἀσπράδα, τὰ ψηλά διαβατικάρικα σύννεφα. Οἱ μαντρότοιχοι, ἔλαμψαν μὲ πάστρα. Καὶ τὸ τελευταῖο ἀκόμα φυλλαράκι εἶχε συναχθεῖ ἀπὸ χάμου κι' εἶχε καεῖ. Οἱ βάρκες καὶ τὰ καΐκια στὸ γυαλό, εἶχαν πλυθεῖ, βαφτεῖ καὶ φρεσκαριστεῖ. Οἱ περισσότεροὶ τρατάρηδες ἐτοιμαζαν τὰ καινούργια τους δίχτυα. Αὐτὰ πὸν ὅπως κάθε χρόνο εὐλογοῦσε ἡ Ἀνάσταση τοῦ Θεοῦ.

Τὶ γλυκεῖα μέρα πὸν ξημέρωσε! Ἡ φύση ἀκομπανιάρειζε τὴν χαρὰ καὶ τὴν ἐλπίδα τοῦ κόσμου. Παντοῦ ἀκουγες γέλοια. Τὰ παιδιὰ καταμεσῆς τῆς κεντρικῆς πλατείας ἐσσοῦγκριζαν αὐγά, φιλιόντουσαν, κι' ἔτραγουδοῦσαν.

Κάπου στὴ στρογγυλὴ κεντρικὴ πλατεῖα μὲ τὴ μεγάλη πέτρινη βρύση, πὸν νύχτα μέρα ἔτρεχε τ' ὀλόδροσο νερό,

κοντὰ στὶς γέρικες καρδιές καὶ τὶς ψηλὲς λεῦκες, ἄφινε τὴ σωτὴ χαδιάρικη φωνή του, ἔχοντας νὰ λείει ἀτέλειωτα συγκλονιστικά συμβάντα γιὰ τὴν Ἀνάσταση τοῦ Θεοῦ, ὁ κύρ Λευτέρης ὁ Ρόκκος... Ὁ καρδιακὸς φίλος τοῦ Γρηγόρη, ὁ πρόεδρος τοῦ συναυτερισμοῦ. Τὰ λόγια του, ἔτσι πὸν ἐφουρφούριζαν οἱ λεῦκες, ἀνατάραζαν τὸ εἶναι.

—Τὶ θέλεις καλὸ κορίτσι καὶ τραβᾶς ἐκεῖ; Τῆς εἶχε ψιθυρίσει στὸ συναπάντημα τοῦ χωρισμοῦ.—Εἶναι πολὺς ὁ κόσμος πὸν ξέχασε γιατί ζεῖ καὶ καθὼς μαθαίνω, γυρεύει νὰ πάρει τὰ χνάρια τοῦ ζῶου πὸν σέρνεται στὴ γῆ, τρώει, κοιμάται, κινιέται, ρέβεται καὶ πάλι συλλογιέται τὸν σωρὸ μὲ τὸ φαί... Ἄς εἶναι. Στὸ καλό, στὸ καλό!...

Ἄ... Ἄν πῆγαινε κι' εὗρισκε τὶς νέες τῆς χριστιανικῆς συντροφιάς στὴν Ἀθήνα, τί χαρὰ, τί χαρὰ. Θὰ ξαναγεννιόταν. Ἄλλος ἄνθρωπος, ἄνθρωπος, σωστός μὲ σκοπό, μὲ νόημα στὴ ζωὴ. Ἀλήθεια τί ἀλλοιώτικο ξεκίνημα θάταν αὐτό. Ἡ σωτηρία νὰ φολιάζει μέσα της, χωρὶς φόβους, χωρὶς ἀνησυχίες γιὰ τὰ θεριά πὸν παραμονεύουν στὶς μεγάλες πολιτείες. Καὶ νὰ δουλεύει στὸ μεγάλο σκοπὸ τῆς ζωῆς κι' ὄχι στὰ ξεφτίδια τοῦ κόσμου. Ἄς εἶναι ἄμωμος, ἄς ἐλπίζωμε. Κι' ἔτσι ἄς γίνεῖ ἀγάπη τὸ ταξεῖδι της, ἄς γίνεῖ φίλτρο, ἀγέρας καθαρὸς...

*

Μὲ τὸν ἥλιο καὶ μὲ τὸ φεγγάρι, οἱ μέρες περνοῦν, πηγαίνουν στὸ χτές, πὸν μόνον ἡ θύμησι πιά τὶς λογαριάζει. Τὰ δάχτυλα τὸν χειρῶν σκίζουν κάθε τόσο καὶ τραβοῦν μικρὰ τετράγωνα χαρτάκια πὸν τὰ λένε ἡμερολόγια... Ἡ πόλη τὴν εἶχε ρουφήξει καὶ ζοῦσε μόριο κινούμενο στὰ κατάβαθα τοῦ οργανισμοῦ της.

Τρεῖς μῆνες πιά πέρασαν και σχέδια χωρὶς τελειωμὸ κάλπασαν, κάλπασαν στ' ἀτίθασο τοῦ ἀπ. Στὰ ψηλά, στὰ χαμηλά θαροῦσε, πὼς νά, ὅπωςδῆποτε, θ' ἀχνόφεγγε ὀλόλαμπρη μιὰ ζωή. Κόσμος ἀνερευνητός, κόσμος πολὺς. Σὲ τί τάχα νάταν ὀλόλαμπρη; Στὸ χροῖμα, τὴ φωνή, τὴν κίνηση...

Ἡ πρώτη φιλενάδα ποὺ γνώρισε τὴν σύστησε σὲ πλῆθος ἄλλες. Τὰ κορίτσια ἐδῶ ἔχουν ἀγέρα και δὲν πολυσοκοτίζονται. Μπερδεύονται με λογῆς-λογῆς πρόσωπα ποῦχουν μαστοριά νά φανταῖζουν. Τοῦτα τὰ πρόσωπα εἴκοια ξεοδεύουν, φωνάζουν, γελοῦν.

—Εἶσαι πολὺ, πολὺ ὁμορφη... τῆς ἔλεγαν. Ἀστέρι σωστό, θὰ γίνεις βασίλισσα!...

Καὶ σὸ ἐργαστήρι-τὸ ξακουστὸ ἐργαστήρι-ποῦ μάθαιναν νά ράβουν, νά κεντοῦν, ἀφοῦ ἔγραφαν φαρδύα πλατιά σὸ κατάστιχο τ' ὄνομά της (ἀπὸ τὴν τάδε ἡμερομηνία ἴσαμε τὴν τάδε) ἀκόμα περιμέναν νά πάει...

Γιατί; Μήπως μοροῦσε κι' αὐτὴ ν' ἀποκοιθεῖ.

Ἡ συγγένισσα ἐδῶ στὴν πόλη, ποῦχε μὴνιμα νά τὴν φροντίζει, βαρέθηκε νά μιλά. Πόσο εὐκολο ἀλήθεια ἦταν νά ξεοδεύει κανεῖς... Ἀγόρασε πολὺχρομα φορέματα, χάντρες γιὰ τὸ λαμό, βραχιόλια, δαχτυλίδια...

Καθὼς σουρουπώνει, τὰ λαμπιόνα ἐδῶ πάνε νά ξεπεράσουν τὸν ἥλιο. Ἀμέτρητοι ἄνθρωποι ζοῦνε μόνο τίς νύχτες. Κι' αὐτὲς οἱ φεγγαροβραδνεὺς τοὺς νευριάζουν. Πόσα ἔξοδα, πόσα ἔξοδα... Χοροῦν και τραγουδοῦν, τί ὥραια!

—Εἶσαι ὁμορφη... εἶσαι κοίκα, θὰ γίνεις βασίλισσα!... Σὰ νά τὸ φώναξαν χίλιες μαζεμένες φωνές, μιὰ βαριά νύχτα. Ἦταν ποῦχε ξεχάσει ὀλοτέλα τὸ νησί, τὸν Γρηγόρη, τὴν μάνα, τὴ γιὰ.

Ὁ ἀξιοματικὸς ὁ Τέλης, ποὺ κρατοῦσε ἀπὸ τζάκι, ποὺ φρεσκοξυρίζοταν κι' ἔθαζε μυρουδιές στὰ καστανά του μαλλιά κι' ἔλαμπαν τὰ χρυσοῦ του κουμπιά, εἶχε πει πὼς σύντομα-τί κάθεστε δὰ και λέτε; πολὺ σύντομα, θὰ τὴν ἔπερνε, κυρὰ στ' ἀρχοντικό του... «Χαρά σὲ σένα, Σοφοῦλα ἀπ' τὸ νησί!»

Κι' ἦταν μόνο κείνη ἡ πατριώτισσα ἡ Ἀρτεμία ποὺ δὲν τὸ καλάκουσε... Μὰ ἡ Ἀρτεμία εἶχε μεσάνυχτα, ὄχι δὲν ἤξερε νά τρυγήσει τὴ ζωή, νά χαρεῖ τὴ νειότη. Ἦταν ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά τοῦ νησιοῦ κι' ἀφοῦ σὸ γυμνάσιο πῆρε ἄριστα, εἶχ' ἔρθει ἐδῶ γιὰ σπουδές. Λιγόλογη ἀπὸ φυσικοῦ της, με τὴ λευτεριά και τὸ χροῖμα νά τῆς χαμογελοῦν, ἀπόφευγε κάθε τι ποὺ μεθὰ και τραβάει. Ἐκανε δηλαδὴ σκέψη της και μέλημα τῆς νά φροντίζει τοὺς ἄλλους, νάχει μιὰ ψυχὴ λευκὴ σὰν τὸ χιόνι. Περίεργο! Ἐδῶ ἡ πόλη, εἶχε μερτικό σὲ κάτι τέτοια... Παλληγκάρια λέει, κοπέλες, παιδιά. Ἀνησυχούσαν γιὰ τοὺς λυπημένους και τοὺς ἄρρωστους. Φρόντιζαν γιὰ τὰ μικρὰ τ' ἄγουρα παιδάκια... Καὶ πάσχιζαν γιὰ ἓνα σκοπὸ στὴ ζωή...

—Κάθε τι λάγνο κι' ἀπατηλό, φέρνει χάροντα, εἶχε κείνη τότε πει.

Δὲν βαρύνεσαι! Δὲν ἦταν στὰ καλά της αὐτὴ ἡ Ἀρτεμία. Κρίμα σὸ κορίτσι!

Κάποιο βράδυ ὡστόσο μιὰ ὀμάδα με στρατιώτες και δυὸ σπαθιῶτες ἀξιοματικούς, ζήτησε τὸν Τέλη και τὸν πῆρε μαζί. Βρέθηκε σιμά του και στάθηκε παρὰμερα. Τὸν ἀκολούθησε με τὴ ματιά της και περιέμενε μῆπως γυρίσει... Οἱ διαβάτες ἐφρομαρίζαν και γελοῦσαν. Ὁ ἥλιος βασιλεψε, οἱ ὄρες πέρασαν. Μιά, δυὸ, τρεῖς, πέντε, δέκα, εἴκοσι μέρες... Κάτι μισόλογα κατάφερε και περιμάζεψε. Ἦταν λέει, μπλεγμένος με τὴν κατάχρηση...

«'Αν ήταν δυνατόν...» τῆς εἶπαν μερικοί φίλοι του, «... νὰ μάζεσε λεφτά, κάμποσα νὰ τοῦ στείλει... Πῶς, πῶς; Βέβαια ἦταν ὁμορφη, μποροῦσε λέει, σὰν ἤθελε...».

Τὰ πρῶτα δάκρυα ἦρθαν καὶ κύλησαν μὲ τὸ τσουχερό κρῦο στὸν πῖο πολυσύχναστο δρόμο. Τὰ πεζοδρόμια εἶχαν ἀπὸ νερόχινο μουσκέψει. Ὅλα θολά καὶ γκρίζα, κ' οἱ διαβάτες δόλοτελα βιαστικοί, ἄντρες καὶ γυναῖκες τυλιγμένοι στὰ παλτά τους, προσπεροῦσαν, χωρὶς κὰν νὰ τὴν κτυτᾶζουν. Κανεῖς, κανεῖς δὲν ἔβλεπε τὴ λυπημένη τῆς ὄψη. Ἀσφαλῶς θὰ φαίνονταν ἄσκημη συλλογίστηκε. Ἡ βουρκαωμένη στιγμή, θάχε διώξει τὴν ὁμορφιά τῆς ποὺς ξέρεει. Τὴν ἴδια κεινὴ νύχτα ἔβλεπε στὸν ὕπνο τῆς θάλασσα, θάλασσα νὰ τῆς χαμογελά καὶ νὰ τῆς γνέφει...

Ἄλλὰ ἦρθαν ξανά παλὰ καὶ νέα πρόσωπα, φιλενάδες, νὰ τὴν εὔρουν. Τῆς μίλησαν μὲ ρέγιουλα καὶ μαστοριά. Ἔτσι καθὼς κρύφτηκαν τὰ σύννεφα καὶ φάνηκαν μὲ γητεῖα χειμωνάτικες ἀκτίνες. Φωνές καὶ χάχανα πλημμύρισαν τὸν ἀέρα. Ἀναμεισό τους ξεχώριζαν κουβέντες ποὺ γλυκονάρκωναν καὶ μεθοῦσαν. «... ἀλήθεια κ' ἀπαλήθεια ἦ ὁμορφιά τῆς ἄξιζε σωστὴ περιουσία! ὦ ναι σίγουρα θὰ γινόταν βασίλισσα... Χά, χά, χά, πόσο κουτὴ βρέθηκε νὰ κέρνει στὰ σοβαρά μὰ ἀθῶα ἀλλὰ ἄτυχη γνωριμία... Ἄστεία πράγματα...

Σήμερα ἡ ἐξέλιξη μὲ τέτοιες συνήθειες ἔσπαζε κέφι, ξεκαρδιζόνταν στὰ γέλοια... Νὰ προχωροῦσε μάτια μου, νὰ προχωροῦσε νὰ μὴ λογάριζε οὐτ' αὐτὰ τὰ μεγάλα σκουντουφλήματα κ' ἡ πόλη, σίγουρα θὰ τῆς ἀνοίγε πόρτα... Δὲν ἔβλεπε τὴν τάδε, τὴν τάδε... Καὶ κεῖ ποὺ ξελεπιούνται τ' ἀστέρια τοῦ κινματογράφου τὰ ἴδια σκουντουφλήματα στὴν ἀρχή...».

Τὸ ἐσόβαθο πιχρόχολο σημάδι τῆς περηφάνειας, μεγάλωσε, φούντωσε, πήρε δρόμο. Σκέπασε στὴν ἀρχὴ τοὺς φόβους, βάρωσε ἀλύπητα τὴ στεναχώρια καὶ κάθε ξεψυγισμένο δισταγμό. Ἄργα-ἀργὰ σὰ νάννιωσε, πῶς ὅταν σκορπίσει κάθε τι ποὺ δένει ἢ καρδιά μὲ τὸ ἀραξοβόλι τῆς συνειδησης, ὅτι φέρνει τὸν θάνατο, μαγνητίζει καὶ τραβάει... Κάτι τέτοιο λοιπὸν ἔλεγε ἡ Ἀρτεμία. Δὲν βαρύνεσαι! Ὡστόσο δίσταζε καὶ φοβόταν ν' ἀπλώσει τὰ χέρια πρὸς τὰ κεῖ. Θυμωμένη γέλασε. Ἐνα γέλοιο παράφωνο σὰν κραυγὴ σὰν οὐρλιαχτό.

Καὶ μένοντας μετέωρη στὸ σύνορο τοῦ γκρεμοῦ, σεργιανοῦσε, γύριζε δὴ καὶ κεῖ, χάνοντας τὸν καιρὸ τῆς.

Ἀηλαδιῆ, διάβαινε, διάβαινε σ' ἓνα κάμπο γιομάτο καταχνιά. Τὴν ἄγγιζαν χέρια, ἄκουγε ξεφωνητά, ἔνοιωθε ποὺ καὶ ποὺ παράξενους παλμούς μὰ δὲν ἔβλεπε, ὄχι δὲν ἔβλεπε, δὲν ἔβλεπε...

...Στὶς δέκα πέντε τοῦ Δεκέμβρη, ἦρθε μήνυμα γιὰ τὸ θάνατο τῆς γιαιγιάς. Ἡ γιαιγιά μὲ τὸ γλυκὸ χαμόγελο εἶχε λέει, τόσο ἀδυνατίσει τὸν τελευταῖο καιρὸ κ' ὅλη τὴν ὄρα παραμιλοῦσε γιὰ τὸ μικρὸ ποτῆρι ποὺ τὴν πότιζε στὰ στερνὰ τῆς χρόνια ὁ καιρὸς.

Τὴν περασμένη βραδυά, χόρευε σ' ἓνα φιλικὸ σπίτι. Ἡ καταχνιά κεῖ μέσα, εἶχε γίνει κατάμαυρη. Πλήθος χέρια ποὺ γίνονταν προέκταση κάποιου ἄσκοπου γέλοιου, ἔπεφταν βαρυνὰ πάνω τῆς. Μὲ τὸ μήνυμα τοῦτο, ὅταν τὰ μάτια βαρέθηκαν καὶ πάλι τυπικὰ νὰ δακρῶζουν, κλείστηκε μισὴ μέρα στὴν κάμαρα κ' ἀναρωτιόταν, ἂν ἦταν ἀράγε ἀλήθεια, πῶς τώρα κοντὰ κοντὰ ξεκίνησε ἀπόνα γαλανὸ νησί, καὶ στὴ στερνὰ του, ἄπιαστο ποὺλὶ τοῦ περβολιοῦ, μὲ τοῦ σχολειοῦ τὴν μισοξέβαφη ποδιά, τὴν εἶχε ζητήσει ἓνα παλληκάρι καθαρὸ σὰν τὸν ἥλιο. Τί νὰ γινόταν, ποὺ νὰ βρεῖ-

σκονταν, ἄρα γε γιὰ ποιὰν νὰ μάξουν κει κάτω κοχύλια; Φυσικά, φυσικά τ' ἀλαφρὸν πάει στὸν οὐρανὸ καὶ τὸ βαρὺ μένει.

Ἄλλὰ στὶς 15 τοῦ Γενάρη τοῦ χίλια ἔνεοακόσια τόσα ἤρθε ἀκόμα ἓνα πένθυμο γράμμα ἀπ' τὸ νησί. Ἡ μητέρα, εἶχε φύγει κι' αὐτή, γιὰ πάντα ἀπὸ τὴν γῆ... Ἡ μητέρα, ποὺ κάποτε τὴν εἶχε τόσο πολὺ ἀγαπήσει. Προτοῦ σφαλῆσει τὰ μάτια ἀπὸ ἀναπάντεχη ἀρρώστεια, ἔσυρε τὸ μολῶδι πάνω σ' ἓνα κομμάτι μακρουλοῦ χαρτί.

«... Ἡ μοναχοκόρη τὸ Σοφίῶ ποὺ ξελογιασμένη γυρίζει στὴν Ἀθήνα, νάρθει πάλι στὸ νησί καὶ νὰ γείρει νὰ κλάψει στῆς μάνας της τὸν τάφο...».

Ἡ μητέρα, ἡ μητέρα λοιπόν, εἶχε φύγει γιὰ πάντα ἀπὸ τὴ γῆ!...

Καὶ νά, τί σύμπτωση! ἔτυχαν ἀντάμα οἱ μέρες τῆς ἀρρώστειας... ἄχ μάνα! Γιατί εἶχε δυὸ βδομάδες κι' αὐτὴ ποὺ κείτονταν φλογισμένη, νηστικὴ, λησιμονημένη ἀπ' ὅλους κι' ὁ καθρέφτης ὅταν σηκώθηκε τὴν ἔδειξε κίτρινη, κοκκαλιάρη, σωστὸ σιαχτρο.

...Ἔτσι, βαδίζοντας, παραπατώντας στὸν κάμπο μὲ τὴν καταχνιά, τράκαρε ξαφνικὰ καὶ ξεπετάχτηκε, ὅπως λαχαίνει μὲ τὸν ὑπνοβάτη... Ἡ καταχνιά μαζεύονταν, μαζεύονταν ἀλλὰ ἓνα γύρω βόσκονταν δάκρυα καὶ λαθωματιές...

Ἐτρεξε ἀναμαλλiάρα στοὺς δρόμους -σὲ καλὸ της!- ἔτρεξε τὴν ἴδια στιγμή νομίζοντας πὼς θ'ἀντιώμωνε ἔξω ὄλους τοὺς γνωστοὺς νησιώτες σοβαροὺς καὶ θλιμμένους νὰ συνοδεύουν τῆς μάνας της τὸ ἔρρημο ξόδι... ἄχ, μάνα!...

Καθὼς βασιλεψε καὶ πάλι ὁ ἥλιος, φουσοῦσε τσουχτερὸς ἀγέρας καὶ κάθε τόσο, κάποιον ἀνατολικὰ, ἀστραφτε χωρὶς ν' ἀκούγονται βροντές.

Θάπρεπε λοιπόν νὰ πῆγαινε νὰ πι-

γεῖ. Στὰ πόδια της ἀπλώνονταν γυάλιστερὰ συντόνια. Ξεφτίδια ποὺ γυάλιζαν, σπασμένες χάντρες πλῆθος.

—Γιὰ ποῦ; τῆς εἶπαν μερικοὶ διαβάτες. —Γιὰ ποῦ τρέχεις καλὸ κορίτσι; Δὲν πρόσεχε κανένα. Σὰ νὰ περπατοῦσε ἄσκοπα. Τὴν πλημμύριζε κείνο τὸ ἔσωτερικὸ φούσκομα ποὺ συγκλονίζει ὑλάκερο τὸ κορμὶ καὶ ποὺ καθὼς λένε, ἀλλοίμονο ἂν δὲν μπορέσει νάβρει τρόπο νὰ ξεσπάσει.

Στ' αὐτιά της βοῦζαν καὶ χτυποῦσαν θρόμβοι ἀπὸ μηχανές καὶ σφουροκοπήματα. Πλάι σὲ συντροφιαστὲς λιανοκουβέντες π' ἀκολουθοῦσαν, ξεχώριζε μιὰ κάποια σταθερὴ φωνή, ποὺ περιεργο! ἀνάκραζε σημαδιακοὺς καὶ κάπως γνωστοὺς διαλόγους: «Τί θέλεις καλὸ κορίτσι καὶ τραβάς ἐκεῖ;... ὁ κόσμος ἔχει ξεχάσει τὸν Θεό... Μείνε, νὰ ταξειδέψουμε μαζὶ... Θέλω νὰ ράδω στὶς ξένες...» κι' ἄλλα τέτοια παρόμοια.

Χωρὶς νὰ τὸ καταλάβει, βόσκονταν στὸ δρόμο ποὺ ἔφερνε στὸ ἀπόμερο οπιτάκι τῆς πατριώτισσας τῆς Ἀρτεμίας. Ἡ Ἀρτεμία, ἡ Ἀρτεμία ἦταν ποῦ... Μάθαινε ἐπιστῆμες κι' ἔλεγε γιὰ τὸν κόσμο ποὺ ἀλάργεψε ἀπὸ τῆς πίστες τὸ θεμέλιο, καὶ τραβοῦσε σαραβαλιασμένος στὸ χάος. Ἔλεγε, ἐργαζόταν καὶ προσεύχονταν στὸν Χριστὸ Σωτήρα. Γιατί ἄραγε τὰ βήματα, τὴν ἔφεραν τώρα ἐκεῖ; Οὔτε κὰν τόξε λογαριάζει. Μιὰ καὶ μόνη φορὰ εἶχε ξανάρθει κι' ὅμως ἔτσι λαφιασμένη, δὲν λάθεψε, ὄχι δὲν λάθεψε στὰ κατατόπια. Μ' ὅλη τὴν πίκρα τῆς ἀλήθειας, ἔννοιωθε πὼς ἂν δὲν πῆγαινε τώρα ἀμέσως νὰ πιγεῖ, σ' ὀλάκερη τὴν πόλη, δὲν ἦταν γι' αὐτὴν, κανέναν, μὰ κ' ἀνέναντα ἄλλος δρόμος. Καθὼς παρατατοῦσε καὶ σκόνταφτε στὶς σφηνωμένες πέτρες, ἔννοιωθε τὸν πόνο ἀπὸ χαμηλὰ ν' ἀνεβαίνει μανιασμένος τυραννικὸς σ' ὄλο τὸ εἶναι. Τὰ

δάχτυλα τῶν χειρῶν ἐπαίζαν στριφογυρίζοντας χωρὶς συναίσθηση, λίγα φυλλάρακια ἀπὸ λευκὴ βιολέττα ποῦχε τραβήξει φεύγοντας ἀπὸ μιὰ γλάστρα. (εἶχε ἀλήθεια λοιπὸν πιστέψει πὼς θ' ἀντάμωνε ἔξω, τῆς μάνας της τὸ ξῶδι).

... Ὅλα τὰ νοπὰ συμβάντα, κ' ὁ κάμπος μὲ τὴν καταχνιὰ ἔχουν πιά καθαρίσει καὶ τώρα μπορεῖ καὶ βλέπει. Βλέπει, βλέπει καὶ κλαίει.

Φωτεινὴ-ἀρκετὰ ἔντονη αὐλακία ἀναγλύστρησε στὰ σκοτεινὰ χάη. Ἀκολούθησε ἀστροπελέκι. Ἡ βροχὴ ξέσπασε.

Ἀκόμα λίγα μέτρα, ἀκόμα κάμποσα βήματα, καὶ τὸ ἀτόμερο σπιτάκι ἀναφάνηκε. Ἄν καὶ χαμηλό, ξεχωρίζει ἀπ' ὅλα τὰ τριγυρινά. Ἡ βροχὴ καὶ τὰ σύννεφα δὲν καταφέρνουν καθόλου νὰ τὸ κρύψουν. Ὅσοσο νοιώθει πὼς θὰ πέσει, πὼς δὲν μπορεῖ πιά, θὰ σωριαστῆ καὶ δά, δέκα μὸλις βήματα ἀπ' τὴν κλειστὴ πορτίτσα. Ἄχ καὶ νά, ψηλὰ ἀπ' τὸν μικρὸ φεγγίτη βλέπει φῶς. Τῆς φάνηκε τότε πὼς ἔλαμψε ὀλάκερη, ὀλάκερη ἢ λασπερὴ καὶ σκοτεινὴ γῆς.

— Ἀρτεμία, Ἀρτεμία... φωνάζει. Ἐγώ, πᾶω χαμένη Ἀρτεμία...

Γονάτισε ξαντλήμενη, βογγώντας. Δεύτερη ἔντονη αὐλακία, σωστός προβολέας, σημάδεψε ὀλάκερο τὸν ἑαυτὸ της ἔκει στὸ κατώφλι, χάμου. Ὅλοοις πὼς ἔτσι θ' ἀπόμενε γιὰ πάντα, κοκκαλισμένη στὴ συντριβὴ τοῦ σπαραγμοῦ. Τὰ βλέφαρα σιγοσφάλισαν. Στὰ χεῖλη σὰν ἀποχαιρετιστήρια τάχα πνοή, ἀνέβηκαν σταθερὰ τὰ λόγια τῆς παιδικῆς προσευχῆς. «Δὸς μου, κραταῖε τοῦ κόσμου, δὸς μου τὴ βοήθειά σου...». Ἡ βροχὴ ἔπεφτε ραγδαία. Αὐλάκια ἕνα γύρω ἄρχισαν νὰ σχηματίζονται.

Ἀπαλά, τὴν σήκωσαν δυὸ χέρια.

— Ἐίχε ἄραγε χτυπήσει, πονοῦσε; Ρωτοῦσε μιὰ σιγαλερὴ καὶ γνώριμη φω-

νὴ. Στοργικὰ ἐρευνοῦσαν δυὸ μάτια. Εὐθὺς συνήρθε κ' ἀνάμεσα σὲ καινούργιους λυγμοὺς δὲν χόρταινε ν' ἀκούει:

— Ἐλα, ἔλα Σοφοῦλα, μὴν κλαῖς. Μαζὶ θὰ ποῦμε τὴν προσευχή. Θὰ σὲ γνωρίσω μὲ τίς φίλες μου κ' ὄλες ἀντάμια, θὰ σοῦ δώσουμε χέρι... Ἦταν μιὰ παιδικὴ στενοκεφαλιά κ' ἐπιπολαυότητα. Θὰ πᾶμε μαζὶ στὸ νησί... σῶπα! Θὰ πᾶμε ὥραια καὶ καλὰ μ' ὀλοκάθαρη τὴν καρδιά. Νᾶσαι βέβαιη γι' αὐτό. Καὶ πιά, ἔκει στὸν οὐρανό, τῆς μάνας σου ἡ ψυχὴ, πολὺ-πολὺ θὲ νὰ γιορτάσει...

*

Καλοτάξειδο, ποῶ καὶ καρτερικό, τίποτ' ἄλλο παρὰ ἀπλόχωρο πλεούμενο τὸ βατόρι, κυλᾷ καὶ πάει στὸ νησί.

Ξανῶρθε Ἀπρίλης, ξανῶρθε ἀνοιξὴ μὲ βιαμμένα λουλούδια.

Βαρῆ μὰ πόσο γλυκὰ μυρίζει τὸ βρεμένο χορτάρι στοὺς κήπους καὶ τὰ περὶβόλια!

Ἀπὸ πέρα, φάνηκε κιόλας ἡ μαρμαρινὴ ἐκκλησία τῆς χώρας, ὁ ἀγῆς Νικόλας, ποὺ προστάτενε τοὺς θαλασσομάχους. Νὰ καὶ τὸ καινούργιο σχολεῖο μὲ τὰ εὐρύχωρα τετράγωνα παράθυρα.

Ἀνάμεσα ἐκκλησιᾶς καὶ σχολειοῦ, ξεπρόβαλε τὸ πράσινο ἀπὸ τὰ δέντρα τῆς πλατείας. Μουργιές, πλατάνια, καρυδιές. Ἀσφαλῶς χαμηλὰ στοὺς κορμούς τρέχει πάντα φίλερο το νερὸ τοῦ βουνοῦ ἀπ' τὴ μαντέμνη βούσι. Καμαρωτὴ ὀρθοστέκεται στὴν παραλία ἡ κολώνα τοῦ ρολογιοῦ.

Ἄνοιξὴ στὸ νησί.

Οἱ γλάστρες τῶν παραθυριῶν μὲ τοὺς βασιλικοὺς καὶ τοὺς δυόσμους, πλημμυρίζουν τὴν ἀτμόσφαιρα ριγηλὴ ἀνάτριχίλα. Τὰ παιδιὰ τρέχουν, τὰ κοπάδια βελαίζουν, τὰ πετεινάρια ἑντώνονται καὶ ξεφωνίζουν. Πίσω ἀπὸ τὴν ἀπότομη ἔμπατή ποὺ προστάτεύει τὸν μῶλο, ἡ θύμηση πετάει σὲ κείνα τὰ ἐρημικά,

γιομαῖτα σιωπηλὸ μυστήριο, ἀγνογάλαζα ἀερογυάλια, στὴν ἀκρηα τῆς χώρας... Πεταίει στὶς ψαροπούλες καὶ τοὺς τρατάρηδες, στὰ λιοψημένα παιδιὰ πού ζεῖ ὁ γιολός.

Φορεῖ δόλομαυρα, ἔχει ἀδυνατίσει, πόνος φαίνεται, βάρεσε τὴν σάρκινη ὁμορφιά. Ἄλλὰ τὸ βλέμμα, ἀπαλόγλυκο μὲ τίποτα δὲν συνταιριάζεται. Οὔτε μὲ τοῦ μικροῦ παιδιοῦ, οὔτε μὲ τὴν κοροῦλα τοῦ βορρηᾶ πού γήτηψε τοὺς λύκους.

— Ἡ κοπέλλα. Τὸ Σοφιῶ, εἶναι πάλι στὸ νηοί!

«... Ἐκανε λουτρό στὴν ἀγάτη τοῦ Θεοῦ!» εἶπαν τὰ χεῖλη τοῦ Γρηγόρη. Ἡ μετάνοια θὰ τὴν κἀνη καινούργιον ἄνθρωπο, ἕναν ἄλλον ἄνθρωπο. Κι' ἡ Λωξάντρα πῆγε νὰ σκάσει ἀπ' τὸ κακὸ της.

— Ἄκους, λέει, μεγαλοψυχία καὶ καλοσύνη!

Τότε πού σοβαρὸς μάθαινε μὲ πίκρα τὴ ζωὴ τῆς καταχνιάς, σταμάτησε νὰ ἐλπίζει. «Σὲ ξέχασε, δὲν θὰ γυρίσει», τοῦ ἔλεγε. Κι' ἡ Λωξάντρα φρόντιζε νὰ πληθαίνει στοῦ καθενὸς τὴ φαντασία τὰ ὅσα φέρνει ὁ κατήφορος. Ὅσο τὴ βραδύα πού ἄκουσε πὼς ἀρρωστη καὶ πονεμένη μὲ τὸ μπάσιμο τοῦ χειμῶνα βρέθηκε στὰ χέρια τῆς Ἀρτεμίας καὶ δέχτηκε ὀλόμψυχα τὴν ἀναγέννησή της κι' ἔπειτα πῆρε μερικὸ σὲ κείνη τὴ συντροφιά, τὰ μάτια του ἔλαμψαν παράξενα κι' ὄλοι κατόπι τὸν ἄκουσαν νὰ τραγουδᾷ μ' ἀλεγροσύνη... Ἐπειτα μὲ τὸν καιρὸ δούλεψε κάτι ἀπάτητα χωράφια καὶ τὰ φύτεψε τριανταφυλλίες...

Τ' ἀνοιχτὸ πέλαγο, φέρνει ἀπὸ πέρα τὸ δροσερὸ ἀγέρι, φέρνει ἀνάλαφρα τὴν ἀπόκοσμη συναυλία τῶν ἀφρῶν.

Τὸ δροσερὸ ἀγέρι, τούτῃ τῇ στιγμῇ θέρειψε. Φυσᾷ, φυσᾷ, συνεπαίρνει τὴ θάλασσα, ἀναταράζει τὶς ἀερογυαλιές,

σκαμπανεβάζει μὲ ὄρη τὰ πλεούμενα, ἀγριεύει τοὺς γλάρους καὶ τὶς μαῦρες πάπιες τοῦ κυμάτου. Σοροκάδα ἀνοιξιᾶτικη. Ἀναμυμποῦλα στοὺς πελαγίτες π' ἀρμενίζουν.

Ψηλά στὸν λόφο, μιὰ ὥρα μὲ τὰ πόδια μακριὰ ἀπὸ τὴν παραλία τῆς χώρας, ἐκεῖ πού ἄλλοτε τὸν παλῆ καιρὸ ἦταν φράγκικο μοναστήρι καὶ τώρα τὸ λέγαν ἡσυχαστήριο κι' ἔμενε κάποιος γέροντας, ὑψώνονται κυπαρίσσια, κορυδιές κι' ἀρκετὲς λεῦκες. Χαμηλά, ἀνάμεσα σὲ σκίνα, ἀγροάπελη καὶ θυμάρια, φειδοσέρονται τὸ μονοπάτι σταχτοκόκκινο. Στὸν αὐλόγυρο μπροστὰ στὴν ἐξώπορτα, ξεχωρίζει περήφανο τὸ πῶ τρανὸ κυπαρίσι, ριζὰ λησμονημένης ἐποχῆς. Ὀλόγυρά του ἔκτισαν μαρμαρινὸ πέζουλι, γιὰ νὰ κἀθωνται οἱ ἐπισκέπτες νὰ ξεποσταίνουν.

Καθὼς φυσάει τὸ τρελλὸ ἀγέρι καὶ τὰ κλαδιά σειοῦνται, τὰ φύλλα βουίζουν, οἱ θάμνοι ξεροζιῶνονται, κάπου κει κατὰ τὴ μέση τοῦ μονοπατιοῦ, μόλις μὲ βία μαντεύεις τὴν κορμοστασιά π' ἀνεβαίνει.

Δὲν δείχνει ξωμάχος δουλεντῆς ἢ καταλαχάρης ἀπὸ τοὺς πέρα μάλους. Μόνο σὰν φτερογίσει ἢ ματιὰ κάπου ἀπόκοντα, θ' ἀνταμώνσεις, μαλλιὰ π' ἀνεμίζουν, μαῦρα ρούχα, γυνὰ πόδια, ὀψη θλιμμένη. Νέα κοπέλλα, πού ἔσπυλτη βადίζει καταμεσῆς στὸ μονοπάτι, τὸ σταχτοκόκκινο. Τὸ πρόσωπο ἔχει στραγγίσει. Ἡ σάρκα μοιάζει ὠχρή. «Ὁλη νύχτα πού πέρασε, θηνοῦσε πάνω σ' ἕνα τάφο. «Ἄχ μονούλα!» Ἦταν ἡ σκιά λοιπὸν τῆς μάνας πού θίμιζε τὰ παλῆ ἀθῶα στὸ Θεὸ ταξίματα ἔτσι μὲ γυνὰ πόδια. Ἀνεβαίνει ἀτενίζοντας ψηλά. Προχωρεῖ πάνω στὸ κόκκινο χῶμα καὶ τὰ χαλίκια τῆς ματόνουν ποῦ καὶ πού τὸ δέρμα. Τὸ χέρι βαστᾷ μαντιλι καὶ σφογγίζει τὰ μάτια.

Φαίνεται σκοπεύει νὰ φτάσει κεῖ πάνω, κι' ὀλομόναχη ν' ἀφίσει στὸν ἀγέ-
ρα τὰ μυστικά λόγια τῆς καρδιάς.

Ἄλλὰ ἐκεῖ στὸν αἰλόγυρο, στὸν ἰ-
σκιο τοῦ τρανοῦ κυπαρισιοῦ, στίς πελε-
κημένες μαρμαρότερες, κάθονται δυὸ
ἄνθρωποι ποὺ δὲν μάντεψαν ἀκόμα τὴν
κοπέλλα ποὺ ἔρχεται. Δυὸ ἄνθρωποι πο-
λὺ σχετικοί. Οὔτε ραντεβοῦ νᾶχαν... Καὶ
οἱ δυὸ νέοι, ἄντρας καὶ γυναῖκα. Ἔτυ-
χε ὁ καθένας τους, ξεχωριστὰ ἀπὸ κέ-
φι του, ν' ἀνεβεί ἐκεῖ στὴ μοναξιά, ν'
ἀπολάψει τὸν θυμὸ τοῦ πελάγου.

— Ποτέ, ποτέ Γρηγόρη δὲν πρόσε-
ξες ὄσους σὲ λογαριάζουν καὶ σὲ τι-
μοῦν... Γιὰ κείνην ποὺ ταξείδευε καὶ
σὲ ξέχασε, σηκώθηκες χαράματα καὶ
πῆγες στ' ἀνθοτόπι σου κι' ἔκοψες τὰ
πὸ ἄλικά σου τριαντάφυλλα. Κρίμα!...
Ψιθυρίζει ἡ γυναῖκα.

— Σώπα Λωξάντρα... ἀποκρίνεται ὁ
ἄντρας. Δὲν μπορείς καθόλου νὰ φαν-
καστεῖς, πόση ἀξία ἔχει, νὰ πάρει ὄχι
μόνος κείνος ποὺ λάθειψε ἀλλὰ κι' ὁ πα-
ραστρατημένος, λουτρό στὴν ἀγάπη τοῦ
Θεοῦ... Στὸν οὐρανό, ἀντηγεῖ συμφω-
νία... Ἄσε λεύτερη τὴν καρδιά καὶ θὰ

τὴν ἀκούσεις... Τώρα εἶναι ἄλλος ἄν-
θρωπος κι' ἔτσι μονάχα μπορεί νὰ τὴν
σκέπτομαι ἀκόμη σὺν τὸν ἄλλο ν ἄν-
θρωπο, τὸν ἄνθρωπο τοῦ Χριστοῦ.

Ἡ γυναῖκα χειρονομῶντας δείχνει
τὴ δυσφορία τῆς.

Κυνηγημένο πουλί, φτεροῦγισε ξα-
φνικὰ ἓνα γῦρο ψηλά τους κι' ἤρθε καρ-
τερικὸ κι' ἀπάγγιασε στοὺς κλώνους τοῦ
κυπαρισσιοῦ. Τὸ γεράκι ποὺ τὸ κατά-
τρεχε, ἔκανε μιὰ δυὸ ὀρητικὲς διαστα-
χτικὲς βόλτες κι' ἄλλαξε πορεία.

Καὶ νὰ σὲ λίγο ἀναφάνηκε ὀλάκερη
ἡ κοπέλλα. Μὲ τὰ μαλλιά ριγμένα πί-
σω, χλωμή, ξυπόλυτη, θλιμμένη, ἀδιά-
φορη γιὰ ὄσους θὰ τὴν ἔβλεπαν, γιὰ ὄ-
σους θὰ καταγελοῦσαν.

Ἡ Λωξάντρα μένει ἄφωνη. Ὁ Γρη-
γόρης ξεπετιέται, τρέχει κοντὰ τῆς, τρέ-
χει, βουρκώνει καὶ πρώτη φορὰ, κλαίει
τόσο ἥρεμα, τόσο γλυκά.

Τ' ἀνοιχτὸ πέλαγο, φέρνει ἀπὸ πέρα
τὸ δροσερὸ μανιασμένο ἀγέρι ποὺ φυ-
σᾶ, φυσᾶ κι' ἀγριεύει τοὺς γλάρους καὶ
συνεπαίρνει τὰ πλεσύμενα καὶ ξερριζώ-
νει ἐδῶ ψηλὰ τὰ φύλλα.

ΣΤΟΣ ΧΟΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Στή βόρεια ακτή της Κύπρου, στην άμμουδιά του γαλάξιου ριγηλού κολπίσκου της Κυρηνείας. Είς τὰ τουριστικά ξενοδοχεία κι' ακόμη, έξω, στην πολυθρόνη πλάς που φτάνει ως τὸ Ένετικό φρούριο, ἡ ἑλληνική Κυρηνεία ἀλλάζει ὄνομα τὸ καλοκαίρι, γίνεται ἡ «Κυρηνία»-ὅπως τὴν προφέρει τὸ ξενόγλωσσο πλῆθος που φτάνει τότε ἐκεῖ ἀπὸ ὅλη τὴ Μεσόγειο. Ἡ ἦσοχη χειμερινὴ κωμόπολις γίνεται ἡ λουτρόπολις, τὸ κοσμοπολιτικὸ κέντρο μὲ ὅλα τὰ ἐπακόλουθα αὐτῆς τῆς ἀλλαγῆς.

Πιὸ ψηλά ὅμως, κοντὰ στοὺς καταπράσινοὺς ὄμαλοὺς λόφους που ἀντικρύζουν σ' ὅλο του τὸ πλάτος τὸ πέλαγος-ὡς πέρα μακρυνά, ἐκεῖ που οἱ ἀχνὲς κορφές τῆς «Καραμανιάς» σημειώνουν τὶς νοτιώτατες ἀκτὲς τῆς Μικρασίας-κοντὰ στὶς βαθυπράσινες χαρουπιές τὶς ρωμαλέες βελανιδιές καὶ τὰ γριζα ἐληόδενδρα, μένει πάντοτε ζωντανὴ ἡ ἀγνή ἑλληνική Κυρηνεία...

Καὶ τὰ λευκὰ σπιτάκια τῆς μὲ τοὺς χλοεροὺς κήπους φαίνονται κάθε καλοκαίρι ὡς νὰ τραβιῶνται στὰ ὑψώματά τους, φοβισμένα ἀπὸ τὴν θερινὴ εἰσβολὴ ἑνὸς ἐχθροῦ που ἀπὸ τὰ παραλιακά προγεφυρώματά του ἐπιβουλεύεται τὴν εὐτυχία τοῦ τίμου, τοῦ χριστιανικοῦ κυπραίου σπιτιοῦ.

Σταμάτησαν τὸ παιχνίδι. Δὲν ἄντεχαν πιά ἄλλο. Εἶχαν σκεθρῶσει σκιμμένοι ἐπάνω στὸ πράσινο τραπεζάκι, ἀπὸ

τὰ μεσάνυχτα, ὡς τὸ ἄλλο πρωὶ στὶς 10. Καί, τὰ τέσσαρα γεροντοπαλλήκαρα, οἱ τρεῖς χαμένοι ὁ ἓνας κερδισμένος, ἐβγήκαν στὴ βεράντα τοῦ ξενοδοχείου-ἐνὸς ξενοδοχείου τῆς κοσμοπολιτικῆς «Κυρηνία».

—'Ασαάχ!..

Ἔπεσαν-σάν νὰ τοὺς δόθηκε παράγγελμα-σὲ τρεῖς πολυθρόνες που βρῆκαν ἐκεῖ. Καὶ ἀποκαμωμένοι ρουφοῦν μὲ ἀπληστία τὴ θαλασσινὴ αὔρα που ἔρχεται φρέσκη καὶ δροσερὴ ἀπὸ τὸ πέλαγος. Τὰ κομμένα μάτια τους κλείνουν ἀπὸ τὴν κούρασι, τὸ κεφάλι τους βονίζει. Ἄν ἦταν δυνατόν θὰ ἐπρότειναν στὸ γκαρσόνι που τοὺς φέρνει τὸν δέκατο καφέ νὰ τοὺς μεταφέρει στὰ δωμάτιά τους ἐπάνω σὲ ἓνα φορεῖο.

Ἄλλὰ ἐκείνη τὴν ὥρα ἄνοιξε ἡ τζαμἐνια πόρτα τοῦ μπάρ, δυὸ σκοῦρα-καφέ σκυλάκια-νάνοι ὄρμησαν στὴ βεράντα, τραβῶντας μὲ τὶς μικρὲς δυνάμεις τους τὰ λουριά τους που τὰ κρατᾶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἄκρη μίᾳ πολύχρωμῃ κυρία. Εἶναι ντυμένη μὲ τὸ τελευταῖο μοντέλο προωῖνης πιτζάμας τῆς πλάς.

Εἶναι ἡ «μοιραία γυναῖκα» τῆς ἐφειτεινῆς «σαιζόν»-μῖα «κοσμοπολίτισσα» μὲ κατοικία γιὰ τὴν ὥρα, τὸ Λονδίνο.

—Hallow, boys!

Ἐδῶ ἦσαν λοιπόν; Τοὺς εὗρισκε ἐπὶ τέλους!

Τὰ «μπόυς» συγκεντρώνοντας τὶς τελευταῖες δυνάμεις που τοὺς ἀπομένουν πετάγονται ἠλεκτρισιμένα καὶ σκύβουν νὰ φιλήσουν, μὲ τὴ σειρά, τὸ χέρι που τοὺς προτείνει μὲ μιὰ κομψὴ κωμασοειδῆ κίνησι ἡ κυρία.

—Σὰς γυρεύω γιὰ νὰ κάνουμε ἕνα περίπατο στὴν πλάζ. Τὰ σκυλάκια μου εἶναι ἀπὸ τὸ Πεκίνο... Σεῖς Αἰγύπτιος... Σεῖς Πολωνός... Καὶ σεῖς Ἄγγλος... Εἶπε ἐκείνη δείχνοντας τὸν καθένα μὲ μεγαλοπρεπῆ συγκατάβασι.

—Θὰ κάνω ἕνα περίπατο μὲ... διεθνή συνοδεία! Ἄχ, σήμερα ἔχω μιὰ τρομερὴ ὄρεξι γιὰ νὰ περπατήσω στὴν λιακάδα... Βέβαια θὰ εἶναι καὶ γιὰ σὰς εὐχάριστο! Σίμφωνοι; Ἔ;

—Μαί, σὰν ντοῦ!

—Ντ' ἀκκόρ!..

—Ο, κεί!

Ἦσαν ἀπολύτως σίμφωνοι. Βεβαιότατα! Καὶ οἱ τρεῖς δανδηδες, ὠχροί, μὲ κόκκινα μάτια καὶ ξεθιδωμένα πόδια ἀπὸ τὴν ἀγροπνία ξεκίνησαν γιὰ τὸν μακρὸν περίπατο στὴν λιακάδα...

Αὐτὴ ἦταν ἡ «Kyrenia».

*

Στὰ σύνορα τώρα τῆς «Kyrenia» καὶ τῆς «Κυρηνείας». Ἐνα μαγαζάκι μὲ τὰ περίφημα «Λευκαρίτικα» κεντήματα, πού τὰ φιλοτεχνοῦν τὰ ἐπιδέξια δάκτυλα τῶν κοριτσιῶν τῆς περιοχῆς.

Ἐνα γεροδεμένο ψηλὸ παληκάρι μὲ ἀδρὰ τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, ἤρεμη καὶ ἀρρενωπὴ σοβαρότητα-εἶναι ὁ κατασηματάρχης-κρεμᾶει, ἀνοιχτὴ, στὸν τοῖχο μὲ δαντελένια κουρτίνα πού παριστάνει τὸν ἰσὸ μῆς ἀράχνης καὶ τὸ θῆμα τῆς-μιὰ πεταλοῦδα κεντημένη. Ὅπισθοχώρησε ἔπειτα κυτάζοντας τὸ καλλιτέχνημα μὲ πολὺ καμάρι. Καὶ δικαιολογημένα...

Σὲ ἕνα ἀπὸ τὰ δάκτυλα πού ἔπλεξαν τὸ ἀριστοῦργημα εἶναι περασμένο τὸ δαχτυλίδι τῶν ἀραβῶνων του.

Κάθησε ἔπειτα πίσω ἀπὸ τὸν πάγκο-δὲν ἔχει φανὴ κανεὶς πελάτης ἀκόμη-καὶ καταπιάνεται νὰ σχεδιάσῃ τὸ Κυριακάτικο πρόγραμμα τῆς «Χριστι-

ανικῆς ὁμάδος ἐργαζομένων νέων» τῆς πόλεως του πού αὐτὸς ἔχει τὴν εὐθύνη τῆς.

... Στις 3 ἐπίσκεψι στὸς ἀρρώστους.. Στις 5 συγκέντρωσι στὸν «ἐλαιῶνα» γιὰ τὸ παιχνίδι τοῦ «θησαυροῦ»... Ὁ θησαυρός; Ἔ, ἕνα κοῦτι μὲ γλυκὰ. Πρέπει νὰ ἐτοιμασθοῦν καὶ τὰ «κρουπτογραφήματα». Μερικὰ εὐκόλα, ἀλλὰ καὶ δυὸ τρία πού νὰ εἶναι γοῦφοι... Νὰ ξυπνή τὸ μυαλὸ τῶν παιδιῶν!... Στις 7 καιρὸς γιὰ τὴ «Λέσχη» γιὰ κριτικὴ τοῦ παιχνιδιοῦ. Καὶ στὸ τέλος τὸ «κλείσιμο τῆς ἡμέρας»: ἕνα ἡμίωρο ἀνταλλαγῆς σκέψεων σ' ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὴν Βίβλο...

Πόση εὐτυχία, σκέπτεται, νὰ ζῆ κανεὶς τόσο πλούσια τὴ χαρὰ καὶ τὴ δύναμι καὶ νὰ μπορῇ νὰ τὴν μεταδίδῃ καὶ σ' ἄλλους!...

*

Τὸ μαγαζάκι γέμισε τότε ἀπὸ ἕνα λεπτὸ, μεθυστικὸ ἄρωμα.

Μιὰ ἐπισκέπτρια μπήκε γιὰ ν' ἀγοράσῃ κεντήματα. Τὰ δυὸ μικροσκοπικὰ σκυλάκια πού τὴν συνοδεύουν στάθηκαν, τὸ ἕνα κοντὰ στὸ ἄλλο, καὶ γὰρ γίζουν ὑστερικὰ τὴ μεγάλη γάτα τῆς Ἀγκύρας πού τεμπελιάζει σὲ ἕνα ἄδειο ράφι. Ἐκείνη γύρισε καὶ τὰ κύτταξε ἀδιάφορη. Ἴσως γιατί εἶναι τόσο μικρά, ἴσως καὶ γιατί τὸ ράφι εἶναι ἀρκετὰ ψηλὸ...

—Ἦθελα νὰ διαλέξω ἀπὸ τίς δαντέλλες σας, μίλησε ἀγγλικά ἡ γυναῖκα πού γύριζε ἀπὸ τὸν προῖνὸ περίπατο μὲ τὴ «διεθνή» συνοδεία τῆς. Οἱ ἄλλοι εἶχαν μείνει ἀπ' ἔξω.

—Ὅριστε, εἶπε ἀπλᾶ ὁ νέος καὶ ἔδειξε μὲ τὸ χέρι τὰ ἐκτεθειμένα κεντήματα.

Ἐκείνη πέρασε τὰ λεπτὰ δάκτυλά τῆς μέσα στὰ ἀραχνοῦφανα πλεξίματα καὶ

τὰ σήκωσε στὸ φῶς, θαυμάζοντας τὴν τέχνη τους. Τὰ βυσοινὰ νόγια τῆς φάνηκαν μέσα στὶς πάλλευκες δαντέλλες σὰν μεγάλες σταλαγματιῆς αἷμα...

Ὁ νέος περιμένε τὴ διαλογὴ καὶ γιὰ νὰ μὴ χάνη καιρὸ πρόφταινε νὰ διπλώνη ἓνα ξεδιπλωμένο κέντημα, νὰ σιγυρίζῃ ἄλλο μέσα στὸ κοντί του.

Ἄπ' ἔξω ἀκούγονται οἱ ὀμιλίες τῶν συνοδῶν πού περιμένουν μὲ ὑπομονή. Ἄπὸ κάποιο κέντρο τῆς παραλίας μιὰ ὀρχήστρα δοκιμάζει ἓνα πεταχτὸ μοτίβο. Τώρα τὸ διάλεγμα τελείωσε. Ἡ «κοσμοπολίτισσα» ἔδειξε μὲ μιὰ κομπὴ κίνησι καὶ κάποια νευρικότητα τὶς δαντέλλες πὺν ξεχώρισε ἓνα πλούσιο σωρὸ ἐπάνω στὸν πάγκο.

—Αὐτὰ εἶναι...

Σήκωσε ἔπειτα τὰ μάτια τῆς πὺν γυάλιζαν παράξενα καὶ ἐκύτταξε κατὰματα τὸ νέο. Εἶναι πειραγμένη ἀπὸ τὴν ἀσυνήθιστη σοβαρότητά του.

—Νὰ μοῦ τὰ φέρετε στὸ ξενοδοχεῖο..

Στὸ δωμάτιό μου...

Ὁ ἀέρας ξανάφερε τοὺς λικνιστικούς ρυθμούς τοῦ βάλς ἀπὸ τὸ παραλιακὸ κέντρο.

Εἶδε τότε ὁ νέος τὸ βλέμμα τῆς σύγχρονης αὐτῆς Κίρκης ἐπίμονα καρφωμένο ἐπάνω του... Κάποια στιγμιαία ἀσπρατὴ πέρασε μέσα στὰ γυαλιστερά μάτια μὲ τὶς μακιγιαρισμένες βλεφαρίδες... Ἔτσι πρέπει νὰ εἶναι τὸ βλέμμα ἑνὸς φιδιοῦ ὅταν καρφώνεται στὸ ἀνύποπτο πούλι πὺν τραγουδάει ἀμέριμνο τὴν εὐτυχία του, στὴν κορφὴ ἑνὸς θάμου.

Ἄπ' ἔξω ἀκούστηκαν γιὰ λίγο τὰ γέλοια τῶν συνοδῶν τῆς πὺν περιμέναν πειθαρχικοί. Κάποιο ἀστεῖο ἔλεγαν. Ἴσως γιὰ τὰ γάλια πὺν εἶχαν μετὰ τὸ ξενύχτι καὶ τὸν «περίπατο» στὸν ἥλιο. Ἐκείνη γύρισε καὶ τοὺς ἔρριξε ἓνα βλέμμα πὺν ἔδειχνε περιφρόνησι καὶ ἀ-

ηδία γιὰ τ' ἀδύνατα θύματά τῆς. Ἔπειτα γύρισε καὶ συνέχισε μὲ σατανικὸ πείσμα:

—Δὲν θὰ σοῦ δώσω χρήματα γι' αὐτά... Καὶ τονίζει τὶς λέξεις πὺν χτυποῦν σὰν σαϊτιῆς στὸν νέο ἄντρα.

Ἀπέναντι στὸν τοῖχο, ἡ κουρτίνα μὲ τὴν ἀράχνη κυμάτισε ἐλαφρὰ καθὼς ἐφύσηξε ἡ μεσημβρινὴ αὐρα. Τὸ βλέμμα τοῦ νέου στάθηκε γιὰ λίγα δευτερόλεπτα ἐπάνω στὸ κέντημα τῆς ἀγνῆς κυριωτοπούλας...

Καὶ ἐκεῖ μιὰ φαρμακερὴ ἀράχνη πλησίαζε ἓνα νέο θῦμα τῆς... Τὸ εἶχε διὰλέξει ἐκείνη, μὲ τὴν ἐωσφορικὴ μανία πὺν διψᾷ νὰ καταστρέψῃ τὸ ὠραῖο, τὸ δυνατό, τὴν ἐλευθερία...

Βέβαια ὅπως καὶ τόσα ἄλλα ἀδύνατα θύματα σὲ λίγο θὰ βομβοῦσε δέσμοιο, ἐνῶ οἱ λεπτότατοι δεσμοὶ θὰ παρέλυναν σιγά-σιγά κάθε κίνημα γιὰ ν' ἀπελευθερωθῆ.

... Ἔνας ἀκόμη...

Ὁ νέος τίναξε τὸ κεφάλι ψηλά. Ἄπλωσε τὸ χέρι μὲ τεντωμένο τὸ δάχτυλο κι' ἔδειξε τὴν πόρτα.

—Πηγαίνετε!... εἶπε καὶ ἡ φωνὴ του ἔτρεψε ἐλαφρὰ ἀπὸ τὴν ὀργή. Πηγαίνετε καὶ μάθετε ὅτι αὐτὸ σὰς τὸ λέει ἕνας χριστιανὸς νέος!..

Στὸ φωτεινὸ ἀνοιγμα τῆς πόρτας διαγράφεται τώρα ἡ κομπὴ σιλουέττα ἐκείνης. Χωρὶς νὰ πῆ λέξι εἶχε γυρίσει καὶ ἔφευγε. Οἱ ξηροὶ κρότοι τῶν ἐλαφρῶν κομπῶν γοβακιῶν τῆς ἤχησαν γιὰ λίγα δευτερόλεπτα στὸ καταβρογμένον δροσερὸ πάτωμα τοῦ μαγαζιοῦ, ἐνῶ τὰ δυὸ «πεινιουᾶ» εὐχαριστημένα πὺν ἔβγαιναν πάλι στὸ δρόμο προπορεύτηκαν ὅσο πὺν γρήγορα τοὺς ἐπέτρεπαν τὰ κοντιά, στραβά ποδαράκια τους καὶ πηδοῦσαν πρόθυμα τὸ μικρὸ σκαλοπάτι, μπροστὰ στὴν πόρτα.

Ἡ μοντέρνα Φρόνη ξαναγύριζε στὴν

Kyrenia ἡτημένη.

*

Στὴν ὄμορφη πλαγιά μὲ τοὺς κήπους καὶ τοὺς ἀνθῶνες, ἐκεῖ πού ἀρχίζουν οἱ ἐλθές, σὲ ἓνα χαρωπὸ καλοβαλμένο σπιτάκι πού ἡ καλαισθητὴ διακόσμησί του ἔχει κάποιον πλεονασμὸ σὲ «λευκαριτικά» κεντήματα, παίζεται ὁ ἐπίλογος αὐτῆς τῆς ἀληθινῆς ἱστορίας.

Ἐξω χειμῶνας-ὁ δευτέρος χειμῶνας ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ἱστορίας μας. Ὁ θόρυθος τῆς «Kyrenia» ἔχει σταματήσει. Τώρα ζῆ ἡ «Κυρήνεια».

Τὸ οἰκογενειακὸ τραπέζι στρωμένο γιὰ τὸ γεῦμα. Ἡ νεαρὴ οἰκοδέσποινα σερβίρει τὴ σοῦπα πού ἀχνίζει. Ὁ ἄντρας τῆς παίζει μὲ τὸ μωρὸ τους. Τὸ κρατάει ἡ γιαγιά του κι' ἐκεῖνο γέρνει νὰ πῶσι τὴν πατριὰ ὑπερήφανη ἀγκάλῃ. Ἦλθε καὶ ὁ παπποῦς ἀπὸ τ' ἄλλο δωμάτιο. Σηκώθηκαν καὶ ἔκαναν τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ:

«Ἐλόγητος ὁ Θεὸς ὁ ἐλεῶν καὶ τρέφων ἡμᾶς ἐκ νεότητος ἡμῶν, ὁ διδοὺς τροφὴν πάσῃ σαρκί, πληρῶσον χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ἡμῶν...»

Ὁ παπποῦς λέει ἀργά-ἀργά τὴν ἀρχαία «εὐχὴ τῆς τραπέζης»... Ἐτελείωναν τώρα τὸ φαγητὸ τους γεμάτοι ἀπὸ τὴν «χαρὰ καὶ εὐφροσύνη» πού εἶχαν ζητήσει. Ὅπως συμβαίνει σὲ κάθε χριστιανικὸ σπίτι... Καὶ μόνο σ' αὐτό...

Τότε χτύπησε τὸ τζάμι τοῦ παραθύρου ὁ ταχυδρόμος γιὰ νὰ τοὺς δώσῃ ἓνα ταχυδρομικὸ δέμα καὶ ἓνα γράμμα πού εἶχε στὸ φάκελλο τὸ ὄνομα τοῦ νεαροῦ ἐμπόρου δαντελλῶν.

Τὸ δέμα εἶχε μέσα ἓνα ἀγαματάκι ἀπὸ τετρακότα. Παρίστανε μιὰ γονατισμένη γυναῖκα πού ἐκρυβε τὸ πρόσωπο στὶς παλάμες τῆς. Εἶχε ἀκόμη μιὰ ἀγγλικὴ ἔκδοσι τῆς βίβλου καὶ μιὰ θαυμασία ἑγχρωμὴ εἰκόνα τοῦ Ἰησοῦ.

Καὶ τὸ γράμμα-σταλμένο ἀπὸ τὸ Λονδίνο-ἔγραφε μὲ μακρόσυρτο γυναικεῖο χαρακτήρα:

«Κύριε.

Θὰ θυμᾶστε ὅτι μιὰ πελάτισσά σας τὸ περασμένο καλοκαίρι θέλησε νὰ πάρῃ ἀπὸ τὰ ὥραϊα κεντήματά σας χωρὶς νὰ πληρώσῃ μὲ χρήματα. Ἐδώσατε τότε ἓνα ἀπροσδόκητο μάθημα σὲ μιὰ γυναῖκα πού δὲν ἦταν συνειδησιμὴ νὰ παίρῃ τέτοια μαθήματα. Μπορεῖτε νὰ βεβαιωθῆτε ὅτι τὸ μάθημά σας δὲν πῆγε χαμένο. Ἴσως νὰ μὴν ἔχετε ἀσχοληθῆ στὴ μελέτῃ τοῦ τί κρύβει ἡ ἀνθρωπινὴ ψυχὴ. Μὰ ὁ Θεὸς κι' ἐγὼ ξέρομε τ' ἀποτελέσματα πού ἀκολουθῆσαν ἐκείνη τὴν στιγμὴ. Δὲν μπορεῖτε νὰ μαντεύσετε ὀλόκληρη τὴν ἱστορία μιᾶς γυναίκας σὰν κι' ἐμένα. Γίνετε ὅμως ὄργανο γιὰ νὰ ἐλευθερωθῶ ἀπὸ μιὰ ζωὴ δουλείας πού τὴν ἔκανε ἀηδέστερη ἢ φαινομενικὴ ἐξουσία πού εἶχα σὲ εὐτελεῖς ἀνθρώπους χωρὶς καμμιὰ δύναμι. Ἐμίσησα στὴν ἀρχὴ τὴν δύναμι πού ἐδείξατε. Στὸ βάθος ὅμως τὴν ἐξήλεσα. Ἦταν μιὰ ἀποκάλυψις στὴ ζωὴ μου...

Σὰν ἐνδειξὴ τῆς εὐγνωμοσύνης μου σᾶς παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε τρία μικρὰ ἐνθύμια πού σᾶς στέλλω. Θὰ παρακαλέσω νὰ κρατήσετε τὰ δῶρα αὐτά, εἶναι τὰ δῶρα τῆς ἐλευθερίας πού ἐνίκησα».

OY T I Z

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑΙ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Με ξεχωριστή, δημολογοῦμε, χαρά ἀντικρύζουμε καὶ ἐφέτος τοὺς νέους, ποὺ ἤλθαν ἐπ' ὄλες τὶς γωνίαις τῆς βασιανομένης μας χώρας, γιὰ νὰ σπουδάσουν.

Γερᾶτο ἀπὸ μυστικοὺς δραματισμοὺς καὶ εὐγενεῖς ἐπιδιώξεις, ἐκάθησαν στὶς ἀρχῆς τοῦ παρελθόντος μὲνός στὰ Πανεπιστημιακὰ θρανία γιὰ νὰ υποβληθῶν εἰς τὰς εἰσιτηριοὺς ἐξετάσεις.

Τὰ θέματα, ποὺ τοὺς ἐδόθησαν, δὲν ἦσαν καὶ πάρα πολὺ δύσκολα μορεῖ νὰ πῆ κανεὶς, ἀν καὶ τὸ ζήτημα αὐτὸ εἶναι μᾶλλον ἀστάθμητο, λόγῳ τῶν ἐξαιρετικῶν δυσμενῶν συνθηκῶν, ὑπὸ τὰς ὁποίας γίνεται σήμερα ἡ ἐκπαίδευσις στὰ Γυμνάσια.

Ἐνα σημεῖο μόνον θὰ ἠθέλαμε νὰ θιξῶμε. Διαδίδεται πῶς μερικοὶ ἀπὸ τοὺς κ. κ. καθηγητὰς, ποὺ θὰ βαθμολογήσουν τὰ γραπτὰ, εἶναι πολὺ ἀσθηροί, ἐνῶ ἀντίθετα ἄλλοι πολὺ ἐπισκεπτικῆς. Ἴσως ἡ ἀντίληψις αὐτῇ, νὰ ἔχη κάποια βάσι. Εἶναι δίκαιο οἱ ὑποψήφιοι ἑνὸς τμήματος νὰ βαθμολογηθῶν μὲ ἀσθηρὰ κριτήρια, ἄλλου δὲ τμήματος μὲ ἐπισκεπτικῆ; δὲν θὰ ἤμποροσε ἡ βαθμολογικὴ πλάστιγγα νὰ εἶναι ἐνιαία; Εἶναι σωστὸ οἱ αὐριανοὶ τοῦ τόπου ἡγγέτες νὰ συναντήσουν ἀπὸ τὰ πρῶτα τοὺς ἐπιστημονικὰ βήματα τῶν ἀδικιῶν, καὶ μάλιστα εἰς αὐτὰ τὰ προπύλαια τῶν μορφωτικῶν τῆς χώρας πνευματικῶν ἰδρυμάτων;

Νομίζομα, ὄχι!

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Τὸ Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης μορεῖ νὰ πῆ κανεὶς ὅτι ἀλειτούργησε καλὰ τὴ χρονιά ποὺ μᾶς πέρασε. Ἐχώλαινε λίγο ἡ Ἱατρικὴ Σχολὴ καὶ τοῦτο λόγῳ τοῦ νέου νόμου 851.

Δυστυχῶς πέρασαν μῆνες ἕως ὅτου δοθῇ ἡ ἔρμηνεα τοῦ ἀπὸ τοὺς ἀρμοδίους. Ἐν τῷ μεταξύ οἱ φοιτητὰί ἔμειναν στὴν ἀβεβαιότητα γιὰ τὶς ἐξετάσεις των. Ἀποτελέσμα ἦταν νὰ

χάσουν τὸν χρόνον τοὺς ὑπερδιακόσιοι φοιτητὰί.

Εἶναι γνωστὸ μὲ τί στερήσεις καὶ θυσίας σπουδάζουν σήμερα οἱ περισσώτεροι φοιτητὰί. Νὰ χάνουν λοιπὸν χρόνιά ἐξ αἰτίας τέτοιων διατυπώσεων;

ΤΟ ΦΟΙΤΗΤΙΚΟ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟ

Ἡ ἐπανάληψις τῆς λειτουργίας τῆς φοιτητικῆς Δέσφης, ἀφοῦ πιά ἐμπήκαμε στὸ καινούργιον πανεπιστημιακὸ ἔτος, ἦταν κατὰ ποῦ τὸ ἐπερίμεναν οἱ φοιτητὰί καὶ συγχρόνως εἴχαμε τὰ ἐγκαίνια τοῦ φοιτητικοῦ ἐστιατορίου τῆς Δέσφης. Τὸ καινὸ ποὺ ἀνεπληρώθη ἦταν πράγματι ἀρκετὰ αἰσθητὸ. Εἶναι τόσο καὶ τόσο οἱ συνάδελφοι, ποὺ ἐξασκοῦνται σὲ ὀριζόμενα ἐργαστήρια καὶ ποὺ χρειάζεται νὰ ἐργάζονται ἀπὸ τὸ πρωὶ ἕως τὸ ἀπόγευμα. Ἰὰ τὸ φαγητὸ εἶναι δύσκολο νὰ πηγαίνουν στὸ σπίτι. Τὸ φοιτητικὸ ἐστιατόριον εἶναι γι' αὐτοὺς ἡ μόνη λύσις. Καὶ ἄς σημειωθῇ, ὅτι ἔκτεινοι ποὺ ἔχουν ἀνάγκη τοῦ ἐστιατορίου δὲν εἶναι οὔτε ἑκατό, οὔτε διακόσιοι, ἀλλὰ χιλιάδες φοιτητὰί.

Ἄρα αὐτὰ ὅμως γιὰ νὰ μὴν εἶναι ὄθρα ὄθωρα, θὰ πρέπει νὰ συνοδεύονται καὶ ἀπὸ τιμὲς προσιτῆς. Ἡ ἔκπτωσις 15% εἶναι πολὺ μικρὴ καὶ μάλιστα γιὰ τὰ φτωχὰ φοιτητικὰ βαλάντια, ποὺ ἔχουν ν' ἀντιμετωπίσουν καὶ τῶσε ἀλλες δυσκολίες. Ἡ γνώμη ποὺ ἀκούσθηκε, νὰ δοθῶν ἐηλαθὴ τρῶφιμα ἀπὸ τὸ Κράτος γιὰ νὰ ἐλαττωθῶν οἱ τιμῆς, δὲν φαίνεται καθόλου ἄσχημη. Νὰ κατὶ, ποὺ οἱ ἀρμόδιοι, ἂν τὸ ἐπιτύχουν, θὰ βοηθήσουν ἀποτελεσματικὰ τοὺς πολλοὺς φτωχοὺς φοιτητὰς.

ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟΝ

Κατὰ τὰς διατάξεις ποὺ ἰσχύουν στὰ Ε.Μ.Π. πρέπει οἱ σπουδασταί, ποὺ προήχθησαν κατὰ τὴν καταχῆ μὲ συμπληρισμὸ, νὰ ἐπικνεῖσθαι γιὰ νὰ ἀποκτήσουν βαθμὸ τοῦλάχιστον 5 εἰς 50α μαθήματα δὲν ἔχουν τῆ-

τοιο και μάλιστα τρεις μήνες πριν από τις διπλωματικές εξετάσεις.

Επειδή και σήμερα οι σπουδασταί προάγονται με τόν συμφηρισμό καθ' όμάδας, τó μέτρον είναι βαρύτερο για κείνον που προήχθη στη δύσκολη περίοδο της κατοχής. Εάν δέν μπορεί νά δοθη άλλη ευκαιρία στους σπουδαστάς, ως τούς έπιτραπη τουλάχιστον δσα μαθήματα χρεωστούν, νά τά δίνουν κάθε 2 μήνες και όχι μόνον τόν Ιούνιο, Σεπτέμβριο και Φεβρουάριο, για νά μήν καθυστερούν στις διπλωματικές των εξετάσεις.

Έχουμε τήν γνώμη ότι πρέπει νά ληφθη ένα μέτρον διά τούς σπουδαστάς εκάεινους πού έπαστρατεύθησαν και δέν μπόρσαν νά προσέλθουν στις επαναληπτικές προαγωγικές εξετάσεις. Εάν δέν μπορούν με τούς βαθμούς έτηχίας πρόσδου των νά προαχθούν, δέν πρέπει νά χάσουν τó δικαίωμα νά επανεξετασθούν στον κατάλληλο χρόνο.

ΠΑΡΑΞΕΝΑ

Κάτι παράξενο συνέδη σ' ένα φροντιστήριο της φυσικομαθηματικής σχολής Θεσσαλονίκης έξ άφορμής του θέματος της «άτομικής ενέργειας». Συζητιάζοντας τά σχετικά φαινόμενα ο καθήγητής λέγει θριαμβευτικά: «Έτσι με τή διάσπαση του άτόμου στηρίζονται περισσότερο οι...δύστικές αντίληψεις(!)... Σεις δέν θα συμφωνήτε», λέγει, στρεφόμενος σε κάποιον φοιτητή της Χριστιανικής Φοιτητικής Ένώσεως.

Διά τήν άπάντησιν παραπέμπομεν τόν σφόν κ. καθήγητήν εις τήν Δήλωσιν 223 κορυφών των γραμμάτων και της επιστήμης. Τά όνόματα των θα τά εβρη εις τó τέλος της Διακηρύξεως χριστιανών επιστημόνων, πού έχει γίνει θρόλος πλέον ανάμεσα στις μορφωμένες τάξεις της χώρας μας. Και μαζί μ' αυτά, τά όνόματα σκαπανέων της συγχρόνου Φυσικής, όπως του Millikan, του Compton, του L. de Broglie του Milne και άλλων.

ΚΑΙ Η ΑΛΛΗ ΟΨΙΣ

Εδρισκόμεθα σε μιά αίθουσα μετά από κάποια διάλεξη ενός επιστήμονος σχετική με τήν αξία της χριστιανικής πίστewς. Ένας από τούς παρευρισκομένους καθήγητάς σηκώνεται και λέει: «Συμφωνώ άπόλυτα με τó περιεχόμενο και τή θέση, πού πήρε ή διά-

λεξη. Δυστυχώς πιά, μόνο στην Έλλάδα ζουν θεωρίες πρό πολλού ξεπερασμένες στην Ευρώπη!...»

Και τó παράδειγμα του κ. καθήγητου δέν άποταλεί μοναδική εξαίρεσι. Πολλοί καθήγηται και των δύο Πανεπιστημίων, βλέποντας τόν κατήφορο της νεολαίας μας έχουν πιά πιστέψει στην ανάγκη της διαπλάσεως χαρακτήρων, φωτισμένων από τó χριστιανικό φώς και δέν δυσκολεύονται καθόλου νά τó δημολογούν δημοσία.

— Φτιάστε ανθρώπους!... Έλεγε ένας καθήγητής σε μέλη της χριστιανικής φοιτητικής κινήσεως.

— Φτιάστε ανθρώπους... Μόνον έτσι θάμαστε βέβαιοι ότι θά μπορέση ή κοινωνία ν' άνεθή φηλά, ύστερα από τó κατακυλισμά της στα χρόνια του πολέμου!..

Και οι σωτήριες αυτές άναγνωρίσεις, ύτυχώς, έχουν διαρκώς και νέα συνέχισα.

ΝΕΟ ΑΙΜΑ

«Σάν νέοι πού είμαστε μόνο κοντά στο Χριστό πού δίνει δύναμη στη θέλησή μας και χαλυδώνει τόν χαρακτήρα μας, θά μπορέσουμε νά χτίσούμε τήν καινούργια Έλλάδα μας!» Αυτά τά λόγια έλεγε ένας φοιτητής τήν Κυριακή της 21 Σεπτεμβρίου σε μιά συγκέντρωση νέων σε μιά πόλη της Άττικής. Και τήν ίδια μέρα, ένας άλλος φοιτητής της χριστιανικής φοιτητικής ένώσεως, άναδοσμένος πάνω στο πεζοδίο της κεντρικής εκκλησίας σ' άλλη πόλι, καλοδσε τούς χωρικούς νά ζηλέψουν τó παράδειγμα των χριστιανών νέων, πού μάς υποσχονται πως ή Έλλάδα μας θα προχωρήση πρός τήν πνευματική άναγέννησι.

Με μιά εύχάριστη έκκληξη ζωγραφισμένη στα πρόσωπα τους, υποδέχτηκαν οι χωρικοί των δύο αυτών μικροπόλεων της Άττικής τήν ανέλιπστη εκείνη πραγματικότητα. Είδαν, αισθάνθηκαν, έζησαν τó μεγάλο γεγονός πού διαπιστώνει με άσυγκράτητη χαρά εδώ και τόσα χρόνια ο Έλληνικός λαός. Τó γεγονός ότι καινούργιο, ζωογόνο αίμα, διοχετεύεται στις φλέβες της Έλλάδος.

ΚΑΠΟΙΑ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΙΣ

Έπάρχει ή πληροφορία ότι πολλοί από τούς στρατευθέντας σπουδαστάς, πού διαμένουν στας Άθήνας και στη Θεσσαλονίκη, πρόκει-

ται νὰ ἐγγραφῶν στὶς σχολὲς τῶν διὰ τὸ τρέχον ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1947—48.

Εἶναι φανερό ὅτι πρόκειται γιὰ παιδιά ποὺ ἔχουν ὄρεξι γιὰ σπουδὴ καὶ θὰ κυττάξουν μὲ κάποια ἐξοικονόμησι χρόνου νὰ συνδυάσουν τὴν ιδιότητα τοῦ φοιτητοῦ καὶ τοῦ στρατιώτου. Θὰ ἦταν λοιπὸν πολὺ νὰ ζητοῦσε κανεὶς ἀπὸ τὶς Πρωτανεῖες καὶ τοὺς κ. κ. καθηγητάς, νὰ εἶναι κάποιος ἐλαστικοὶ στὶς ἀπουσίαι καὶ σὲ κάθε ἄλλο ζήτημα, μὲ τὸ ὅποιο χωρὶς νὰ ὑπερβοῦμα τὰ ὄρια, δίδεται εὐκολία στοὺς ἐπιστρατευμένους;

ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Πρωτοφανὴς σὲ ὄγκο ἡ ἐμφάνισι τῆς χριστιανικῆς νεότητος μπρὸς τὰ πρόπαια τῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας. Ἦταν κάτι συγκινητικὸ νὰ βλέπης ἕνα πλῆθος νέους μὲ τὸ σῆμα τοῦ κατηχητικοῦ στὸ πέτο καὶ τὰ ὄπλα στὸ χέρι — καλαμᾶρι καὶ πέννα — ἐτοιμοὶ γιὰ ἐξετάσεις. Χαρὰ, ζωηρότης, κινήσις, συζητήσεις. Μεταφέρω δύο στιγμιότυπα ἀπ' τὶς ἐξετάσεις τους. Τὸ ἕνα στὸ μάθημα τῆς Ὁδικῆς:

Ὁ καθηγῆτὴς ἐξετάζει. Σὲ μιὰ στιγμὴ μπαίνει ἕνας μαθητῆς.

— Πῶς ἕνα τραγοῦδι.

— Τί τραγοῦδι;

— Ὅποιο θέλεις.

Κι ὁ νέος ἀρχίζει: «Ἐλάτε νεῖατα στὸ Αὐτρωτῆ, στὸ Σταυρωμένον θριαμβευτῆ, ποὺ μᾶς χαρίζει ζωὴ ἀγνή...»

— Κ' εὐὸ ἀπ' τὸ Κατηχητικὸ ἔρχεσαι; ἐκπλήττεται ὁ καθηγῆτὴς.

Κι' αὐτὸς καὶ ἄλλοι ἀκόμα ἀκολουθοῦν. Κι' ὄλοι μὲ τὴν εὐκαιρία τῶν ἐξετάσεων καλοῦν τὰ νεῖατα κοντὰ στὸ Αὐτρωτῆ.

Τὸ ἄλλο τὴν τελευταία μέρα τῶν ἐξετάσεων: Ἀφοῦ ἔγραψε καὶ τὴν τελευταία πεννιά, μιὰ μεγάλη συντροφιά ἔξικινᾷ ἀπ' τὴ Σχολὴ καὶ κατηφορίζει στὸν κεντρικὸ δρόμο. Χαρῶμενος ἀντηχεῖ τὸ χριστιανικὸ τραγοῦδι: «Ὅλοι μᾶς γέλασαν φοβερά, μᾶς σπάσαν τῆς ψυχῆς τὰ φτερά. Ὁ Χριστὸς μονάχα μᾶς μένει φῶς...»

Παράθυρα ἀνοίγουν, κεφάλια ξεπροβάλλουν ἢ γειτονιὰ ζωντανεῖσι. Γεμάτα χαρὰ, γεμάτα πίστοδοξία, περνοῦν τὰ χριστιανικὰ νεῖατα.

Ἄς τὰ χαμαρῶσομεν. Γιατὶ στὴν ἐποχὴ ποὺ ζοῦμε — περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη — ἐκεῖνο ποὺ μᾶς χρειάζεται δὲν εἶναι οἱ πτυχιοχοὶ ἀλλὰ πρὸ παντὸς οἱ ἄνθρωποι μὲ

χαρὰ. Κι αὐτὸ ἔχει βέβαια ιδιαίτερη σημασία γιὰ τοὺς δασκάλους. Ἄλλὰ χαρακτηρισθῶν μᾶς δώσω μόνον ὁ Χριστιανισμὸς μὲ τὴν ἀγνή ζωὴ ποὺ χαρίζει.

Κι δταν τὰ νεῖατα νοιῶθουν μονάχα τὸ Χριστὸ γιὰ Φῶς τότε δὲν θὰ μποροῦν κανεὶς νὰ τὰ ἐσαλάσῃ. Ἐμπρὸς λοιπὸν Ἑλληνόπουλα μὲ τὸ Χριστὸ μαζὶ βαδίστε γιὰ τὴν νίκη τῆς ζωῆς.

Ο "ΕΝΤΕΤΑΛΜΕΝΟΣ,"

ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Ἐνα βιβλιαράκι τῆς Διεθνούς Χριστιανικῆς Φοιτητικῆς Ἐνώσεως, Out of the Weakness Made Strong («ὅταν ἀσθενῶ τότε δυνατὸς εἶμι») δίνει μερικὲς ἐνδιαφέρουσες πληροφορίες ἀπ' τὴ Χριστιανικὴ Φοιτητικὴ Κίνησι στὰ χρόνια 1938—1946. Εἶναι τὰ χρόνια τῆς ἀνωμαλίας καὶ τοῦ πολέμου, χρόνια ὅμως ποὺ ἔγιναν ἀφορμὴ νὰ φουντώσουν καὶ νὰ θρησέψουν οἱ Χριστιανικὲς Κινήσεις παντοῦ. Αὐτὴ εἶναι ἡ πείρα κι' ἀπ' τὴ χώρα μας, αὐτὸ βγαίνει ὡς συμπέρασμα καὶ ἀπὸ τὸ βιβλιαράκι αὐτό.

Στὴν Κίνα π. χ. τὰ χριστιανικὰ φοιτητικὰ κέντρα ἔχουν γίνεσι σὰν φρούρια ἐλπίδος μέσα στὰ Πανεπιστήμια. Ὅλοι μὲ θαυμασμὸ βλέπουν τὴν ἐμπρακτικὴ καὶ ἐνεργητικὴ πίστι τῶν χριστιανῶν συναδέλφων τῶν. Αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι δὲν ὑπάρχουν καὶ προβλήματα, κάθε ἄλλο! Τὸ μεγαλύτερο πρόβλημα εἶναι τὸ πῶς θὰ κατορθωθῇ νὰ γίνῃ πραγματικὸ τὸ πνευματικὸ ζῆτημα τῶν σπουδαστῶν. «Πῶς θὰ μπορέσωμεν, γράφει μιὰ ἐκθεσι ἀπὸ τὴν Κίνα, νὰ συνειδητοποιήσωμε τὴ χριστιανικὴ πίστι στοὺς φοιτητάς καὶ νὰ κινήσωμε τὸ ἐνδιαφέρον τους γιὰ τὴ μελέτη τῆς Γραφῆς καὶ γιὰ τὴν προσευχὴ;»

Ἡ καλὴ ἀρχὴ ἔχει γίνεσι, ἀλλὰ ὑπολείπονται ἀκόμη πολλὰ. Ἰδιαίτερη κίνησι παρατηρήθηκε στὴ Φιλανδία σπου χριστιανικῆς φοιτητικῆς συγκεντρώσεως γίνονται ὄλοι καὶ περισσότερες καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν φοιτητῶν, ποὺ συμμετέχουν σ' αὐτές, ὄλο καὶ αὐξάνει. Ἄλλὰ καὶ οἱ χριστιανικὲς φοιτητικὲς κινήσεις στὴ Γαλλία, στὸ Βέλγιο, στὴν Τσεχοσλοβακία δὲν ὑστέρησαν στὸ διάστημα αὐτό. Τὸ ζήτημα τῆς ἱεραποστολικῆς ἐργασίας ἐκ μέρους τῶν φοιτητῶν καὶ ἡ δυνατότης συμμετοχῆς τῶν χριστιανῶν φοιτητῶν σὲ ἱερα-

ποστολικές εργασίες ήταν θέματα έρευνας σε τέτοιες συγκεντρώσεις. Σε πολλές χώρες, υπάρχουν ειδικές Ιεραποστολικές φοιτητικές κινήσεις, όπως στην 'Αμερική, την 'Αγγλία, την Ν. 'Αφρική, τη Φιλανδία, τη Σουηδία, και μία μικρή αρχή έχει γίνει στις 'Ινδίες και στην Κίνα.

*

Πολλή συζήτηση εξακολουθεί ακόμα να προκαλεί ανάμεσα στους φοιτητικούς κύκλους ένα βιβλίο, που έχει εκδοθεί εδώ και δύο χρόνια και ασχολείται με το θέμα. 'Η άποστολή του χριστιανού στο Πανεπιστήμιο (The Task of the Christian in the University). Τόσο είναι το ενδιαφέρον των σπουδαστών ώστε το φοιτητικό περιοδικό The Student World ('Ο Φοιτητικός Κόσμος) να καθιερώσει ειδική στήλη, όπου ο κάθε φοιτητής απ' οποιοδήποτε μέρος του κόσμου να μπορεί να εκφράσει τις σκέψεις του πάνω σ' αυτό το βιβλίο. Έτσι βλέπουμε κανείς έτσι να δημοσιεύονται γράμματα από παντού: 'Απ' τη Γαλλία, την 'Αμερική, τον Καναδά κ.λ.π. και να εκφράζονται διάφορες απόψεις.

*

Τη δεύτερη εβδομάδα του 'Ιουνίου συζητήθηκε στο Πανεπιστήμιο του Miami, Oxford (Ohio) της 'Αμερικής μία μεγάλη σύσκεψη, όπου έλαβαν μέρος κάπου επτακόσιοι αντιπρόσωποι των θεολογικών Σχολών των Πανεπιστημίων των 'Ηνωμένων Πολιτειών και του Καναδά. Το θέμα, που τους απασχόλησε, ήταν «οι άνωμαλίες του σύγχρονου ανθρώπου και το σχέδιο του Θεού». Το χαρακτηριστικό απ' αυτή τη σύσκεψη είναι, ότι ούτε αποφάσεις ψηφισθηκαν, ούτε καμμιά προκήρυξη εδωθήκε. 'Απ' τις τοιάντα όμως εισηγήσεις, που έγιναν εκεί, κι' απ' τις συζητήσεις που ακολούθησαν, έγιναν φανερό πόσες πολιτιστι-

κές, άλλ' ακόμα και πολιτικές κι' οικονομικές δυνάμεις, υπάρχουν μέσα στο Χριστιανισμό, πόσο βασικό είναι το χριστιανικό μήνυμα και πόσο πλαταιά, παγκόσμια, είναι η άποστολή του μέσα στον σύγχρονο κόσμο. 'Η σύσκεψη αυτή έδωσε μία δυνατή ώθηση στις θεολογικές Σχολές της 'Αμερικής για μία δράση πιο συντονισμένη και πιο ζωντανή.

*

Πάνω στις 'Αλπεις, στο Grindelwald, το φετινό καλοκαίρι 30 φοιτηται από διάφορα κράτη και απ' όλα τα μέρη του κόσμου, πάρασαν καλλιεργώντας τη διεθνή ενότητα με τη βοήθεια της χριστιανικής διδασκαλίας.

'Αγγλοι, Γερμανοί, Γάλλοι, Σέρβοι κ.λ.π. φοιτηται από την 'Ανατολή, τη Δύση, τον Βορρά, την 'Αμερική, την 'Αφρική και την Ν. Ζηλανδία, συναντήθηκαν όλοι, για να παράσουν το καλοκαίρι τους ευχάριστα, κοντά στα δημιουργήματα του Θεού, που άφθονα τα προσφέρει το φυσικό τοπίο των 'Αλπεων, και για ν' αντιμετωπίσουν από κοινού, όλοι μαζί, με τα έφάρδια της χριστιανικής πίστεως, τα σύγχρονα προβλήματα που δημιουργεί η καθημερινή πραγματικότητα.

Κάθε διαφορά φιλής και χρώματος ξεχάσθηκε και η ατμόσφαιρα γαλήνης και αγάπης που επικράτησε έδωσε ακόμη μία φορά την ένωτική δύναμη της χριστιανικής διδασκαλίας.

'Η 'Ελλάδα επίσης αντιπροσωπεύθηκε σ' αυτή τη διεθνή συνάντηση. Μ' εucharιστησι δέ οι αντιπρόσωποι των άλλων κρατών έμαθαν το έργο της Νεοελληνικής Χριστιανικής Κίνησης. «'Ενα σώμα, μία ψυχή», λέει ένας από τους ήμους που έφαλλαν στην πρωινή και βραδινή προσευχή. Και αυτό ήταν μία κοινή εχγή και κοινός σκοπός αυτής της Διεθνούς συναντήσεως. 'Η ένότης που θα φέρει όλες τις ψυχές, ένωμένες με αγάπη, κοντά στο Χριστό.

ΟΙ ΝΕΟΙ ΠΟΥ ΜΑΣ ΓΡΑΦΟΥΝ

ΤΕΤΟΙΟΣ ΧΑΜΟΣ...

«Επλανήθην ως πρόβατον
ἀπολωλός.»

Δαυτὸ ψαλμὸς ΡΙΗ'

Περίλυπα τὸ δύστηνον βελάζει,
στὴν ἔρημο πλανιέται: καὶ πονεῖ,
κι' ὄλο γροικᾷ τὴν ἴδιαν του φωνή,
δαρμένο ἀπ' τὸν ἀγέρα καὶ τ' ἀγιάζει.

Ἔχασε ξάφνου μάννα καὶ συντρόφους
—τοσπάνε τρέχα τώρα νὰ τὸ βρῆς—
κι' ἀνόρεχτο πλανιέται: ὀλημερίς
μέσ' σὲ δρόμους παντέρμους κι' ἄγγιους
[λόφους.

Μονάχο κι' ἔρμο τ' ἄμοιρο δὲν ξέρει
τὸ κάθε μονοπάτι ποῦ ὀδηγεῖ,
γχερμούς σὲ κάθε βήμα ἔτοῦτ' ἢ γῆ
κι' ἄλλοι σὺν δὲν κρατιέσ' ἀπόνα χερί!

Τέτιος χαμός, ψυχὴ, νὰ μὴ σοῦ λάχη,
τί, ξάφνου, σὺν σὲ βρεῖ καχός βοριάς
μέσ' στ' ἄγριο σκοτάδι: τῆς ἔρμιᾶς
ἀδόνιαμο, θὰ σὲ οαρώσῃ, ἀστάχυ.

A. ΚΑΛΑΜΠΟΥΣΗΣ

ΚΑΛΕ ΜΟΥ ΖΕΥΓΟΛΑΤΗ

Βάρε βαθειὰ τ' ἀλέτρι σου ζευγαί'
τὸ χέροσ τὸ χωράφι μου νὰ ὀργώσῃ.
Καὶ ρίξε τὴν καρπόφερτην σπορίαν
τὸ εὐλογημένο τὸ σιτάρι νὰ φυτρώσῃ.
Βάρε βαθειὰ τ' ἀλέτρι ζευγολάτη
καὶ τ' ἄγγρια ξεριζίωσας βοτάνια
γιατὶ σὺν θάρρη ἢ βροχοῦλα ἢ δροσάτη
θὰ νὰ τὸ πνίξουνε τοῦ κάμπου τὰ ζιζάνια.
Καὶ τότε ἄλλοι μου σὺν θάρρη ἢ ἔρα
τοῦ θερισμοῦ καὶ τοῦ καλοῦ ἄλωνάρη
τοῦ σπιτικοῦ μου ἀπόμακρη ἢ ἔρα
βλάθειαν θανά βρεθῆ τ' ἀμπάρι...
Βάρε βαθειὰ καλέ μου ζευγολάτη.
Προσεχτικά θανά τὸ βοτανίωσ πάλι
μ' ἀπόφαση καὶ θέληση γεματῆ

θὰ ξεριζίωσας κάθε τι ποῦ θὰ προβάλλῃ.
Κι' ἀνέγγιχτο ἀπ' τ' ἄγγρια βογθὲ μου
μὲ κῆπο θανά μοιάζῃ μὲ τὰ μῦρα.
Βάρε βαθειὰ τ' ἀλέτρι: ὦ καλέ μου'
βοῖθα με στὸ δρόμο αὐτὸ ποῦ πῆρα.

* Ἄργος

B. Γ.

ΛΥΤΡΩΜΟΣ

Μέσ' στὴν κραιπάλη
τῶν ἡθονῶν καὶ σὲ μιὰ ζάλη
πέρασ' ὀλόκληρη ἢ ζωὴ μου' ἢ σκέψη
ποῦ τὸ καμίνι τῶν παθῶν εἶχε στερέψῃ
πάντα διψῶσας
καὶ σὲ πηγᾶς νέων ὀργίων σκοτεινῶν
κι' ἀπὸ τὸ βοῦροκο αἰσθημάτων ταπεινῶν
χαρᾶς ζητῶσας.

* Χωρὶς αἰτία
ριχνόμενα στὴν ἁμαρτία
κι' ἦταν ἢ κάθε σκέψη μου, κάθε μου πράξη
ἔξω ἀπ' τὸ δρόμο ποῦ αὐτός ἔχει: χαράζει'
μ' ἀδιαφοροῦσας
τὴν ὑπαρξῆ μου εἶχε πιά δεσμεύσει
μόν' ἢ γλυκιά τῆς ἁμαρτίας γεύση
καὶ καὶ τραβοῦσας.

Μὰ φεύγουν χρόνοι:
περνοῦν χαρᾶς κι' ἔρχονται πόνοι.
Τὰ ἔργια, οἱ ἡθονές καὶ τὸ μῆθος
τὰ γηρατειὰ μέσ' στὴν ψυχὴ μου ἔχουν
[κλείσει

καὶ μ' ἀπομένει
ἀφανισμένο ἀπ' τῆς νεότητος τὴν ὀρμὴ
ἄδειο κουφάρι, ρημαγμένο τὸ κορμί
ποῦ ἀργοπαθαίνει.

Κι' ἀξαφνα τώρα,
τοῦ γυρισμοῦ σημαίνει ἔρα,
μέσ' στὴν ψυχὴ μου ἀντιλαλεῖ τὸ ἔωσανά
καὶ μὲ προστάζει: μιὰ φωνὴ νάρθῃ ξανά
—νάρθῃ κοντά του—
ζητώντας τοῦ τὸν πόνο μου νὰ νοιώσῃ
κι' ἀπ' τὸ μαρτύριο νὰ μὲ λυτρώσῃ
τοῦ ἀπαφοῦ θανάτου.

X. Δ. ΚΑΦΤΑΝΗΣ

Ὁ Κόσμος τῶν Γραμμάτων

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΙΑΤΡΙ- ΚΗ ΚΙΝΗΣΙ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Εἰς κάθε τεύχος τῶν «Ακτίων», ἡ στήλη αὐτὴ μάς ἐμιλεῖ περὶ τῆς πνευματικῆς κινήσεως τοῦ ἐξωτερικοῦ, κινήσεως ποῦ παρατηρεῖται εἰς ὅλους τοὺς κλάδους τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης.

Βλέπομεν νὰ παρελαύνουν φυσικοὶ, χημικοὶ, ἀστρονόμοι, παιδαγωγοὶ καὶ ἄλλοι διεθνoῦς φήμης ἐπιστήμονες, κορυφαῖοι τῆς διεθνoῦς διανοήσεως καὶ νὰ ὁμολογοῦν διαικονοῦν ἢ ἀποκατάστασις τοῦ συνδέσμου μετὰ τὸν Θεὸν θὰ δώσῃ πάλιν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν χαρμένην ἀξίαν του καὶ θὰ ὀδηγήσῃ τὴν ἀνθρωπότητα, μέσα ἀπὸ αὐτὴν τὴν μοναδικὴν διέξοδον πρὸς νέους φωτεινοὺς ὄριζοντας.

Τὸ πνευματικὸν αὐτὸ ζῦγνημα δὲν ἠμποροῦσε νὰ μὴν ἔχῃ τὸν ἀντικείμενον του καὶ εἰς τὴν ἰατρικὴν ἐπιστήμην, ὅπου ἀπὸ πολλοῦ, ὅπως εἶδαμεν εἰς τὰς «Ακτίων» εἰς πολλὰ ἄρθρα, παρατηρεῖται τάσις πρὸς πνευματικὴν θεμελίωσιν τῆς ἰατρικῆς*.

Μετὰ χαρὰν βλέπομεν λοιπὸν σήμερα καθηγητὰς, ὑφηγητὰς, ἰατροὺς κάθε εἰδικότητος, οἱ ὅποιοι καλοῦν τοὺς συναδέλφους των ὅλου τοῦ κόσμου νὰ συντελέσουν εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς ἰατρικῆς ἀπὸ τὸν ὀλισκῶν προσανατολισμὸν. Ζητοῦν οἱ σύγχρονοί μας ἰατροὶ νὰ δώσουν πάλιν εἰς τὴν ἰατρικὴν τὸν πραγματικὸν της χαρακτῆρα καὶ τὴν συνθετικὴν κατανόησιν τοῦ ἀνθρώπου, κατανόησιν ποῦ ἀνταποκρίνεται εἰς τὸν ἀληθινὸν προσρισμὸν τῆς ἱεραῆς ἀποστολῆς τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης.

Εἰς τὴν κίνησιν αὐτὴν ἐξαιρετικὴν θέσιν ἔχουν οἱ χριστιανοὶ ἰατροὶ τῆς Γαλλίας. Οἱ ἐπιστήμονες αὐτοὶ ἀπὸ ἐτῶν ἐργάζονται πρὸς τὸν ἀνωτέρω σκοπὸν καὶ ἀπαρτίζουν σήμερα τὴν Ἰατρικὴν Ἐταιρείαν τοῦ Ἀποστόλου Λουκᾶ. Ἡ ἔταιρεία αὕτη περιλαμβάνει 3.000 μέλη, ποῦ ἐκπρωσοῦσιν ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς Γαλλίας. Ὅπως βλέπομεν εἰς τὸ

Δελτίον τῆς Ἐταιρείας οἱ σκοποὶ τῆς εἶναι: α') Ἡ ἐφαρμογὴ τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν εἰς τὴν ἀσκήσιν τῆς ἰατρικῆς καὶ τῆς επαγγελματικῆς φιλανθρωπίας. β') Ἡ μελέτη καὶ ἡ συζήτησις τῶν ἐπιστημονικῶν ἰατρικῶν ζητημάτων, ἰδιαιτέρως εἰς τὰ σημεῖα ποῦ σχετίζονται ἀμέσως μετὰ τὴν χριστιανικὴν πίστιν. γ') Ἡ ἐνθάρρυνσις καὶ ἡ ὑποστήριξις τῆς ἰατρικῆς ἐρευνῆς, τῆς κατευθυνομένης πρὸς τὴν ὀλοκληρωμένην ἰατρικὴν (τὴν ἰατρικὴν ποῦ βλέπει τὸν ἄνθρωπον, ὡς ἑνιαῖον σύνολον, σῶμα καὶ ψυχὴν).

Ἡ συνάντησις τῶν ἰατρῶν αὐτῶν ἔχει ἐπίσης ὡς βασικὸν σκοπὸν τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος εἰς τὸ ἰατρικὸν σῶμα. Ἀποκλείεται κάθε προσωπικὴ ἐπιδίωξις καὶ κάθε πολιτικὴ ἀνάμιξις. Τὰ μέλη τῆς Ἐταιρείας, ἰατροὶ καὶ φοιτηταὶ τῆς ἰατρικῆς, κατὰ τὴν εἰσοδογὴν των εἰς τὴν ἔταιρείαν ὑπόσχονται ν' ἀφιερώσουν τὰς δυνάμεις των εἰς τὴν ἀσκήσιν, τὴν μελέτην καὶ τὴν ἐρευναν τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης, μέσα εἰς τὸ πλαίσιον τῆς χριστιανικῆς κοσμοθεωρίας καὶ τὰς γραμμάς τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς.

Καὶ γενικώτερον, ἡ ἀνάγκη τῆς πνευματικῆς θεμελιώσεως τῆς ἰατρικῆς ἐπιστήμης κατέστη, πλῆστον τῶσαν ἐπιτακτικὴ. Ὡστε ἀπεφασίσθη ὑπὸ Γάλλων καὶ Ἑλβετῶν ἰατρῶν ἡ σύγκλησις χριστιανικοῦ διεθνoῦς ἰατρικοῦ συνεδρίου, ἐν Γενεύῃ κατὰ τὸν Αὐγουστὸν 1947 (*). Σκοπὸς τοῦ συνεδρίου ἦτο ἡ ἀνταλλαγὴ γνώμων, στηριζομένων εἰς τὴν ἀτομικὴν πείραν, πρὸς καθορισμὸν τῶν νέων κατευθύνσεων τῆς ἰατρικῆς, ποῦ εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὴν παροχὴν πραγματικῆς βοήθειας εἰς τὴν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα.

Εἶναι σημεῖα τῶν καιρῶν ὅλα αὐτὰ καὶ σημεῖα πολὺ παρήγορα, ἐὰν λάβωμ καθεὶς ἐπ' ὅψιν τὴν ἰδιαιτέραν ἐπίδρασιν τὴν ὅποιαν ἀσκοθὴν—περισσότερον παντὸς ἄλλου—ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν ἀρρώστων, οἱ ἰατροὶ, εἴτε ὡς ἐρευνηταὶ εἴτε ὡς θεραπευταὶ.

ΔΟΥΚΑΣ ΑΓΑΠΗΤΟΣ

* Ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου παραπέμπω εἰς τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Γ. Κ. Ἀποστόλου «Ἡ ἀρρώστεια καὶ τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς» ποῦ δημοσιεύεται εἰς τὸ παρὸν τεύχος.

* Ἐπὶ τῶν πορισμάτων τοῦ συνεδρίου αὐτοῦ τὸ ὅποῖον εἶχα τὴν τιμὴν καὶ τὴν χαρὰν νὰ παρακολουθῶσθαι ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων θὰ ἐπανέλθω εἰς προσεχὲς τεύχος τῶν «Ακτίων».

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Δημ. Μπιστ. Ἐνταῦθα, Εὐχαριστίας θά σὰς ἐβλέπαμε εἰς τὴν γραφεῖα, Τρίτην ἡ Πέμπτην 7-8 μ.μ.—Λοχ. ΝΑΠ 220ν τ. Εὐχαριστοῦμε πολύ. Σχετικῶς μετὰ τὸ θέμα ποῦ μᾶς γράφετε ἔχει μιλῆσαι ἐπιχειρημένως τὸ περιοδικό μας. Συστηματικώτερον τὸ θέμα θὰ ἐξετασθῆ μετὰ τὴν σειράν του.—κ. Κ. Ε. Κ. Ἐν τ. αὐθ. Ἐπαναλαμβάνομεν ὅσα γράφομεν εἰς τὸν προηγουμένον ἀναγνωστήν. Πρόκειται, ἄλλως τε, περὶ ζητημάτων κρινόμενων ἀπὸ τὴν συνείδησιν ἐκάστου.—κ. Ν. Δραγ. Θεσσαλονικῆν. Ἐλάβομεν, εὐχαριστοῦμεν.—Ἐνα ἀναγνώστην, Ἐνταῦθα, Εὐχαριστοῦμεν θερμῶς. Ἐλήθη ὅπ' ἔδιν.—Διδάκτ. Ν. Καραβ. Ἐδεσσαν. Σὰς συγκαίρομεν διὰ τὰ ἀγνά σας ἀισθήματα. Χωρεῖ ἀφιβολία διὰ τὸ μέλλον τῆς χώρας ὅσῃρα ἀπὸ τὸν συναγερμὸν αὐτὸν τῆς νεολαίας μας διὰ τὴν ἐπιστροφήν εἰς τὸν Χριστόν; Σὰς γράφομεν καὶ ἰδιαιτέρως.—κ. Μ.Ε.Λ. Μαβ. Πτολεμαίδ. α. Καὶ σὰς ταυρίζουσι τὰ παραπάνω. Ἐξακολουθεῖτε καὶ προσέξτε περισσότερο τὸ στίχον σας. Τὸ ποιῆμα σας ἴσως χρησιμοποιηθῆ.—κ. Γ. Κ. Ἰωάννιννα. Μὰς συνεκίνησε πολὺ τὸ γράμμα σας. Ἡ πέτρα θὰ σὰς δείξῃ ὅτι πολλοὶ περνοῦν τέτοιαις δυσκολίαις-παροδικαῖς, νὰ τὸ ζερεῖτε. Γιά προσπαθήσατε νὰ συνδεθῆτε μετὰ πιστοῦς νέους αὐτοῦ. Ἰσως περιμένουν νὰ τοὺς ἐνθαρρύνετε καὶ σὰς μετὰ τὴν σειράν σας. Γράφετέ μας πάλι.—κ. Παγκρ. Ἐδεσσαν. Πολὺ ἀξιόλογος ἡ προσπάθειά σας. Τὸ διήγημά σας ἴσως χρησιμοποιηθῆ. Θὰ χραισασθῆ νὰ ἐμβιβάζοντε ἀκόμη περισσότερον εἰς τὸ περιεχόμενον τῶν «Ἀκτινῶν» καὶ τὰς βασικὰς τῶν ἰδεῶν, μετὰ τὴν μελέτην καὶ τὸ πνευματικὸ μαθηταῖς ποῦ δέχεται.—κ. Ψ. Ὅσσουκν. Λαμίαν. Θερμώτατα συγκαρτηρία διὰ τὴν παραίτησιν σας. Ἡ ἀύστασις σας ἐλήθη ὅπ' ἔδιν. Μὴν παύσατε ἐργαζόμενος.—κ. Βασ. Δούκ. Σπάρτην. Καλὸ τὸ ποίημα. Τὸ θέμα τοῦ εἶναι κάπως κοινὸ. Ἀσχοληθεῖτε μετὰ κατὰ ποῦ κ' ἔδιδος νὰ τὸ ζητῆ περισσότερον.—Ὅμαδα Σπουδ. Πολυτεχν. Βόλου. Ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφερόσα ἡ ἐπιστολή σας, μαρτυροῦσα πνευματικῶς ἀνθρώπου. Συνεχίσατε τὸν δρόμον σας καὶ ἐργασθεῖτε παντοῦ διὰ τὴν ἀνοικοδομίαν τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ ἐπιστολή σας ἀνεγνώσθη εἰς κύκλον συνεργατῶν καὶ θὰ χρησιμοποιηθῆ ὅσας τῆς ἀξίζει.—δ. Μαρ. Ἀργ. Χίον. Σὰς ἐγράψαμεν ἰδιαιτέρως. Ὑπάρχει ἀίσθημα καὶ δυναμὶς περιγραφῆς στὸ ποιῆμα σας. Γιά τὸ διήγημα, σημειώσαμεν τὴν ὁμαλήν ἀφήγησιν, τὴν καλὴν δημοτικὴν, τὴν ἀνεκὶ καὶ φυσικότητα τοῦ διαλόγου. Προσέξτε περισσότερον τὴν καλλιέργειαν τοῦ λόγου καὶ ἀπὸ ἀπόψεως μορφῆς καὶ ἀπὸ ἀπόψεως οὐσίας.—κ. Ν.Κ. Καγ. Χανιά. Τὸ ποιῆμα σας, ἐνῶ ἔχει ἀρκετὰ καλὰ στοιχεῖα, δὲν συγκινεῖ. Πρέπει νὰ μιλήσατε ἀπὸ τὴν καρδιά σας.

Καὶ νὰ διαβάσατε.—κ. Ἄμ. Μ.Ε.Λ. Ἐνταῦθα. Καὶ τὸ νεώτερον ποιῆμά σας ἀξιόλογον καὶ ἐπιζόμενον νὰ δημοσιευθῆ. Περιμένομεν τὴν συνείδησιν ποῦ νὰ ἐμπνεύσεται ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν ζωὴν καὶ κίνησιν.—Στρατ. Ν.Κ. Χρὸν. Σ. Τ. Γ. 913. Μετὰ χαρὰν ἐλάβομεν τὰ νεώτερα. Ἐπιζόμενον ὅτι θὰ βλέπωμεν πάντοτε, μετὰ χαρὰν, τὴν σταθερὰν προόδον σας.—κ. Γ. Ψάλα. Θεσσαλονικῆν. Γράφατε: «Ἡδ ἔλασ τὴν αἰωνιότητα». Ἐπιτρέπονται αὐτὰ; Ἐπιζόμενον ὅτι πρόκειται περὶ φιλολογικῆς ἐκφράσεως. Ὁ χριστιανός, ποῦ ἀγωνίζεται ἀκόμη, δὲν ἡμπορεῖ ποτὲ νὰ ἔχη χάσει τὴν αἰωνιότητα. Μετὰ χαρὰν ἐλάβομεν καὶ τὸ νεώτερον ποιῆμά σας.—κ. Δημ. Σ. ταμ. Ἐνταῦθα. Παρουσιάζετε προδόν ὡς πρὸς τὰ προηγουμένα. Ἐργασθεῖτε. Ἡ ἐργασία διὰ τὴν χριστιανικὴν ἀλήθειαν θὰ βεβαιώσῃ καὶ τὴν ἐμπνευσίν σας. Ποίησις χριστιανικὴ χωρὶς ζωὴν χριστιανικὴν εἶναι χιμαίρα. Καὶ ὁ χριστιανός, καὶ μάλιστα ὁ χριστιανὸς λογοτέχνης—οἱς πρώτος δὲ συμφωνοῦσα—δὲν ἐπιτρέπεται νὰ εἶναι «κυνηγὸς χιμαίραν».—κ. Γερ. Α. Μετ. Ἐνταῦθα. Μετὰ χαρὰν σημειώσαμεν τὴν σταθερὰν προδόν σας. Ἀλλὰ ἀπαιτεῖται ἀκόμη κόπος πολλὸς καὶ προσπάθεια. Περιῶσα, ἀν θέλατε ἀπὸ τὴν γραφεῖα μας Τρίτην ἡ Πέμπτην 7-8 μ.μ. Διὰ τὰ παλαιότερα τεύχη τῶν «Ἀκτινῶν» ἡμπορεῖτε νὰ πληροφορηθῆτε ἀπὸ τὸ γραφεῖον, καθ' ἑκάστην 6-9 μ.μ.—κ. Κ. Ἀθηνῶν. Πειραιῶ. Ἡ Πατρολογία μῖνε εἶναι ἐκδοσις ὄλων τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, Ἐλληνικῶν καὶ Λατινῶν. (300 περίπου τόμοι. Ἐδρῶντοκαί εἰς τὴν Ἐθν. Βιβλιοθήκην). Τὸ βιβλίον τοῦ Χρυσ. Παπαδοπούλου (ἀποθανόντος τῷ 1938) ὑπάρχει εἰς τὰ βιβλιοπωλεῖα εἰς τὸν ἐκθ. ὅκον «Φοινῖς» Λεωφότου 4.—κ. Π. Δ. Νόν. Θεσσαλονικῆν. Οἱ ὑτίχοι σας προδίδουν ταλέντο. Προσέξτε ὅσως τὴν μίμησιν. Τὰ «Νεῖατα» ποῦ ἐδόθησαν εἰς τὴν «Ζωὴν τοῦ Παιδοῦ» μᾶς ἄρεσαν περισσότερο ἀπὸ τὸ ἄλλο. Θὰ ἔχαμεν σύντομα τὴν χαρὰν νὰ δημοσιεύσωμεν κατὰ ἴδον σας.—Διδάκτ. Μ.Ε.Σ.Ο.Υ.Γ.Υ. Καὶ τὸ τελευταῖον ποιῆμα σας ἐνδιαφέρον. Περιμένομεν, ὁμως, νεώτερα, ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴν σημερινὴν χριστιανικὴν πραγματικότητα. Εἶναι τὸσον πλουσία ἡ πραγματικότης αὕτη, ὥστε ἡ ἐμπνευσίς σας δὲν πρόκειται νὰ μείνῃ ποτὲ ἀνεκασποίητος.—κ. Γ. Καραβ. Θήβας. Τὸ ποιῆμα σας ἔχει ὀρισμένα καλὰ στοιχεῖα, ποῦ ὁμως, γίνονται μέσα σὲ κοινοτοπίαι. Ἡ ποίησις ποῦ ἐμπνεύσεται ἀπὸ ἐπικρατὰ γεγονότα εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ συγκινήσῃ. Χρειάζεται πείραν, ὀριμότητα. Διαβάσατε λοιπόν, καὶ ἐργασθεῖτε, διὰ νὰ ἴδῃτε τὴν πραγματικοῖσιν τῶν ἐγγενῶν σας ἀνείραν.—κ. Χ. Σ. Ζαχάρου. Τὸ ποιῆμα σας, εἰς τὸ σύνολον, πολὺ καλὰ. Ἐπιζόμενον νὰ δημοσιευθῆ κατὰ προσεχῶς. Ἐργασθεῖτε ὅσως ἀκόμη. Προσέξτε καὶ τὴν δημιουργίαν ἐσωτερικῆς ζωῆς. Καὶ τότε, πολλὰ ἀπὸ τὰ σημερινὰ δύσκολα καὶ ἀκατόρθωτα θὰ σας φανοῦν ἀπλά καὶ πολὺ πῶ ἐυκόλα. Περιμένομεν νεώτερα.

Περιοδικὸν «Ἀκτινεῖς», ὄργανον τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων».—Ἐκδοσις Χριστ. Ἐνώσ. «Ἀκτινεῖς». Γραφεῖα: ὁδὸς Καρύτου 14, Ἀθῆναι (1) Τηλ. 35-023—Θεσσαλονικῆς: Ἀγίας Σοφίας 38.—Πειραιῶς: Κολοκοτρώνη καὶ Τσαμαδοῦ 67.—Ἰππεύθυνος: Δ. Γ. Σταμάτης, κατοικίαι: Ποικιλίης 5 Ἀθῆναι.—Ἐτησίαι συνδρομὴ δρχ. 7000.—Προτάξιμος τυπογράφος: Δ. Παπακωνσταντίνου, Μαυρομυγαλὴ 176.—Ἐκτύποις: Ἐλληνικὴ Ἐκδοτικὴ Ἐταιρεία» Α.Ε.—Χειρόγραφα, δημοσιεύματα ἢ μὴ δὲν ἐπιστρέφονται.